

UGOR FÜZETEK.

ADALÉKOK AZ UGOR NYELVEK ISMERETÉHEZ ÉS ÖSSZEHASONLÍTÁSÁHOZ.

---

8. SZÁM.

SVÉD-LAPP NYELV.

II.

JEMTLANDI LAPP NYELVMUTATVÁNYOK.

GYŰJTÖTTE ÉS FORDITOTTA

Dr HALÁSZ IGNÁCZ.

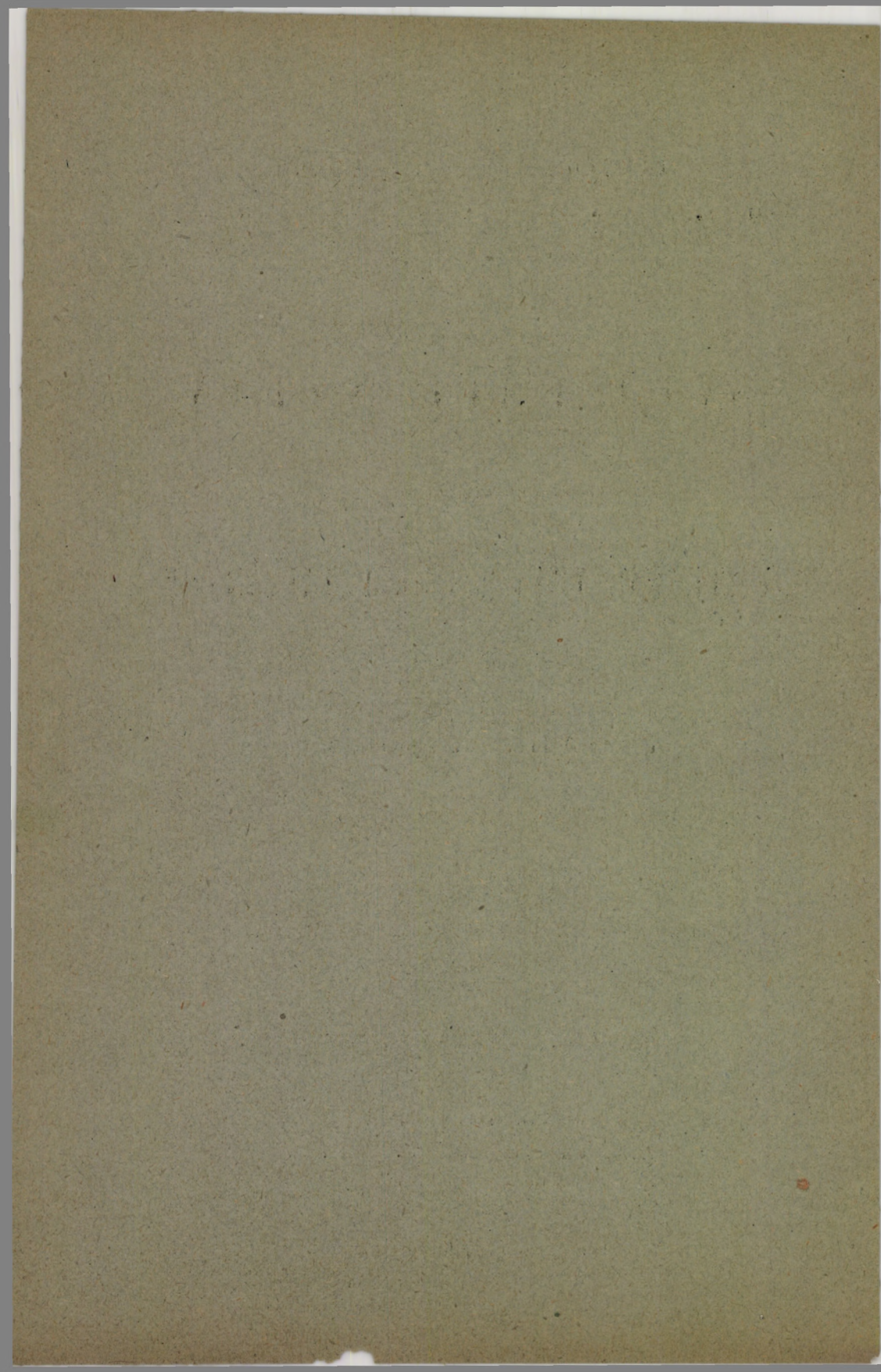
KÜLÖNNYOMAT A NYELVTUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK XX. KÖTETÉBŐL.

BUDAPEST, 1886.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

UGOR FÜZETEK.

ADALÉKOK AZ UGOR NYELVEK ISMERETÉHEZ ÉS ÖSSZEHASONLÍTÁSÁHOZ.

---

8. SZÁM.

SVÉD-LAPP NYELV.

II.

JEMTLANDI LAPP NYELVMUTATVÁNYOK.

GYŰJTÖTTE ÉS FORDITOTTA

Dr HALÁSZ IGNÁCZ.

KÜLÖNNYOMAT A NYELVTUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK XX. KÖTETÉBŐL.

BUDAPEST, 1886.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 FIFTH AVENUE, NEW YORK, N. Y.

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 FIFTH AVENUE, NEW YORK, N. Y.

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 FIFTH AVENUE, NEW YORK, N. Y.

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

500 FIFTH AVENUE, NEW YORK, N. Y.

SVÉD-LAPP SZÖVEGEK.

II.

Jemtlandi lapp nyelv.

(Fölinge-, Undersåker- és Herjedal-lappmarki nyelvjárások).

Az 1854. év július havának legnagyobb részét és augusztusnak majdnem egész első felét Svédország Jemtland nevű tartományában töltöttem, hogy az ott élő lappok nyelvét tanulmányozzam. A jemtlandi lappok legdélibb részét lakják azon több mint 7200 mérföldnyi területnek, melyen lappok találhatók. Az északi szélesség 65. fokától dél felé a 62. fokig vannak szerte szórva és egy-két koldus kivételével ott élnek a svéd-norvég határon emelkedő hótakart hegységekben. Nomád életet folytatnak és rénszarvasaikkal a különböző évszakok szerint különböző helyekre vándorolnak. Végso telepük Herjedalban a Rut hegységben van és ettől délre már egyáltalában nem akadunk lappokra. Számuk csekély és alig üti meg a nyolczszázat. Egészen elszigetelten élnek és a többi lappsággal századok óta nem érintkeznek. Ezen elszigeteltségnek tulajdoníthatjuk jó részt, hogy nyelvük rendkívül eltér a többi ismert svéd-lapp dialectusoktól, annyira hogy egymást meg sem érthetik.

Keveset is gondoltak eddig a jemtlandi lappsággal. A többi lappok számára a svéd kormány gondoskodik papokról, tanítókról, a kik értik nyelvüket és ezen hirdetik az isten igéjét és a tudás elemeit; lefordíttatta lapp nyelvre az egész szentírást, a zsoltárokat és számos más erkölcsi művet; a jemtlandi lappok ellenben csakis svédül tudó papokkal érintkezhetnek, a részükre fölállított iskolában a tanítás svédül foly és nyelvjárásukon egyetlen egy munka se

látott napvilágot. Egyedül Donner Ottó «Lieder der Lappen» című művében találunk két verset, melyekben a herjedáli nyelvjárás több sajátosága tükröződik vissza. Az egyik a «*Päive neita* (nap leánya)», a másik a 124. lapon «*värin* (a hegyekben)» című négy soros versecske. Az, a kitől följegyezte, az öreg Fjellner András sorselei pap, Herjedálban született, Karesuandóban és Jukkasjärviben káplánkodott és Sorseleben pap volt. Három olyan különböző vidéken töltötte tehát az életét, a melyek mindegyikében egymástól teljesen eltérő és egymás előtt érthetetlen nyelvjáráson beszélnek a lappok. Ezen különböző nyelvjárások keverékét tüntetik föl azon szövegek is, melyeket Donner tőle lejegyzett. Egy tisztán herjedáli töredéket is találunk Donner gyűjteményének 12-ik lapján. Ez azonban úgy van közölve, hogy majdnem teljesen érthetetlen.

Az alább közlendő szövegek a jemtlandi lappok nyelvéből a legelső mutatványok. Véletlen szerencse folytán olyan helyre jutottam, a hol nem csak egy lappmarknak a nyelvjárását tanulmányozhattam, hanem a Jemtlandban élő összes nyelvjárásokból gyűjthettem mutatványokat. Julius 6-án értem magister Jaakkola Károly finn utitársammal Stamgårde nevű kis községbe és ott beszállásoltuk magunkat. Értesültünk róla, hogy onnan nem messze Edsäsén községben lapp gyermekek számára iskolát tart fenn a svéd hittérítő társaság. Ez iskolába Jemtland legkülömbözőbb vidékeiről való 12—17 éves lapp tanulók jártak, nagyobbára Undersåker-lappmark különböző hegységeiből. Volt azonban ott egy 17 éves lány Frostviken vidékéről, a Fölinge-lappmarkból is, és egy 16 éves fiú Herjedalból, a tännesi hegységből. Ezek segítségével Jemtland legéjszakibb és legdélibb nyelvjárásaiból is sikerült mutatványokat gyűjtenem. Kezdetben más nyelvjáráson már följegyzett lapp meséket dolgoztam át velük. A frostvikeni 1—4. számú mesék mind ilyenek, valamint ilyen a Tännés hegységbeli 1. számú mese is, mely Friis «Lappiske Sprogprøver»-ében «Jetanasa hægga» cím alatt fordul elő. A 2. számú mesetöredék Hyltén-Cavallius gyűjteményebeli Prinsessan på glasberget-nek szabad átdolgozása. A többi eredeti. Julius 8-án az Anaris és Hittingsfjällek tövében levő lapp kápolnába tettem nagyobb kirándulást. Ott nagyobbára grammatikai följegyzéseket tettem, azon kívül egynehány mondatot írtam le egy Snaasa csúcsok vidékén született

legény, s egy Frostviken tájékára való lapp tollba mondása után. A kápolnából való visszatértem alkalmával egy Herjedálba való ember csatlakozott hozzám és ettől is jegyeztem le szókat és néhány mondatot. Az edsåseni iskolában az említettekén kívül még két fiúnak vettem hasznát. Az egyik Norvégiába, a Meraker hegységbe való volt és vele, minthogy maga mesét nem tudott, szintén a Friis gyűjteményében levő «Jetanasa hægga-t mondatam el a saját dialectusában; a másiktól pedig több érdekes szöveget kaptam az Undersåker hegységben divatozó nyelvjárásban. Stamgårde-ben létem alkalmával egy 18—19 éves lapp leány is odavetődött az Anaris hegységből. Ettől valók a mondatok és a mesetöredék, mely a herjedali dialectusban megkezdettnek folytatását képezi. A többi Anaris hegységbeli szövegeket a leánynak később szintén Stamgårdebe jött anyjától, egy 50 éves asszonytól, jegyeztem le. A Tranris hegységből is köszöntött be egy szép napon egy lapp ember és két érdekes kis mesét és két kis elbeszélést mondott el.

Július 29-én odahagytam Stamgårdet, elmentem a norvég határon élő lappokhoz és nyolcz napot velük együtt élve sátrukban töltöttem. A Skaltugu hegységből való mind nyelvileg mind tartalmilag igen érdekes szövegeknek legnagyobb részét egy értelmes lapp szolga mondta tollba. Csak a két utolsó elbeszélést kaptam másoktól. Az elsőt egy 35 éves lapp, a masidikat pedig egy lapp vándortanító elmondása után jegyeztem föl. Ugyancsak e hegységben egy Oviken hegységből való szolgáló is volt. Ettől kaptam a mesetöredéket, mely a herjedali dialectusban megkezdettnek második folytatását képezi és a kis elbeszélést. — Augusztus 10-én éjszaki Undersåkerba, a Kålåsen hegység vidékére indultam, a hol szintén volt a lappok számára isteni tisztelet. Összefüggő szöveget itt nem sikerült szereznem. Azon pár mondaton kívül, melyet a Sjäcker hegységből közlök, csak még néhány nyelvtani följegyzést tettem.

Ezzel számot adtam, hol és kiktől gyűjtöttem. A gyűjtemény tartalmát huszonnyolcz mese és meseszerű elbeszélés, tizenkilencz, a mindennapi életből vett történet, három mesetöredék és hat vers képezi. A gyűjtemény úgy van rendezve, hogy a rokon dialectusbeli szövegek egymás mellé kerüljenek. A frostvikeni szövegek a legéjszakibb, Fölinge-lappmarki, a Tannes hegységbeliek

a legdélibb jemtlandi nyelvjárást, a herjedali-t, tüntetik föl. Az Undersåker-lappmarki szövegek következőleg vannak rendezve: a Sjäcker hegységbeli pár mondat az éjszaki, a Meraker, Skalstugu és Snaasa hegységbeli szövegek a nyugati, a Tranris, Undersåker és Anaris hegységbeliek a déli, az Oviken hegységbeliek pedig a keleti undersåkeri nyelvjárás bemutatására valók.

A jemtlandi lappok nyelvében igen gazdag a magán-és más-salhangzó-rendszer. A Lule-és Pite-lappmarki szövegek közlésében fölemlítettekén kívül itt még következő új hangok találhatók: *o* (középhang *o* és *ö* között); az észti *o* (*e* és *ö* közti hang) is megvan. — *w* = angol *w* (majdnem *u*-nak hangzik és sokszor *h* spiranssal jár); *χ* (ezzel a német *ich* szóbeli *ch*-t jelöltem két magánhangzó között); *ç* (középhang *č* és *t'* között); *š* (középhang *s* és *š* között); *ž* (középhang *ž* és *ž* között); *r* (porosz *r*: uvularis *r*?); *r^s* v. *r^š* (itt a *r* ejtése mellett röviden hallható *š* v. *š* rezdül); *l* (hasonlít az orosz vagy lengyel *l*-hez, csak hogy a nyelv még jobban begörbül és a torokhoz közelebb érintkezik az ínnyel). — A *k*, *t*, *p*, *č*, *c* jegyek azt jelentik, hogy illető más-salhangzó akár keményen *k*, *t*, *p*, *č*, *c*-nek, akár lágyan *g*, *d*, *b*, *ž*, *ž*-nek ejthető. Ez a váltakozás ugyanazon szóban és ugyanazon beszélnél szó elején majdnem mindig, szó közepén pedig igen gyakran előfordul; pl. *kampul* vagy *gambul*; *tuhte* v. *duhte*; *piene* v. *biene*; *čälemie* v. *žälemie*; *uľumuč* v. *uľumuž*; *čäpkih* v. *žäpkih*; *liencie* v. *lienžie* stb. A frostvikeni legkevésbé, a herjedali leginkább használja a lágy hangzót, a férfiak is inkább mint a nők. A szövegben nincs következetesen megjelölve, valamint az *l* sincs mindenütt föltüntetve, a hol hallottam, mert általában igen gyakran előfordult. Csak ott jelöltem, a hol igen föltünően hangzott. A *r* főleg az Undersåker hegységbeli fiúnál hallatszott gyakrabban; *r' = rj* csak egy szóban, a *riewo*-ban fordult elő s ezt is csak a Skalstugu hegységben hallottam.

Az undersåkeri és herjedali nyelvjárásban általános, hogy *n* elől a *t* kiesik és helyébe magánhangzó jön, pl. *tatna*, *utñih*, *vitnima*, *lotñi'* helyett így is mondják: *taana*, *uutñih*, *viinima*, *loonii'*. Ezekben az *aa*, *uu*, *ii*, *oo* élesen elválasztott külön szótagokként ejtendők.

A Lule- és Pite-lappmarki szövegekben van egy rövid magánhangzó (*ä*, *ě*, *ĩ*, *ö*, *ũ*), mely erősítő *b*, *d*-t pótol vagy két egymásra

következő mássalhangzó kiejtésének könnyebbítésére szolgál. Ugyanez megvan a jemtlandi lapp nyelvben is, de a szövegben általánosan nem jelöltem, mert ép oly világosan hangzik, mint a többi rövid magánhangzó. Csak ott illesztettem a magánhangzó fölé a *u* jelét, a hol alig volt hallható. A hol a jemtlandi lapp egyéb esetben mond ki igen röviden, alig hallhatólag egy hangzót, ott fölemelt kis betűvel irtam, mint *p^ura* v. *p^uar*, *ak^uen* (= *akt^uen*), *i^uhkede*, *f^uälih* stb. — Az *n*, *l*, *t* után fölemelt kis *i*-vel kezdődő ikerhangzó az említett mássalhangzóknak *j*-s színezetet ad, vagyis *munⁱe*, *alⁱe*, *kuktⁱe* stb. úgy hangzik mintha *munnje*, *alje*, *kuktje* volna.

HALÁSZ IGNÁCZ.

I.

Fölinge-lappmarki nyelvjárás. Frostvikeni hegység

(Froštuka v. Frostekawārie).

A) Beszélgetések, egyes mondatok.

Mah k^uorāka' sāmien kielum? érted-e a lapp nyelvet? — *monna kuérhkāh kann, mam tōtne jiehtā'* nem értem, a mit mondasz. — *monna juo mātām kuerkāt* már értem (bírom érteni); — *liähtākā lie kuérġkat (kuérkat)* könnyen érthető (könnyű megérteni). — *mije ġurukes^ten* értjük egymást.

Jieht^e', *kuktie ŧihte sāmien?* mondd, hogyan van ez lappúl? — *monnā mġihtie' kġnnā* nem jut eszembe (nem emlékszem). — *ŧah sāmien kiel' tännie lantsne jeh tüppen un^e* (v. *tüppene tünⁿe*) *lantsne il^e' ko' siemā plieresne* a lapp nyelvek ezen a vidéken és amott azon a vidéken nem egyformák (tkp. nem mint azon alakban levők). — *tappene jⁱēhtie'*: *kōnāhtet (kō^unāt!)*, *jēh nur^ttene jⁱēhtie'*: *nōnō!* itt (emitt) azt mondják: elbucsúzni (isten veled!), és éjszaka azt mondják: *nōnō!* — *monna vähtst tairam, atte nūmtie* bizonytságot teszek (bizonyítom), hogy úgy van. — *ŧihte mātā k^uġrākat, mām liem monnā jiehtema* ez (ő) bizonyíthatja (erősítheti), a mit én mondtam.

Monna kaġkam (kaġākam) supcstet mesélni fogok. — *monni jiehtam autne, jēh totna jiehtā' miññesne* én előmondom, te meg utánam mondasz. — *ŧihte švōrug mū kic^ttemiem* ő felel kérdésekre. — *jiehtie' muñen (mun^ten)* nūmtie mondd nekem azt (tkp. úgy).

Mah taira', kuktie ŧihte dāron? tudod-e, hogyan van ez svédül? — *hoġjā, monna mātām dāron supcstet* igen, tudok svédül beszélni. — *munna jāhkam, atte nūmtie* azt hiszem, úgy van.

čieketn läkäriā' tegyétek el a könyveket!

kuktie jiellā' v. jiella' hogy vagy? hogyan érzed magadat

(tkp. hogyan élsz)? — *hoajā* meglehetősen (tkp. igen); *hievenlikke* jól. — *mū jēlie pokčokā* fáj a lábam; *pokčoka* űoroja, v. *alteln* (v. *alteln* för) *pokčoka* nagyon fáj (tkp. a fájdalom dolgozik). — *mū rāvvq* (v. *rāvo* v. *rovo*) *pokčokā* fáj az alfelem.

Mānna varrim tan vurqka, *sata mānnq māta hievie possuqt* olyan gyorsan futottam, hogy alig bírok lélekzeni. — *monna liemq numta aiñest* lélekzet nélkül voltam (elállt a lélekzetem).

Mū űan űtuor vaivōq; *monna liem aļovās vaivot* nekem igen nagy bajom (szomorúságom) van; igen szomorú (betrűbt) vagyok. — *űihtē klōkote jēñem* ez sokat panaszkodik. — *kossie miē neu-rosne*, *čorvojāpie jūpmelem* (*jūpmelem*) mikor bajban vagyunk, istent hívjuk (wir rufen an).

Monnq liem juo kaiħkenq nūgūta én (már) mindennel elégedett vagyok. — *tutnā' mātīe' kqñ nūgūta arrat nqmtā* (v. *nomtet*) ti ketten semmivel sem bírtok elégedettek lenni.

Munnan kōppaseks āč'ā' űkime' mind a kettőnk atyja (atyái) beteg. — *munna jiāllām kuktie mū āč'ā' úgy élek mint atyám.* — *űihtē č'āraje čerakā tann jēče jāmeme űthēm (űtnēm)* ő nagyon siratja meghalt anyját. — *koh jēče* (v. *jēče-pontā*) *lie jāmāmq, űilje űturra aitiestimie űuttmq űānniū kuoatsne* mikor (a mint) a házi gazda meghalt, nagy búslakodás támadt ezen házban.

Jēhtie' mun'en, mam totne jōktan (űan piēn) űarejaje'? mondđ nekem, mit csináltál tegnap (ma)? — *munna čūōčelim tan āredn, kāmātem ja warja' cāķijim, allta' puhčējim, pōpmatim, kārē pēssē-jem, warja' tuomim, čāčie ku'űtijem, sēna monna porrtā waccējem kuss'ie kōķika* fölkeltem ma reggel, cipőt húztam és fölöltőztem, a teheneket megfejtem, ettem, az edényeket megmostam, rubát varrtam (tkp. készítettem), vizet hordtam, aztán elmentem látogatōba (tkp. idegenekhez). — *mam tū viēlla űarejaje'?* mit csinált a férfitestvéred? — *muor' čuħpoje, ruonča stellije, űlarrā űtelladie kuōi-luka, űkuoksu vuōjēi ruončina; tē [lē] juo űkūksna fāt* (tkp. fákát) vágott, a lovat megegetette, elkészítette (rendbe hozta) a járó művet (fuhrwerk; svédül: *han stāllde ākdon fārdig*), az erdőbe ment a lóval; hát már az erdőben van.

Monna berrōm űātnq, att ih kālqk nūmtie űarejet kérlek, ne tedđ azt (tkp. úgy). — *pqrq űam aktam űarejā'* csak ezt az egyet tedđ! — *iem monnq űam űorojoma, jis tan jēnim fiħkima* nem ten-ném, ha [még] annyit kapnék [is]. — *űihtē pqrakōq monnom čgr-*

raqq sejeluqti ez a dolog engemet nagyon kifárasztott. — *monna kelopotom čárrakā* nagyon fáradozom (iparkodom). — *monna liem juo kucjľuka mū pąrqkoma* (v. *vitnešemiem*) én már elkészítettem a munkámat (tkp. készen v. készszé [csináltam]).

il'e' tatnā mąnn stuore h'erra, sat ačam čuovoret tienášatet nem vagy oly nagy úr, hogy [tégedet] szolgálnom kelljen.

Totna kaľok vetnašet aluvoroka komolyan dolgozzál! — *jis tle tan pijen k'čmpslıke vitnqs', t'ľj ačam totnom makset* ha ma szorgalmasan dolgozol, meg foglak jutalmazni (tkp. fizetni).

tihte karra lie tan aľovas štelletejā ez az ember igen nagyon dolgoz (szorgalmas). — *taľ f'olk' j'čenum vitnešejā'* ezen emberek nagyon iparkodók (tkp. sokat dolgozók). — *tihte štállata kaihkum, mie porq nohtsne tännie kuotsne* minden elvégez [besorgen], a mi csak szükséges e házban. — *taľ f'olk' j'čenom utnıje' witnešatet* ezen embereknek sok dolgozni [valójuk] van. — *taľ škuttie' čárakā, kosso lies ęorojoma tam watnam kucjľuka* ők nagyon iparkodnak, míg ezen munkát elvégezték.

Munnā' čuovorien ruķtilakān ęarejet ęam ātam kettőnknek jól kell csinálnunk e dolgot. — *im munnā' māhtie' ęam piejet ęrdno-kosa* ketten nem bírjuk ezt rendbe hozni.

Mıje čuovorien kuħcet kuotiem őriznünk kell a házat. — *jēčē kiettiem ęarejaje* a gazda kerítést csinált. — *monn[a] ai aktń aikien ęarejajim* én is csináltam egyszer.

p^{ar} akta mātā (p^{ar} taľ mātie') j'čelet tannie viärädsne, *mıj vitneša (mah vitnešie')* csak az élhet (azok élhetnek) a világban, a ki dolgozik (a kik dolgoznak).

Monna karavām (v. käckām) tam moęrām szétharapom ezt a csontot. — *monnā čuohpm kırıęam muoreste* levágom a héjat (kérget) a fáról. — *monna hōrńam pičeketam tahtıā waręeste* levágom (ollóval) a csúcsot (sarkot) ezen ruháról.

Akta kārńānejā tıľtem kiesie egy ember húzta a bőrt.

Monna nuolijem (v. ľuihtiejem hirkie' (hirkiem) štálliste kieresztettem a lovakat (lovat) az istállóból. — *herra rājı jēčse trēāń-kuite hireketā weččēt škūksta* az úr megparancsolta szolgáinak, hozzák [baza] a lovakat az erdőből. — *tiht atnā j'čēń čenār^s* (v. *tienesejā'*) sok szolgája van.

Kie poętā ? ki jön ? — *monńa pōtįjim mičħete teppete* messziről (félreeső helyről, szó sz. messziről onnan) jöttem. — *munnā*

t'ekie puqtam mū āčēna atyámmal jöttem ide. — puotie' kicképsa (v. kiäckan') jōjj közelébb (v. közeledjél)! — jis lie' tātne hieven, so t'lje poqta' mijjēne škūksa ha jó vagy (leszel), velünk jösz az erdőbe.

Juo monna tqiram, atta poqta reméllem (tkp. már én tudom), hogy eljön. — poqta toppete mu autelen onnan élém jön. — monna lienktatom, jus t'hte parq ča puotet kívánom, bár csak eljönne (om han bara skulle komma). — nu lie poatamq mijen (munnun) koqika, jis (v. ar'') mije čorvope (jis lien čorvoma) eljönne hozzánk (kettőnkhez), ha hívjuk (ha ketten hívnók). — fiärhnen (v. fir^snen) pijjen poqtā mijjēn (v. mijen) koqikā minden nap eljön hozzánk. — muhen lie j'ehtoma, atta mō kieraahkomis poatā jirrotn nekem mondta, hogy jó barátom (kedvesem) holnap eljön (jön). — t'hte poqtā munnuna fuktsne ő (v. ez) kettőnkkel jön. — tuhta (v. tuhte) poqtā tonn luihtie mū koikā (mū pielese) az tőle hozzám (mellém) jön. — pōtien munnun koika (v. koqika) kaiks tūⁿis eljöttek kettőnkhez valamennyien. — tuh lien ai poatamq, jis litie tije ai waccema ök (azok) is eljönnének (v. eljöttek volna), ha ti is mennétek (v. mentetek volna). — jeača alamučā poatā más ember jön. — muppie qlamač' puotie' más emberek jönnek.

Monna māhtie' konn snqrta wuértet tū puotemes (v. puotemesem) alig bírom várni a te jövedeleDET (megérkezésedet). — koktemtie āč' wuértie' monnam joktan mért nem vártál engemet tegnap? — monna asta' (asth) kanā nem értem rá. — kossie kqlqk' asstat? mikor érsz majd rá? — monna miel' kanā nem tudom. — monna māhtie' kqn riehta jiehtet, kossie kqlkam puotet nem tudom eldönteni (tkp. igazán megmondani), mikor fogok jönni.

Munnā utn'ējin uhcemiem kettőnknek látogatásunk volt. — kiem kalkien uhcedet tan pijjēn kit fogunk (ketten) ma meglátogatni? — munna wacciem (v. wacciejēm), āčam uhcedet j'ēčēna āitikitie szüleimet mentem látogatni (elementem, hogy szüleimet meglátogassam).

tuhta čahkqsa palta monnom ő (az) mellettem ül. — mije koļomōs koqtsne čahkš'en (v. čahkš'ien v. čahkqān) mi hárman a szobában (házban, sátorban) ülünk.

Monna čuoččajēm mō'tsne oldalt (félre) álltam. — čočča mū tuēksne mögöttem áll. — tuhta čoččā puortsne (v. pu'rtien nālenie) az az asztalon áll. — t'hte čočajē (v. čoččajē) āln vuostokomus tei

muppije ő legelől (legelső) állt a többi között. — *mū tuokān cöc̄te* mögém áll. — *mū autēlen lie* előtttem van.

Monna wācam ulūksa jīh kiāhcedet pīrjerkan kimegyek, hogy körülnézzek (att bese omkring). — *monna waccam ulūkse pocc oijjen* (pocc jilkien) kimegyek hajadon fővel (mezítláb). — *munna wācam pōstolen* (v. *pūoññose*) hátra (hátrafelé) megyek. — *munna p^uorrtā mū āc̄en lūtie*; *tālie wācam pōstota mū āc̄en kuoika* el[mentem] az atyámtól; most visszamegyek az atyámhoz. — *mānna kuqtete* (v. *koqtete*) *wacam jeh tātna skuokata* (v. *skūksa*) *wacā*; *nu liem monn[a]* ai *waccema škūksa*, *jus liem kāmak atnama* én haza megyek, te az erdőbe mész; én is elmennék az erdőbe, ha czipőm volna. — *mānna waccečam tātnaŋ v. totnaŋ* (*tutnana kukt̄sne*) sétálok veled (kettőtökkel). — *mānna wācam numta totnot* (*numta tutnot*, *numta tijjet*) nélküled (kettőtök nélkül, nélkületek) megyek. — *mānna waccam tijjena kaiksne pejjese stuorra pāktiem* mindnyájatokkal fölmegek a nagy hegyre. — *monna kačakam waccet teinie* (v. *toiniä v. tuiniä*) *škūksa muorum jākkieltet* (v. *vīrētet*) el fogok vele menni az erdőbe fát vágni. — *iem lie' monna hōukana ken waccet teinie* nem vagyok hajlandó vele menni. — *monna waccijim mōhtse* (v. *ruonese*) félre mentem.

Waccie' porta mū palta (*luhtie*), *mū ručēen tuōkste* (v. *tuockste*) menj el mellőlem (tőlem), hátam megől. — *numta mijjet* (n. *mijen kaiks*) *ih kačak' kopp waccēt* nélkülünk (mindnyájunk nélkül) sehová se menj! — *mah lie' tātna waccema pirjesa*, *jis ih lie' nahkar^{en}* elmennél-e a hegyre, ha nem volnál fáradt? — *kossie uktuk waccā?* mikor mész egyedül? — *jirrotn* (*muppien piejjen*) holnap (holnapután). — *appa almoka kārkhōsa waccā* az egész nép a templomba megy.

Munnā [*kuoppok*] *waccebe autnā* (*aut^{nā}*) *jeh muppie kuēkts minñesne puqtie'* mi ketten elől megyünk és más ketten utánunk (hátról) jönnek. — *munnā* *lien ai waccema*, *jis litie totnā* *waccema* mi ketten is elmennénk, ha ti ketten elmennétek. — *mije mātie' konna* (v. *konn*) *waccet* nem tudunk menni. — *kossie kačēken kuotēte waccet?* mikor fogtok ketten haza menni? — *mije kačken šnarrrta kuotete waccet* nemsokára (mindjárt) haza megyünk majd. — *tije kaiks hēmsa* (v. *hēmata*) *waccete ti* mindnyájan hazamentek.

Tānn lušto waccet qčakŋŋ kăineinā olyan kellemes menni

künn az országúton. — *tann muotolk fiär^snen pījjen tiekie puotet* nagyon nehéz (beschwerlich) mindennap idejönni.

Kopp kommā wuólkama? hová ment az öreg asszony? — *olákana lie künt van.* — *ju koatan (koatien seise) puotā* már a szobába jön. — *wuélkā por^stā mū autelste (luhtie v. luihtie; mū pielestie)* elmegy előlem (tőlem; mellőlem). — *mije lipie wuólkama kerkuse, jis lie tan pijen aileke* elmennénk (v. elmentünk volna) a templomba, ha ma vasárnap volna. — *tije litie ai poqtama, jis mije kerkhusa lipie wuólkama* ti is eljönnétek, ha mi templomba mennénk.

Waltije āvšeem (v. *kaunātiem*) bucsút vett, elbucsúzott.

Ietie kalikko warretet muppieje kuotine ne szaladhatok másoknak házába[n]!

Kušne lē puorapa, wāresne el tāšne? hol jobb, a hegységben vagy itt? — *wārešne* a hegységben. — *kuktömtie?* miért? — *tāšnā lē luštīpa; mū āčā ai tāšnā* ott kellemesebb (mulatságosabb); atyám is ott van. — *tālie munna aimona šuttam tāšniā* most itt maradok.

Tihte pōjje čappepā štālliesne ān tuhte muppie ezen falu szebb helyen van, mint ama másik. — *tihte stⁱella kuhkene mōhtsne* ez a hely messze (félre) van (weit weg, abseits). — *tānniā stⁱellesne mātīe' kqn hölltstet* azon a helyen nem lehet lakni (tartózkodni). — *tānniā pūjisne hölltstie' jīn folk'* azon faluban sok emberek laknak. — *monna thuhčem tasniā hiāven orrot szeretek* (jó nekem) itt lenni (vélem itt jó lenni).

Ie kuhteken (v. *mīken* v. *kieken* v. *aktaken*) *tasnie* (v. *tāšniā, tāšnā*); *monna liem oktok kuotsne (kuotⁱen sisnie)* senki sincs itt; egyedül vagyok a házban (szobában, sátorban).

Tihte sotnun (v. *teijje kuktsie*) *āčⁱen kuotie; monna vuesetam aktam rummum tānnā kuotsne* ez (az) az ő kettejük atyjának a háza; mutatok egy helyet abban a házban. — *stuurra jēhc* (v. *štāima*) *orroma tānnē pōjesne* nagy láрма volt e faluban.

Tālie akta, tūlie muppie (muppie) itt az egyik, ott a másik.

Alákana akte cohā, seitā kacket tumm jēh tām qlqmučē künt egy kutya [van], meg akar harapni minden (tkp. azt és ezt az) embert. — *kruhtera koqtatq* a marha legel. — *pajet koqtat kruhtieretie* hagyjátok legelni a marhákat. — *munnā' āčien kiesastahkum* (v. *wuejestahkum*) *piejet ruončsa* mi ketten rá fogjuk tenni a

kötőféket a huzórénsszarvasra. — *puoce māhtie' kann waccet, munnā' čuovoro' konn s'ēloatahtet j'ēñum* a rénszarvas nem bír menni, nem kell (kettőnknek) annyira megterhelnünk. — *akta karmāneje puocom mǵratie ih tūl'em nūowij* (v. *ñuowij*) egy ember megölte a rénszarvast és bőrét lenyúzta. — *totna kaļk čuoltet tejitie puocete, mah koulohtie'* (v. *hōrahtie'*) tisse válaszd el azon rénszarvasokat, melyek ide tartoznak. — *juökietet puorāčem's tahtie sāmstemust* válaszátk el a legjobbakat a legrosszabbaktól.

Plārie' kahtie' poskste a levelek lehullnak (leesnek) a fáról (bokorról). — *opro oppo pijjem* egész nap esik. — *rairije* dörög az ég. — *asska alkā* (v. *alkste*) nohkotet a hold kezd fogyni. — *kossie jāmkelta šattā, tilje luōjsie' poltajāhtie'* mikor sötét lesz, gyertyákat gyujtanak. — *šnarrrta kaļkien oqrajēt* mindjárt lefekszünk majd. — *munna juo nahkarēn* én már fáradt vagyok. — *mann vǵrǵk čuočelitie pejjese?* milyen korán (mikor) keltetek föl? *monna čuočelem vǵrokā āretn je ōrejem* (oqrejem) s'ento iehketn reggel korán kelek föl és este későn fekszem le.

Taļlo puollā a tűz ég. — *tan pejvǵlǵ kuotsne* nagyon meleg ven a szobában.

Frua kahčelǵ pāresielesa az asszony megszaporodik (tkp. gyermekágyba esik). — *tāta niččie- nomaže mānā* ez szopós (csecs-szopó) gyermek. — *tarejā' paam* (v. *pāsam*) *kuoļloke tann uhče mānuse* készítsd el (tkp. csináld készen) a fürdőt ezen kis gyermeknek.

Toh mānā' tǵnn ajēv' azon gyermekek az ő unokái. — *tah mū mānai mānā'* ezek az én unokáim (tkp. gyermekeimnek gyermekeit). — *tuhte mū šliūkta* az rokonom. — *kien māna lie tihte?* kinek a gyermeke ez? — *koktemus niējta tāsniä?* milyen lány volt (v. van) itt? — *nūmtemes niējta* olyan leány.

Mǵnn j'ēn mānā' škoulusnā? hány gyermek van az iskolában? — *j'ēn mānā' waccie' škoulusa* sok gyermek jár az iskolába. — *mam skuule tarejaje* mit csinált a tanító. — *skǵlam qtnǵmǵ* iskolát tartott (tanított). — *skuule* (skǵle) *waccīji sōmies pōjjisa jih kaļlie qnǵqn' fulekien* (v. *vī'seiehtien*) *tomn kǵinā* (v. *vējje*) *niļle* a tanító egy faluba ment és néhány tanítvány elkíserte (követte) őt az útra. — *totna kaļok' k'učhts orrot skuolesne* figyelmes légy az iskolában. — *mānā' kǵleks kaiken aikien kiēmpa* (v. *heāvān*) *qrrǵt* a gyermekek mindig jók (szorgalmas) legyenek. — *koh tatna liēh tan kiāmps, tlje thuhčēm tǵtnum* minthogy nagyon szorgalmas

vagy, megdicsérlek. — *mānā' kähpije' muppie folkie mietie* a gyermekek majmolnak más embereket (tkp. más emberek után). — *tihte mānā tan so ruččeros, sgt ača cuovoret kqrrqdet kiät' pioññose* [ez] a gyermek olyan nyughatatlan, hogy kezeit majd hátra kell kötni. — *tihte mānā tann aktu ruččeres* ez a gyermek folyvást (egyre) nyughatatlan. — *tihte mānā atnā ķärvä ošsolmos, čuovorom tām mānan ošsolmos pōsteln läikit* ezen gyermeknek rossz tulajdonságai (szokásai) vannak, e gyermek szokásait vissza kell fordítanom (? = le kell szoktatnom). — *keinie lie' tōroma?* kivel verekedtél (birkóztál)? — *manna tqtnqm škaikałam* (v. *škaikałum*) megverlek. — *tihte mānā thuhčie jičemse* ez a gyermek dicséri magát.

Kuktemtie monnom nīrrqht'? miért csufolsz engemet? — *tihte nalsuata kaihketa fuolkheta* ő minden embert bolonddā tesz (kicsúfol).

Tihte fejjene waltiejē tomm az ellenség elfogta őt. — *čuohtstīn aramujen folkste oijjem* levágták a gonosz embernek a fejét. — *tihte fāksne, men tlje frałsätien tamm^a* ez (ő) fogságban volt, de hát kiszabadították.

Šeavot grnā' légy csendesesen (hallgass)! — *ih kalakko čäpkēt āvā* ne törd le!

Mam ķalkām mātqdet v. *piäbmotet?* mit egyem? — *iēm monnā tairie'* nem tudom. — *munnusne ķūktssne* (kükszne v. *kop-paseksne*) *jīñ māt* mind a kettőnkben sok étel van. — *kčf* (v. *prihčok*) *štūrka* (v. *ealahka*) a kávé keserű. — *iete le' tije tam pijjem* *kaskapijjem mātqdemq* ti nem ettetek ma ebédet. — *čuohtpā stuhčum laipste* vág egy darab kenyeret (tkp. kenyérből). — *totna pšäpmotahtā aktam mānām* te egy gyermeket etetsz. — *monna čuovorom vuostak teitie mānate pōpmatet, sēna mahtam* (v. *mātam*) *avaccet tei kuimie* előbb ezeket (azokat) a gyermekeket kell meg-etetnem, aztán velük mehetek.

Monna fliäktim jičena warjā' bepiszkolom (bepiszkoltam) a ruháimat. — *jirrotu aileķa, jēh munna waltām jičena urru* (orru) *warjam* holnap vásárlap [lesz] és új ruhámat veszem [rá]. — *munnā' kučks lähpjen munnān līnie'* kuotsne ketten kendőinket ott-honn hagytuk.

Man jēnum tihte karra qłtorosta (v. *utniehta*)? mennyit bír (besízt) ez az ember? — *tihte škoffuta jičse kaikšlaks unuhtuka*

kaunie' ő mindenféle haszontalan holmikat szerez magának. — pō'rijen muñ'en jīn pednak' kínáltak (anbieten) nekem sok pénzt. — monna spōrohtam j'ēñ petnek' sok pénzt takarítok meg. — mū (mō) raihko alkā nohkot fiār^snen pijjen gazdagságom kezd minden nap fogyni. — monna wattam tütñen nākata petnek, men monnq jiehtam tütñen, ač' h'ävenlike teje kuimie tarejet adok neked némi pénzt, de mondom neked, jól fölhasználd (tkp. jól csinálj azokkal).

Monnq čuovorom makset štārqse škāhtam meg kell fizetnem az adót (v. adót kell fizetnem az államnak). — monna māhtam makset jēcen laiku^m meg bírom fizetni az adósságomat. — tihte maksⁱej^e (v. maks^ej^e v. mąksqma v. mąks^uohtomā lie) jīčsa (v. jīčsā) laiku^m ő megfizette adósságát. — monna māhtam pōrret tqm kérhetem ezt.

Kiem totna wuēina' poqtet kit látsz jönni? — mąnna wuēina' nam teitā kuktsete (v. sutnam, sōtnam) kettejüket látom. — mąnnq wuēina' mijem kaiksum mindnyájatokat látlak. — monna wuēina' kaikslaks ēk; tomm^u kqrrqm; jeāča karrom; jeāčam v. jeāčam mindenféle dolgot látok; azt az embert; másik embert; mást, egy másikat. — monna juo tqtnqm (tutnam) kiāhčetema már tégedet (kettőtöket) megnéztelek. — seni im le' munna wuēina'qm totnqm, ečemna rūqm utn^ee mióta nem láttalak, nem volt nyugtom. — monna gląkqng wuījnijem fokolom (v. lāttiem), tⁱlje muolātam láttam künt egy madarat, hát lefőstöm (lerajzolom). — monna vielie vuinie' kqnn nem látok már (többé). — ih lieh tatna alterq tqkkqrum folkum wuēina'qm? soha sem láttál ilyen embert? — tihte wuēinā mijum (munnum v. mōnnqm [kukts]) ez lát bennünket (kettőnket). — tuhta wuertša tütñen (tütñen) az rád néz. — mije (mie) māhtie' kanna wuinesatat mi nem láthatjuk egymást.

mam tqtne seiť (seiť) mąnnqste (monnqste)? mit akarsz tőlem? — al'e'ko postote (v. postota) jirokā jīcet ōrodejam mū luihtie ne fordítsd el tőlem arcodat! — kuttie' muñ'en aktam glāsum čacstie hozz egy pohár vizet (tkp. vizből)! — mam tuh seiťie' mijesta mit akarnak ōk (azok) tőlünk? — tihte kaihkkiā, mije kälkien ļuwqet (v. tāpōtet) ez száraz, meg fogjuk nedvesíteni (v. nedvesítsük meg).

Monna seihtem, ač' waccet uktuk numta monnot megengedem (akárom), hogy egyedül menj nélkülem.

Mam hellste (hollste) seiť? v. mam túorpt'? mi kell neked?

mire van szükséged? — *munna māmkan tuorpt’* nekem semmi sem kell, semmire sincs szükségem. — *monnā’ jēnem tuorptien* két-tónknek sokra van szükségünk.

Mi tihte mi ez? — *tihte tann ruonoleks āta* ez nagyon különös dolog. — *tāta (tā^{ta}) koh uče veine-tātnā* ez [olyan] mint egy kis boros (pálinkás) hordó. — *tihte solopsta* ez ezüstből [van]. — *tunn artoka komota* az ő válla széles.

Tihte monnom lukonestah^{tā}, atta monna liem sealādamā tästie tomm ő vádol engemet, hogy tőle azt elloptam. — *tihte seihtā vuiesēhtet (vuēsiehtit)*, atta *r^eakta lie* meg akarja bizonyítani (meg akarja mutatni), hogy igaza van. — *ei lie’ tihte voinusām^q ken* ez nem bizonyíték (beweis).

Monna thiekanghtam tām^q, sat ačem tāmtejet megjelöltem ezt, hogy majd megismerjem. — *totna mātā’ monnom trēkeldet, jis seiht’* megcsalhatsz, ha akarsz. — *tušniä trēkelteja* (v. *drāgeles folka*) amott [van] egy csaló (v. csaló ember).

Mah tām^{tie}’ jīčset fēliem! ismerd el hibádat! — *iem monna tām^m tam^{tie}’* nem ismerem el. — *tutnā’ ačētn ālskadet jīčēmtit^{ie}* szeressétek ketten egymást! — *tah ač^{ēs} kiāmpa* (v. *heivän*) arrat kaskomīs ök jók legyenek egymáshoz! — *mām tihte aitestā tūtⁿen?* mit törődöl ezzel (was bekümmert das dich)? — *monn aitestam jēnum tan pēira* nagyon törődöm vele. — *ei tihte tūtⁿen (tūtⁿen) koarat’ kan* semmi közöd hozzá. — *tihte mun^{en} mahtie’* kann koaradet nem lehet közöm hozzá (das kann mich nicht angehen). — *ei tihte mijjise koarat’ kan* semmi közünk hozzá (das geht uns nichts an).

Monna māhtam kuhkiem funtaret (v. *jirmostallot*); *im monna mqihtie’ kan* sokáig gondolkozhatom (besinnen); nem jut eszembe. — *alie’ vielie kuhkebm funtar’* ne gondolkozzál tovább! — *tihte lie tan ošsol^{es}* (v. *-l^{es}*) karra (v. *rienie*) ez (ő) nagyon megfontolt ember. — *mije ācen* (v. *miječēn*) vële *tairēt tām^m ātam* majd jól megfontoljuk e dolgot (v. fontoljuk meg jól e dolgot). — *muihtsem piejet, sat ē kaļuk tejjese nan puošark puotet* vigyázzatok, hogy valami bajotok ne essék (tkp. vmi rossz ne jöjjön nektek). — *laikuq suttije, kuktie monna uššotijem* a dolog [ügy] történt, a mint én reméltem (gondoltam).

Mi tū čuomotumie (v. *-tümie*, v. *čuomotes*)? mi a te kívánságod? — *monna čuom’ mamkan totnostā* semmit sem kérek tőled. —

monna čuomom mamkan kérek valamit. — monna tqm lüohkstom (v. *lüohkom*) ez tetszik nekem. — *koktemus pliärom* (v. *pliära*) milyen a külseje (arcszíne)? — *alteln för höföliks* nagyon (rendkívül) szép. — *totna mähtä' šyttet čappies* te szép[pé] lehetsz. — *monnq tatnsgq v^uökotum* hajlandósággal vagyok irántad (ich bin dir gewogen).

Ie tihte muñ'en tqmuts kanā ez nem ismerős nekem, ezt nem ismerem (das [er] ist mir nicht bekannt). — *kiese lie tqmuts?* kinek ismerős, ki ismeri? — *monna štuora tamutsom qtnām* nagy ismeretségem van. — *ih kaľko tqm paltet* ne ijesz el (abschrecken) őt.

Tunn'e stillinā kgunose jññ häutie' (v. *häutie*) azon a helyen sok gödör (árok) van. — *aliehko tahtie keinoste sēik'*! ne térj le ezen útról! — *monna kaľakam ruokat tqtnqm tasniā jñl Ejsosne* találkozom majd veled (előtalállak) itt vagy Edsäsénban. — *mije mähtien seiket* mi letérhetünk [az útról].

Munna liem pātātoma jñānsne megfürödtem a folyóban. — *tänniū mūkaik prqhqkoq tänn'ū lantsne* ott (itt) általános szokás az országban.

Monnā' čuovorien thuhčet jčseniem (v. *jčseiem*) dicsérnünk kell [kettőnknek] magunkat. — *kukt'emtie thuhč' jčemt?* mért dicséred magadat? — *kuktemtie tutnā' jčsemtie thuhčetn* mért dicséritek (ketten) magatokat? — *mije kaihks māttepa thuhčet jčenesiem* (v. *jčemem*) mi valamennyien dicsérhetjük magunkat. — *tije tū^{na}na kaik mähtietie thuhčet jčsesie* ti valamennyien dicsérhetitek magatokat. — *tuh ai čiehtie'* *thuhčet jčenesie* azoknak is dicsérniök kell magukat.

Kiešnie kaunose (v. *kaunesa*) *s'äloq* (v. *siälo*, *s'älo*) kiben van (találtatik) lélek? — *mjesne kaiksne höltstā s'äloq* mindnyájunkban lakozik lélek.

Monna piejem tamm purtan (v. *purtien nällä* v. *nällä*) én ezt az asztalra teszem. — *tuhta kahčā wouľusa purtste* (v. *pu^ortien nältie*) az leesik az asztalról. — *nīpie jeäčah skuopsne* a kés a másik szekrényben van. — *monna seihtqm piltum tupriehtet vieksa* a képet a falhoz akarom erősíteni.

Munna čalam pennena (numta pennat) tollal (toll nélkül) írok. — *čalet jčset thiānkuiste* írj gondolataidból! — *kqmmā mielā kaihkum*, *mām mije tarejepä*; *tāta* (tuhta) *aľomače jiehtā tossa* a vén asszony mindent tud, a mit mi csinálunk; ezen (azon) em-

ber megmondja neki. — *akta f^{ie}jlec (f^{ie}jlets) poqtā kan^akān luihtie* parancs jön a királytól. — *tqtna nqskās (v. nuskās)* hiera te nyug-hatatlan úr [vagy].

Kiesse kalqam tqm wqtet? kinek adjam ezt? — *paj' monnum wottet tunn onatejese almokostem (v. škiankom)* hadd adjak annak a koldusnak alamizsnát! — *mqqnq wottām tijjesa kaiksa iāram* mindnyájatoknak adok ajándékot. — *monna wqtie' qqn kiesa* senkinek sem adok (v. adom). — *munna wqtam tan karrase aktam talam* adok ennek az embernek egy krónát. — *tihte wotta mijjesa vuoj' wastā'* ez nekünk vaját, sajtot (tkp. vajakat, sajtokat) ad. — *tihte wottā munnusa (monnosa) ko^oppasekse läipiästuhčum* mind a kettőnknek ad egy darab kenyeret.

Kiestie fihki' kitől kaptam? — *monnq fihkijēm tostie (tuostie)* tőle (attól) kaptam. — *tāstie ettől.* — *monna kiestie kann fihkima* senkitől sem kaptam. — *munna uoččajem (v. oqččajem) mū āčste (jeačasta)* atyámtól (mástól) kaptam. — *mam lieh oččoma (v. fihkema)* škiankana? mit kaptál ajándékul? — *im lie[m] monnq fihkemq ken mām* nem kaptam semmit. — *im lie' monna fihkimq kan arpiem mū äihtikistie* nem kaptam örökséget szüleimtől. — *monna nöikem kaihkōm, mām pqrq wqtie'* muⁿen megelégszem mindennel, a mit csak adnak nekem.

Mqqnq waltam tijjeste (v. tijesta) tam warjam elveszem töletek ezt a ruhát. — *tihte fāhtuka alamuča čovustüvije* ezen szegény ember megraboltatott. — *tann fāhtuka folkste čovustein kaik ēk* ezen szegény embertől minden holmit elraboltak. — *tänn'ä kuotsne stuora föhtitoma* azon házban nagy szegénység van.

Monna wācam porta; nō nō! elmegyek! isten áldjon meg!

Egy másik Frostviken vidéki embertől csak a következő pár mondatot jegyezhettem le:

Sāmien kiella tan kārvač a lapp nyelv nagyon nehéz. — *mqqnq Paulusta wuólkim klqhka n^{ie}lje jokteče iēhkedn oiije; pō^otim klqhka pielje vėitete tan ārtān* Pauluból tegnapi este kezdetén (tkp. fején = délután) négy órakor indultam el; megérkeztem (jöttem) ma reggel fél öt órakor. — *tan jijjin nālkielekkii ō^orejim* az éjjel jól (tkp. édesen) aludtam. — *tan piejjen kerhkusa mijje waččem* ma templomba megyünk. — *kuktie trajjit' tasniä* hogy teszszik itt [neked]? — *hievenlikkiä* jól.

B) Mesék.

1. Noqítie-kqm mā jēh Jījčā (jīčā).

Puóries alamuča aktn aikien urrie' wuočiemienie jeh cājanij, sat ēčie kaunh (kauna') kqna kuotete. t'lje poatie kaml kuotien koqikā, mi čōččaje uhče plāhčukan nālnie skūksne. tāsnie čāñie koqtān ačča oqret tāsnie tan jījēn. tqllom piejie jeh alkstie tu'ltotet nākatum, maitie lie tan piejječa wuočēčemie, (v. nākatum tan piječste wuočēčem mātsta v. wuočēčemusta), uhče kiep'nien sisnie, mam mēatān utn'ej'e. tqllā čāñie koatān sōmies n'otie-kqmā jih kihčije: «kuktie tū numma?» — «mū numma Jījčā», švōrui tihte q'qmučq, men t'lje waltiji tam jīčse šlievum (v. leivuum) tievas tahtie tu'ltejen čācste jeh šl'āppiē tan n'otien kōmmān ōratejete. tihte alkije škrolet jeh hojhkiētet jeh č'orvājē: «Jēče monnom poltama! jīčē monnom poltama!» — «jis lie' jīčomt poltama, oqčča' jīčā čakret tan autsta», švōruje kičkāms pirjesta tann n'otien-kōmmān siālska.

til'e numtie slūhpui (v. sluohpui v. piāsie) tihte alamuča fāruqñ luihtie. men koh n'otie-kōmmā wu'lkī'j'e, jiehtijej'e: «Jījē tqmqtie monnom, Jījčā poqltieje jeh Jījčā (jīčā) kākā oqččet uoret muppien jāpan.

kuh lie tle mātātqmq, tilje alamuča ōraje; men koh tla fāh-kaji jīčse nqhkāristie je' alkeje kruohkot jīčse māta-vuissēsne (v. nie-sties-vuissēsne), t'lje kaunie jīčse māt kuohpoma (kaunie sū vuissom tievos kuohpenā) jeh mātsta porrā rōkonoma šmqjuqhka'. cčēng māhtie' kuqrēkāt (v. kuerket) kqnn, kuktie tihtā koqrādama, mēn koh tla puotie folhk'e (f'olhk'e) koqikā, tilje fihkiē koullot, atta porrtā lie orruma qppq jāpiem.

A boszorkány (tkp. varázsló asszony) és Maga.

Egy öreg ember egyszer eveteket lőtt és eltévedt, úgy hogy nem talált haza. Hát jött egy régi házhoz, a mely egy kis dombon állt az erdőben. Ott belépett a házba, hogy majd aluszik ott az éjjel. Tüzet rakott és elkezdett főzni valamit, a mit az nap lőtt (azon nap lövött ételből, lövésből) egy kis üstben, a mely vele volt

(tkp. a melyet magánál tartott). Egyszerre belépett a házba egy boszorkány és kérdezte: «Mi (tkp. hogyan?) a te neved?» — «Az én nevem: «Maga», felelte az ember. De ekkor a főző kanalát tele vette a forró vízzel és a boszorkánynak az arczába öntötte. Ez elkezdett ordítani és jajgatni és kiáltá: «Maga égetett meg engem! Maga égetett meg engem!» — «Ha magad égetted meg magadat, hát magadnak kell (tkp. magad kapsz) szenvedned érte», felelt a legközelebbi hegyből a varázsló asszonynak társasága.

Hát így megszabadult az ember a veszedelemtől. Hanem mikor a boszorkány elment, azt mondta: «Maga ismert engemet, maga meg égetett és maga aludni fog (tkp. fog kapni aludni) a másik évig.

Mikor evett volt, hát az ember lefeküdt; mikor azonban fölébredt az álmaiból és elkezdett kotorászni a tarisznyájában (tkp. étel vagy útravaló zsákjában), hát a maga eledeleit elpenészedve találta (zsákját tele találta penésszel) és ételéből csak rothadt darabokat (falatokat, morzsákat). Nem bírta megérteni, hogyan történt ez; hanem mikor emberekhez jött, hát meghallotta (tkp. kapta hallani), hogy egy egész évig oda volt.

2. Štāluq n prūresa.

Aktn aikien štāluq soaŋqtie aktn sāmien n'eitsa. n'eitn āhč'e
čuovorie luhpiedet tan stāluse nieitom, jeh keihtieje tan autste tan
iārān k'eltie, mam wuēines'e. mām jēse sistie tqmqtie, atte ī kaļak
nūmtie šuttet kqnn. ko-tihte thījje šūttije, tilje suomqsetin tam pēj-
jem, ko'ssie stāluq ača (v. kaļaka) puotet jeh prūrösöm (v. prūro-
som) viäččet. tihte piejje puotije (v. suttije), tilje stāluq poatā. tan
thījjen wuolesne waltqmā lie muorqm jih st'allātqmā kučjluka
(v. kučjluka) jeh cākqmā tässä n'eitn warjoq'; waltqmā lie ävöre
urruq koptām, orroč čohpm, sillpā p'ältom piera kruohpm, urruč
kāmāk' jeh urru wuóttok'. koh liela kaihka kučjluka torojōma, tilje
piejemā (čihketema) lie sōmies ruonese krukiēka čiehta lienena
pājijeln oiijem, kuktie sāmien prūroša (v. prūresq) prū'hkie utiēt.

kof[š] štāluq poqtā koqtān jih wuinieje prūresam čakhān ruo-
nesne, karvoltageksne jēse puorems warjoi kuimie, til'e kerjenā šūttije
jeh waccie ulukse jēčsā vuohpīnā j'eh toqstāhtet teitie puohcēte, mam
ačā fihket heimosta. tānnie thījjen wuolesne grrājie (v. orrājie)

taktera čiekot kallie p^uohcie kuimie čakkačen t^uoksne (v. t^uöksne), palta kuotiem. koh tle štālu fikhema jīčse p^uōc' jih seihtie aktam teistie m^qrrq'tet iehkets puqlqse (v. puelqse), tilje wacciejē (čävo'tie) alamače jīčse tqktgren ko^qikā, jīeh tilje wuélkien vorrokā p^qjq-nqñ wārien koqikā.

koh tle štālua lie m^qrq'tomā pouhcem, tilje wacciejē (wacciejē) koqtān jīčse kēarahkan koqikā. — «no mu kiārahka», jiehtije štāluq, «piej' kruohtam tallose!» — kiārahkopa eččene švihč' kennā. — «ō, mū kiārahka škāmāšetā», uššote štāluq; monnā fikhēm tarajet jīčā». — koh tle kruohta tu^oltoma ghčēčē, jiehtā: «no, mū kiārāhkomis, telleč (v. tilē ač) luottat jirromq-moqram!» — eččie tihte kiārāhkomis švihčh kanā. — «mu kiārāhka škāmāšetā, monna fikhēm jīčā tarejet», jēhtie štāluq. — koh piärkā tuoltoma, jīehtie: «mū kiārāhkomis, poatie' tällie, koivā' piärkā' pejjese!» — tihte kiārāhkomis škāmāšetā tie täll ai, jeh eččie (äččie) švihčh kenā. — «so telje fikhēm tarejet jīčā», uššoti štāluq. koh tilje koivaje pejjese piärkā', tilje puorije kiārāhkomisom, poqtet eče (v. ača poqtet) mātādet; mān kiārāhkomis škāmats. tlje mātātie uktok. koh liele kalhkoma, pīrrie tamm, ača siānkām kučjluka tarejet. koh ečie kiārāhkomis švihčh kanā, čuovorije jīčā štellāret siānkām. — «no mū kiārāhkomis, puotie' tällie uori'». — men äntō lie škāmats (škāmāsetemienie). — «monna fikhim jīčā waltet totnum», uššoti štāluq jeh waccije prūrusen koqikā. men mam tilje kaunie? koh tilje ača waltet tam jīčse kiārāhkum, tilje arv^eetije, atta tihte lie muora-khłoppā.

tilje šūtije puqšgrkq (v. puešarka) [mogrrahtüvie] tann pīj-jelⁿ jih varresti ulukse p^qrrq šuórtinā je' varrestie alamačen miñ-ñesne pijjeln poskai je pu^oltie. mān eččie m^qnnq kan nqhtse šūt'. wuóšties (v. wuqšties) älemie ai šūtije, lupma jeh čóčkeme, jēh tilje alkeje štālua k^qrqvonet je švilkstet koh pieñe. tilje alēkieje asska jēihtet älemesne. kuh štāluq tam wuiniejē, viēntie attā sāmie tihta talloom piejema jeh vorokā varrestie, altmān (v. eltmān) hoisaje. mān eččie m^qssqse k^qnn; nqhk^qrén šūtije, förenu puotije fr^qmmq jēh p^qktātet tännie tollosne. tilje kuocije pejjese kieraksa muorqsa (kuosasa) jēh täšnie k^qrqvoniye.

Az óriás menyasszonya.

Egyszer egy óriás megkért egy lapp leányt. A leány atyjának oda kellett igérnie az óriásnak a leányt és megköszönte azon tiszteletet (tkp. köszönt azért a tiszteletért), a melyben részesült (tkp. a melyet kölcsönösen láttak?). Hanem magában gondolta (tkp. magából érezte), hogy nem fog így történni. Mikor az idő eljött (tkp. lett), hát megállapították azt a napot, a mikor az óriás el fog jönni és a menyasszonyt elviszi. Az a nap eljött (lett), hát jön az óriás. Ezen idő alatt a lapp ember fogott egy fát, elkészítette és felöltöztette a leány ruháiba (tkp. fölhúzta ennek a leány ruháit). Vett vala egészen új kabátot, új sapkát, ezüst övöt a test körül, új czipőket és új czipőkötőket. Mikor mindent elkészített (tkp. késszé tett vala), hát odatette (odaültette) egy sarokba kuporodva, sűrű kendővel feje fölött, a mint egy lapp menyasszonynak szokott lenni. Mikor az óriás a házba jön és látta a menyasszonyt a sarokban ülve, felöltözve a maga legjobb ruhájába (tkp. ruháival); hát megörült és kiment az ipával, hogy elfogadja (átvegye) azokat a rénszarvasokat, melyeket hazulról kapni fog. Ezen idő alatt a leány elrejtve tartózkodott néhány rénszarvassal egy kis domb mögött, a ház mellett. Mikor hát az óriás megkapta a maga rénszarvasait és ezek közül egyet meg akart ölni vacsorára, hát elment (ellopódzott) az ember a maga leányához és aztán gyorsan hajtva elmentek a hegyhez.

Mikor az óriás megölte a rénszarvast, bement a sátorba a kedveséhez. «Na, kedvesem», mondta az óriás, «tedd a fazekat a tűzre!» — A kedves nem mozdult. — «Oh, az én kedvesem szégyenli magát», gondolja az óriás, magamnak kell megtennem. Mikor a fazék forrott egy kissé, azt mondja: «No kedvesem, most majd szétvágod a velős csontot». — Nem mozdult a kedves. — «Az én kedvesem szégyenli magát, nekem magamnak kell megtennem», mondta az óriás. Mikor a hús főtt, azt mondta: «Kedvesem jöjj most, merd ki (tkp. merítsd föl) a húst!» — A kedves most is szégyenlette magát és nem mozdult. «Úgy hát magamnak kell megtennem», gondolja az óriás. Mikor kimerte a húst, akkor kérte a kedvesét, hogy jöjjön enni; de a kedves szégyenlős volt. Hát egyedül evett. Mikor jóllakott volt, kérte, hogy csinálja meg (tkp. csinálja késszé, azaz vesse meg) az ágyat. Minthogy a kedves nem

mozdult, magának kellett megvetni (tkp. fölláítani, rendbehozni) az ágyat. «No kedvesem, jöjj most aludni». De mégis szégyenlős volt. — «Magamnak kell téged elvennem», gondolta az óriás és odament a menyasszonyhoz. Hanem, mit talált ekkor? Mikor meg akarta fogni a kedvesét, észrevette, hogy az fatuskó.

Ekkor mérges lett (megharagudott) e miatt és kiszaladt csak egy ingben és szaladt az ember után bokrokon és halmokon át. De nem használt semmit (tkp. nem lett semmi haszonra). Csúnya idő is támadt, hó és hideg (fagy) és hát elkezdett fájni és dideregni, mint a kutya. Ekkor a hold kezdett feljönni (megjelenni) az égen. Mikor az óriás ezt látta, azt hitte, hogy a lapp ember rakott (csinált, tett) tüzet, és gyorsan szaladt, a mint csak birt. De hiába (tkp. semmire sem); fáradt lett, mielőtt oda jutott (tkp. előre jött) és melegegetett volna azon a tűzön. Ekkor fölmászott egy magas fára (fenyőre) és ott megfagyott.

3. Štāluan liewo.

Akta kqmmā kallām ũtn^{ie}j. kallā č^{ie}če jāpiem stāļoina toar-raj^{ie} (toarrajin). štālua sihtije tan kqmmān kallām pūvēt, sat ača māhtet wāltet tqm kqmmām jēse frūinq (v. frūinā, -ne). kuh č^{ie}če jāpie' juhtiejjēn, t^lje lukksi tam kallām pūvēt (v. till^{ie} jū māhtiej^{ie} jāmedet tam kallām). tihte kallā ih kqmmā ālekiem ũtn^{ie}jⁱⁿ. tihte ai sihtiji jāmedet (pūvēt) tam štāluam, muito tihte m^oqrrāhtuovi, juktie tihte štālua pūvuma sū ā^{ie}em, sat ača māhtet sū ietn^{ie}m wāltet jēse frūinā.

pāhča jēhtie sū eātnān: «taira', kušn^{ie} štāluqⁿ liewo, jukt^{ie} ečēem jījča māt^{ie}' jāmie^{ie}t tqmmq? tqtn[q] ač ki^{ie}hēt štāluq^m, kušnie tqn liewo. t^lje iētnie ki^{ie}hēj^{ie} štāluq^m: «kušnie, štāluq, tū liewo?» — štāluq švōrui: «kuktemtie kihč' (kihč^{ie}') nūmtie?» — kqmmā švōrui štālu^um: «kussie monna poatam neurosne, suole' (sqta) munna māhtam vielāšet tū prāksne (v. liewusne).» — t^lje supcsti štāluq iēse liewun pīra jē' jēhtieje: «puōlijen hāqⁿ tuōksne ho^oļōma (v. sō^ola) jēh tānn^{ie} sō^olusne fuete jih fuetsne sauča (v. fogra), jēh tānn^{ie} fogresne hānā jē' tānn^{ie} hānesne munnie jēh tānn^{ie} munnesne (v. fueten, fuoron, hānan, munn^{ie}n sisn^{ie}) mū liewq. till^{ie} poatā tan poqr^{ie}s frū^un ālekie tan sū iētn^{ie}n koqikā jē'

jeah^tā: «juo oqččajē' kūllot, kušnie štāluⁿ liewq?» — tilje švōrui iētn^e sū (v. jīcse) ālēkan: «monna liem juo oqččomq kū^llot (ku^l-lot), mū ālekie! puelējen hāvan tuōksne numtie supcstie štālua, sū (jīcse) liewq; tilje tāšnie (v. tūppen) akta sō^llo, jēh tānnie sō^llusne fuete, jeh tānnie fuetsne fōgra, jeh tānnie fōgresne hānā, jeh hānān sisn^e munnie, jeh tānnie munn^en sisn^e štāluan liewa.» — t^llje jēhtie ālekie ēātnāsas (v. sū čēčān): «till^e monna čuovorom koulahtet jīčsam tienešējā' (v. tienasējete v. čēanar' [munnum tienasēt]), keinie kalākqm waccet puōlijen hāvqn tuqrest (v. čērra). t^llje kouloj^e m^oqtkqm je' seip^ekem je' šlāpkie^m (hapkie^m) je' taktakom (čāč^e-lāttie^m), tilje p^uorrtā waccieje'. jīče waccieje škihpun seisa jernā-thāken nuqlan (v. rōutie riehpenen nuqlan) je hapkijem ja čāčie-lāttijem waltijⁱ jīčsa kogika riehpenen nuqlan, sqtq tah ku^okts ieh puelie' (v. puclie') je m^oqtkqm je seip^ekem seihtije sūhkqt. numtie tam m^oqtkq atnā rōps je čēps (čē^eps) ku^olk', je seip^eke ai atnā velks i čēps i rōps fliehk' (flie^ek') jīčse kulkiⁿje, koh tel wacciejen (v. -jin) čērra puolijen hāvum. t^llje pōtijin sō^llusa, kušniā štāluⁿ liewa lie, jeh t^llje waciejejen (waciejin) pejjesa sō^llusa je pojtin fuetn kogika. till^e m^oqtkq poqrkajēn jīčse auts-jīlkie kuimie fueten pātⁿem, jeh t^llje fuora voroka varriⁿ (v. varrije) ulūksa, tilje seipke (sēpke) varrii miñⁿesne je walt^ejeje fasta (v. čaukstie) fuorom je porkajē. fuoreste (fuoron sistie) hāletie hānā ulūkse ja hānan miñⁿesne hāletie hapkie, čūkstiⁱ jīčsa kuehperi kuimie je' por^okajē. tānnie hānan sisnie munnie (lie) je munnie kahč^ejeje čāčien sū^osa jēh pātⁿan vuo^ojājē. t^llje wuojeje čāč^e-lōttije tānn miñⁿesne. koh čāč^e-lōttije vu^osts aikien vuojeje munnien miñⁿesne, t^llje kuhkie^m šuttie (v. kātuoi) čāč^eien nūc^olesne; je koh tle aktⁿ aikien ečč^e mā^oie' čāč^eien nūc^olesne (v. nūc^o-lesne) kuhkebm hoiset (arrat) nōmtā hieptom, tilje vuojeje mupp' aikien jeh šuttije ān kuhkebm, koh tan vuosts aik^en, men t^llje eččie kaunh kanā. till^e pōtijie urrusest pejjesa possu^ohtet je koh tlē poss^o-tāmā, t^llje kolmaden aik^en vuojeje ja ān kuhkebm gr^orajē ān vuosts ku^okts aikien. t^llje kaunije munniem hāvan pātⁿesne je pō^otije pejjesa čāčiem. t^llje wūjⁿije pārn^eie munniem čāčie-lōttien nālmesne jeh čāč^e-lāttie kuttije munniem pārnien kogika. till^e pārn^eie waltiejeje munniem, taļlōm piejeje (taļlōm poltajehtij) je' munniem piejeje

tallossa, satača puelet (puolijen tallossa). koh tle alkeji puelet, sühkaji pārnje poqstātā, sēnā liele ūhtā turujuma (v. qalhkqmq), kuktimtie poatqmq. t^lje poatiejē s^eammā štāllān, kuštje tqmm wuālkije (v. wuālkqmq) je wacceje tallā, kuh poatejē kāttān, štāluan kogika jeh vuiniejē: štālua puilieje s^eamma lākan, kuktie tihte munnie puilieje, mam lie piejema tallosa tānnie hāvqn sō^olosne. jē' pārnje waccieje jē jē^{cse} iētn^{en} kogika jē' ⁱetnie tan kerjenā šuttije koh tle wuiniejē, atta sū^u (sū^o) ālekie poqtā frēska (hiāven) sū koika pōstātā, jē' kerjā šattā jienems (v. mestā) tan pējjeln, kukt tihte vantqtomā (v. vitnama), juktie lie hoisamā pūwit tam štāluqm. t^lje kēiht^ejē tihte poqr^{ies} frūa jē^{cse} ālekiem je jē^{ht}i^ejē: «kāihtq, mū ālekie (monna keihtam mū ālekiem), juktie lie' vantqtomā (vitnama) tqm štāluan liewqm.» koh tle tihte poqr^{ies} frūa supcstie sū ālekenā, tilje uh^{cse} liewo ānnu aimona tannⁱā štā^losne jeh štālua švōruje kommasa: «kukti^emtie monna supcstqmā tan poqr^{ies} frūosā mū liewun pē^{ra}!» tilje nūllemtie štālua tallo-čerrqm jē' kounum jē^{cse} sīsā, tilje puolije (puelije) štāluan nālmien kuoma jeh mōksⁱe, t^lje nāhkeje āltse (āltse) kruohpa tallosne kokti^emtie mā^tiejē puelet (puelet), je till^e tallo jamkā^je jē' āltie liewq nāhkaje tallāna (tallona). tāllie juo nāhkqmq kaiikka tū^una.

3. Az óriás élete.

Egy asszonynak volt egy ura. Az ember hét esztendeig harczolt egy óriással. Az óriás meg akarta az asszonynak az urát ölni, hogy az asszonyt feleségül vehesse. Mikor hét év elmúlt, sikerült agyonütnie az embert (már meg bírta ölni az embert). Ennek az embernek meg asszonynak volt egy fiuk. Az is meg akarta ölni az óriást, mert haragudott, hogy az óriás megölte az atyját, hogy elvehesse az ő anyját feleségül.

A fiú azt mondta az anyjának: Tudod-e, hol van az óriásnak élete, hogy én nem bírtam őt magam megölni? Kérdezni fogod (kérdzd meg) az óriást, hol van az élete. Ekkor megkérdezte az asszony az óriást: «Hol van, óriás, a te életed?» — Az óriás felelte: «Miért kérdezed?» — Az asszony felelte az óriásnak: Ha én bajba jutok, hát a te életedre támaszkodhatom (bízhatom magamat). Ekkor az óriás beszélt az életéről és mondta: «Az égő tenger

mögött van egy sziget, azon a szigeten van egy hordó, abban a hordóban van egy juh; abban a juhban van egy tyúk, abban a tyúkban van egy tojás, és abban a tojásban van az én életem.» Hát az öreg asszonynak a fia oda jön az anyjához és mondja: «már meghallottad-e (tkp. kaptad hallani), hol van az óriás élete?» Hát felelt az anya a fiának: «már meghallottam, fiam! Az égő tenger mögött», így beszélt az óriás, «van az ő élete; és ott van egy sziget és a szigeten van egy hordó és abban a hordóban van egy juh és a juhban van egy tyúk és a tyúkban van egy tojás, és abban a tojásban van az óriás élete». — Ekkor a fiú azt mondta az anyjának: «hát néhány szolgát kell magamnak fogadnom (engemet szolgáltni), a kikkel át fogok az égő tengeren menni». Hát fogadott egy medvét és egy farkast és egy ölyvöt és egy bűvárt, aztán elment. Maga a hajó közepére ment vas- tető alá és az ölyvöt és bűvárt magához vette a tető alá, hogy ez a kettő el ne égjen, a medvének és farkasnak pedig megparancsolta, hogy evezzenek. Azért (tkp. így) van a medvének piros és fekete szőre és a farkasnak is fehér és fekete és piros foltjai a szőrében, minthogy az égő tengeren keresztül mentek. Hát jönnek a szigetre, a hol az óriás élete volt, aztán fölmentek a szigetre és a hordóhoz jöttek. Ekkor a medve a maga első lábaival szét ütötte a hordó fenekét és a juh gyorsan kifutott, a farkas pedig utána futott és megfogta a juhot és széttépte. A juhból a tyúk röpült ki és a tyúk után az ölyű röpült, megfogta karmaival és szétszaggatta. A tyúkban volt a tojás és a tojás bele esett a vízbe és lemerült a fenékre. Ekkor a bűvár lemerült utána. Mikor a bűvár először merült le a tojás után, sokáig oda maradt a víz alatt; s minthogy nem bírt egyszerre tovább a víz alatt maradni lélekzet nélkül, hát följött a vízre lélekzeni. Midőn lélekzett, hát másodszor alá merült és még tovább oda maradt mint az első alkalommal, de hát nem találta. Ekkor újra feljött lélekzeni és mikor lélekzett, akkor harmadszor alá merült és még tovább oda volt, mint a két első alkalommal. Ekkor a tojást megtalálta a tenger fenekén és feljött a vízre. Hát látta a fiú, hogy a tojás a bűvárnak szájában van, és a bűvár odavitte a tojást a fiúhoz. A fiú fogta a tojást, tüzet rakott (gyújtott) és a tojást a tűzbe tette, hogy égjen (az égő tűzbe). Mikor elkezdett égni, a legény visszaevezett, miután végrehajtotta a miért jött. Hát ugyan azon helyre jött, a honnan elindult és azonnal, mihelyt a

partra ért, az óriáshoz ment és látta: az óriás ugyanolyan módon égett, mint a hogy az a tojás égett, melyet a tűzre tett a tenger szigetén. A fiú elment az anyjához és az anyja nagyon örült, a mint látta, hogy az ő fia egészségesen jött hozzá vissza és leginkább azért örült, hogy ez győzött, mivel meg bírta ölni az óriást. Hát az öreg asszony megköszönte a fiának (tkp. a maga fiát) és mondta: «köszönöm, fiam, hogy az óriás életét meggyőzted». Mikor az öreg asszony beszélgetett a fiával, hát még volt egy kis élet az óriásban és az óriás felelte az asszonynak: «miért beszéltem én az öreg asszonynak az én életemről?» Ekkor az óriás parazsat és hamút nyelt magába, hát elégett az óriás inye és megfuladt, aztán elenyészett a teste a tűzben, a mint el bírt égni és aztán a tűz elaludt és az ő élete elaludt (elenyészett) a tűzzel. Hát már mindennek vége.

4. *Mograhka frūq jēh pāh hā.*

Aktn aikien sōmies mograhka frūq, mie tann mograhka, att ecēie (v. ecie) pāh hā kan puđ' tässä (teinie, tästie) friäresne jielet. aktn aikien kalla jih tihte mograhka (v. muorrahka) frūq waccijen škūksa muorjie' čokket. tilje akta häütie tänn'e škouksne. uššota, kossie tahkā poqtā, tlje ča j'ēčsa frū^um tissa kahčetet. koh tlje poqtijjēn (v. -jin) tahkā tann häütien (v. häütien v. häutien) koqikā, tilje gtnālistie tqmm jičse muorahka frū^um nähkielit (v. nähkielit) tissa, jēh koh tlje muorjie' čokkiemienie tissä, tilje nähkelie tamm jičse moarahks frū^um tann häütien seisa, sat ecine woina' kanā.

koatātā puotije, tilje thuhčēje tann Kerrü uktok arrat, tilje sgrqksq šuttije. thuhčema puerepe lie tamm jičse moaraks frū^um atnema aimona, än ko uktok qrrat. tlje posskā' (v. pössok') pukñ'ei (v. pukñ'ei) riehp̄m (v. riehp̄m) tarajet. tam rouhkije tarajet kolumq jāpie'. koh liela tōrojoma, tilje qārrota kierkiem aktn kääčan jih tlje pāja kahčet woulose tam häütiem. tihte rouhkōje (v. rouhku-jin v. vārada) kolumq piejje'. koh tell'e tqmqtie, atta potniem joksqmq, tilje kiesā pejjesa. tqmqtā tann läulahkā. koh lie tilje kiesqmq pejjise, wuēinā, mī^e tihte tänn'e kieriksne? tlje wuāinā p'ärkeleşom. tuhte pärkeluš jiehtiye tun kallose: «manna tqtnqm kähhtām, jukte lie' monnqm viähk'etqm̄ tan häütien sistie, tahtie muorahkas frū^un

luhtie. jēh monna māhtam totnom makset tan autste. monna eum (= monna ačum) waccet aktn ogsies-niärn koqikā, tam pheinātah-tam, jēh tlje ač tatnq waccet tann koqikā jēh jēhtet (jēhtet): «monnq totnqm (v. tatnqm) māhtam viehkietet tahtie phejeneste, jis muññ'en wottā' kúokto huntoraq täl'». — tihti juo šuttiye (šuttiye) kuktie tihte pärkeluš lie jiehtoma jih wacciejē tanna ogsies (ōsies)-niärn koqikā jēh viehkietie tammq pheinātomusta, jēh fihkije ku^okto huntoraq täl' tann autste. ko liele fihkima teitie huntoraq tälota, t'lje pärkele jēhtije, satna ča (= satna ača) waccet muppien ogses (ōses) niärn koqikā jih tamm^a pheinātahtet. tihte ača wottet muppie kuloma huntora täl'. kuktie pärkel jēhtiji, tilje šuttiye. earana puotije tunn kallqn koqikā jēh jiehtije, ača waccet tunn ogsies-niärn koqikā jēh tammq viehkie'tet tann pheinātemiste, t'lje ča kołumq huntoraq täl' fihkēt.

tihte šuttiye ai, kuktie tihte pärkeloš jiehtoma, jēh koh t'lje eärana puotije, t'lje waccēiji (wacciejē) tahkā jih viehkiehtē tann pheinātemiem. t'lje tihte pärkeluš jiehtije, satna ča waccet kolmotn osies-niärn koqikā, mī ān reihkqpg, tamm ai pheinātahtet. «tästie ač fihket kouhto huntora täl'. mah tatne nō^gg tei (täi) jññie petnikie kuimie, jukti lie' monnom kiesomq tann muqrqqs frūⁿ luhtie?» — «ja, monna liem nōgötä nūmētie (täiniä)». — tlje earana p^uoitii tann ogsies-niärn luhtie jēh jēhtie, ača puotet tamm ogsies-niärōm viehkietet tann pheinātemien autste, kuktie lie teitie muppete ogsies-niärete viehkeitomq. kallā waccije tann ogsies-niärn koqikā jih tamm ai viehkie'tie jih fihkije tann autste kouhto huntoraq täl'. till (v. täll) ihte (= tilje tihte) pärkel jiehtie (jēhtie) tann kallosa: (ača waccet kuotete) «wacc' tatnā kuotete, monn ačam orrot täsniä jēh kuhkebm pheinātahtet tamm niärom». — ečēne sejit' kann waccet kuotete, kuktie tihte pärkel lie jiehtoma, jukti ečēie sāt' kqnn, ača tihte pärkel kuhkebm grrat täsniä jäh pheinātahtet tqm štähkareš niärom. jēh kuh tihte pohhā seihtije štrafftet tamm kallam, jis ečēie sejit' kuotete waccet, tlje tihte ałamuča pājet čönkitet kaihkata kannolota, mah tännä lantsne jēh wuočet kaihkata uluksa aktn aikien. t'lje kaunetij pärkeleniä (v. pohhoina), jēh koh tlje tihte pohhā kihčij: «kuktemtie lie' ännu täsniä», tlje švōrui tihte kallā: «eč' koul', mije tontgre

(v. *tuntara*) *tie* (= *tilje*) *oļokana?* *mū mograhka frūa lie luēihtama* (v. *luēihtama* v. *luowus piesie*) *tahtie häütste* (v. *häütste*) *jeh tlje poatā tālie teinie štuora tuntareniä jeh ačā tatnqm uhcedet. tilje tihte pärkeloš pillöjie* (v. *pillöjij*) *jeh wacci'je poqstata tan mograhka frū'n koqikā tann hautān, jeh täsniä lie ännü tālie.*

A gonosz (haragos) asszony és az ördög.

Volt egyszer egy gonosz asszony, a ki oly gonosz volt, hogy az ördög sem bírt vele (v. tőle) békében élni. Egyszer a férj és a gonosz asszony az erdőbe mentek bogyókat szedni (gyűjteni). Hát egy gödör volt abban az erdőben. Azt gondolja [az ember], mikor odajön, hogy majd a feleségét ebbe fogja bele taszítani. Mikor hát odajöttek a gödörhöz, megfogta az ő gonosz feleségét, hogy abba bele taszítsa, s mikor ott (tkp. oda) bogyókat szedtek beletaszította a gonosz feleségét a gödörbe, hogy nem is látszott. Hazajött, hát nagyon rossznak tetszett neki egyedül lenni és szomorú (aggódó, búsuló) lett. Azt vélte, jobb volna, ha az ő gonosz feleségét életben bírná, mint egyedül lenni. Ekkor vesszőket font, hogy kötelet csináljon. Ennek a csinálása (tkp. ezt csinálni) eltartott három esztendeig. Mikor megcsinálta, követ kötött az egyik végére és aztán le ereszti a gödörbe. Ez három napig tartott. Mikor érezte, hogy a feneket elérte, akkor fölhúzta. Nagyon nehéznek érzi. Mikor fölhúzta, nézi, mi az azon a kövön? Hát látja az ördögöt. Az az ördög mondta annak az embernek: «Köszönöm neked (tkp. tégedet), hogy engemet kiszegítettél ezen gödörből, a gonosz asszonytól. És én meg bírok neked (tkp. tégedet) ezért fizetni. El fogok menni egy kereskedő emberhez, azt kínzom, s aztán menj el hozzá és mondd: «én tégedet kiszegíthetlek (meggyógyíthatlak) abból a kínból, ha nekem kétszáz tallért adsz». Úgy történt (tkp. ez már lett), a mint az ördög mondta és elment a kereskedő emberhez és meggyógyította szenvedéséből és ezért kétszáz tallért kapott. Mikor megkapta azt a kétszáz tallért, hát az ördög azt mondta: ő el fog menni egy másik kereskedő emberhez és azt kínozza. Ez a másik háromszáz tallért fog adni. A mint az ördög mondta, úgy lett. Követ jött ahhoz az emberhez és mondta, hogy menjen a kereskedő emberhez és segítse meg kínjaitól, akkor háromszáz tallért fog kapni.

Ez is úgy történt, a mint az ördög mondta, s mikor a követ jött, elment oda és meggyógyította ennek a kínjait. Ekkor az ördög mondta, ő el fog menni egy harmadik kereskedőhöz, a ki még gazdagabb, azt is kinozni. «Attól hatszáz tallért fogsz kapni. Vajjon meg vagy-e elégedve avval a sok pénzzel, hogy engemet kihúztál a gonosz asszonytól?» — «Igen, én meg vagyok így (v. vele) elégedve». — Ekkor követ jött a kereskedőtől és mondta: Jöjjön, segítse meg a kereskedőt kínjaitól, a mint azokat a másik kereskedő embereket megsegítette. Az ember elment a kereskedőhöz és azt is meggyógyította és azért hatszáz tallért kapott. Ekkor az ördög mondta az embernek, (hogy menjen haza) «menj haza, én majd itt fogok maradni és tovább fogom kinozni ezt az embert». Nem akart haza menni, a mint az ördög mondta, mert nem akarta, hogy az ördög tovább ott maradjon és kínozza a szegény embert. És midőn az ördög meg akarta az embert büntetni, ha nem akar haza menni, hát az ember össze gyűjtette mind az ágyúkat, a mik abban az országban voltak és valamennyit egyszerre kilővette. Ekkor találkozott az ördöggel és mikor az ördög kérdezte: «mért vagy még itt,» hát azt felelte az ember: «nem hallod, mi lárma az oda künn? Az én gonosz feleségem kiszabadult a gödörből és most avval a nagy zajjal jön, hogy téged keressen». Ekkor az ördög megijedt és visszament a gonosz asszonyhoz a gödörbe és ott van még most is.

5. *Alamači jiellemē.*

Sómies alamuča škūksne höllstemienie. akta škūksa wāccā, t'lje mātqkm (v. m'qtkm) kouloje, tilje čörvie: «poqtie', puarastātie'!» m'qtkā waccā tan glqmučen koqikā je' puarastahtā. alamuča akš uom atnā, wottā tan m'qttākse. seipke (seipeke) poatā tan mātkan vučste, čöčte (v. čöčötā). alamuča čörvije: «mātka tuostot'!» mātka svoruq, akš uom šlierie [tuhkā] tan seipken (seipiken) koqikā, alamuča miñnesne, waltā jeh pouwiste. kierācam toroja jeh tilje seipkem peajā tan nēlle jeh koatān kēāsā jeh tqllom poltajatā. qammasa jeähtā (jiehtā): «walt' tamm (tām) seipēkem jeh pēssie tqllq (v. tqllo)-matteqisn'e». j'ēče wuālkā škoukata, m'qtkam uhceta. tqmm ai waltā, uššota koatān kuimie, men tel'e (tilje) ečcie hōqisāh qannā (v. qannq) pūwīt tqmm. cāpmeste (cāpm-) óqijjān, men ijjene

jámieh kánn^a. tell'e cápmesti vielie, tell'e lāhpā mątkqm tāsnie (v. tāsnie) jeh waccā kuotete. koātān poqtā. kammqpg lie pissie-m'enie seipekem, till'e kallopa seitā featā'. kammqpa wattā featā' (v. featām). kállopa kihčiä kammām: «juo lie t'lje píssemq?» — kuina švōruq: «vielie pott āi tāllie». — kallqpa švōruq: «juo pott tellje nučkēs (nučk'es)». — men tell'e (v. till'e) kallopa uššota škoukata waccet je' mątkqm uhcedet (weččēt) teppete. poatā tahkā, m^ogtka wuélkqm, tilje warrā voroka (vgrąka) miññesne, men ēne jaks' kánnā. uššote kuqtete (kuotete) pōstotā (poqstete). koatān poatā, wuēinije kammqpm porrtā, wuēinā seipekm ai porrtā. kammā škoukqtā wuélkqm. kállā uktok koqtsne šuttama, t'lje kuingpg poatā. kammqpm kihčie: «kopp mū pissema?» — kammqpg švōruq: «im monna tairie' (tairije')». — kallqpa uššotā: mātātqm tuolie. kammqse jēāhtā: «mū m^ogtka lie šküksna; mąnna seihtim tam weččēt. fōranu wuélkam, fōranu pissema.» — kammqpg jiehtā tann sū kállasa: «kopp āñe wuélkā? jičēne kuotsne qrrā', kussie mąnna wttam. tāll hō pissema; wält (huält), t'll'e pōpmat'!» — kallqpa pōpmata, wuélkie škoukata. tahkā orrojej (v. -jij) pouhceta wertāšet. kammqpg[ā] ai puqtā (v. poqtā) jeh (je') altā' puhcet. koqtete (kuqtete) wuélkā wuésstam (wuásstā') tarejet, tlje wuojem (vuojem) jes šoiviā. kallqapā poatā ai koqtete ruónčēna vuej'en. uššota porrtā, kammqpm (kommopm) kihčiä: «seiht' tqt[n]e] ai fúelket (fuelèket)?» — komm[ā] ai švōruq: «mąnna pott ai āsstām». tellele wuélkie' porrtā; wuāstā' waltiej'en (-j'en) mietān, wuojem ai aktsne. tlje tųokiēn (tųokie') tamm wuāsstam je wuojem, tälle (telle) kōuhta tāl óqččājīn taje (tāje v. tāje) autšte, t'lje jav^{uo} óqstiej'en taje piātneki autste je wuojejjen kuotete. koatān poetīn, kallqpa ški'mčie je jámiejē tāsniā. muppien aikien kommopo škiemčie, tihte ai jámiejīn (v. jámiejī). tlje kuotie puollajī (v. puellajē), kuōn' šuttien kaiksta (v. kaik'sta) tuonēsta, jeh tlje nohkoje (v. nuhkoje v. nohkoin) kaikq tū^{na}.

Az emberek élete.

Egy ember az erdőben tartózkodott. Egy erdőbe megy, hát egy medvét hallott és kiáltott: «Jöjj, köszönts!» A medve oda-

megy az emberhez és köszönti. Az embernek van egy fejszéje, oda adja a medvének. Farkas jön a medve elé, megáll. Az ember kiáltá: «medve, fogadd [a farkast]!» A medve felel, a fejszét a farkashoz dobja, az ember utána, megfogja és megöli. Elkészíti (tkp. megcsinálja) a szánt és aztán a farkast ráteszi és haza húzza és tüzet gyújt. A feleségnek mondja: «fogd ezt a farkast és süsd meg a tűz mellett». Maga elmegy az erdőbe, a medvét keresi. Ezt is megfogja, haza szándékszik vele, de nem bírta megölni. Rávág a fejére, de nem halt meg. Hát még egyszer rávág, aztán ott hagyja a medvét és hazamegy. Haza jön, a felesége sütötte a farkast, hát a férj ételt akar. A feleség ad ételt. Az ember kérdezi az asszonyt: «már meg van-e sülvé?» — Az asszony feleli: «bizony még most is [sül].» — A férj feleli: «már bizony most elég». Hanem hát az ember az erdőbe szándékozik menni és ott (tkp. onnan) a medvét keresni. Oda jön, a medve elment. Hát gyorsan utána szalad, de nem bírja elérni. Vissza szándékszik haza. Haza jön, látta, a felesége elment, látja, a farkas is oda van. Az asszony az erdőbe ment. Az ember egyedül maradt a házban, hát jön az asszony. Kérdezi az asszonyt: «Hol az én pecsenyém?» Az asszony feleli: «Én nem tudom.» — Az ember gondolja, bizonyosan megette. Mondja az asszonynak: «az én medvém az erdőben van, el akarom azt hozni. Addig elmegyek, míg megsül.» Az asszony mondja az urának: «hová mégysz most? A házamba maradj, mikor adok. Most már megsült; fogd s egyél!» — A férj eszik; elment az erdőbe. Oda maradt a rénszarvasokat őrizni. Az asszony is jön, hogy a rénteheneket megfejje. Haza megy sajtot csinálni; aztán vajat is köpült. A férj szintén haza jön húzó rénnel hajtva. El szándékszik [menn], kérdezi az asszonyt: «akarsz te is követni (velem menni)?» — Az asszony is feleli: «én éppen szintén ráérek.» Ekkor hát elmennek; a sajtokat magukkal vitték, a vajat is együttal. Aztán eladták a sajtot és a vajat, hát hat tallért kaptak ezekért, aztán lisztet vettek e pénzen (tkp. ezen pénzekért) és haza hajtottak. Hazajöttek, a férj megbetegedett és ott meghalt. Mászor az asszony betegedett meg, az is meghalt. Aztán a ház meggyuladt, hamú lett mindenből s így mindennek vége lett.

C) Gyermekvers.

Opan supcs.

Opmop wagt' (v. wott') tam näïpiem!
 mam teinⁱä näïpenä?
 sähkiem (v. sähkⁱem) vuollat.
 mam täinⁱä sähkenä?
 kārñesem (kārñesem) wuočet.
 kóqll ihte kārēñes?
 haihka- kiecsne.
 kóqll ihte hai'ka?
 akšoq čuopsti.
 kóqll ihte aksoq?
 kierkie ñieli.
 kóqll ihte kierkie?
 tārñevie (tārñvie) kapestie.
 kóqll ihte tārñevie?
 tałłq (v. tałło) poltelie.
 kóqll ihte tałłq?
 aprie kacstie.
 kóqll ihte aprie?
 pi^ejje kaihkadī.
 kóqll ihte pi^ejje?
 pałowa kapestie (kap^uestie).
 kóqll ihte pałowa?
 piäkka pussī.
 kóqll ihte piäkka?
 ukcien wārien tuokān (tuokān) štu^orra hāwuse.
 juo l^e kaihka nahkqmq.

A hűg elbeszélése.

Hugom add oda ezt a kést.
 Mit akarsz avval a késsel?
 Puskát faragni.

Mit [akarsz] a puskával?

Varjut löni.

Hol van az az varju?

Pózna végében.

Hol az a pózna?

Fejsze elvágta.

Hol az a fejsze?

Kő elnyelte.

Hol az a kő?

Moha befödte.

Hol az a moh?

Tűz elégette.

Hol az a tűz?

Eső eloltotta.

Hol az eső?

Nap felszárította.

Hol a nap?

Felhő eltakarta.

Hol a felhő?

Szél elfujta.

Hol a szél?

Kilenc hegyen túlra nagy tengerre [ment el].

Már mindennek vége.

II.

Undersåker-lappmarki nyelvjárás.

I. Sjäcker hegység (*Škeáhkar wārie*).

Beszélgetések.

Tuana' šliäktä' ti ketten rokonok vagytok. — tihte tann čēreka ez ennek a felesége. — tunn āhčie ih mū iétnie oqppoč, män tunn čēreken āhčie ih mū āhčie viäilloč, keäkte bellqk az ő atyja és az én anyám testvérek, de annak az asszonynak az atyja és az én atyám testvérek, két iker. — mah tatne (v. taane) prūres házasság vagy-e te? — tatne kuhkies mājište te messze földről (országból, vidékről) való vagy.

nejjeka passkā a szunyog csíp (sticht). — tihte siļeke (v. lijjine) ez kendő. — kuktie mījen kanakā jiellā hogyan van (tkp. él) a mi királyunk? — härvänlikkä jól.

II. Meraker hegység (*Norvégia*).

Stālan liewo.

Akte kuppā (čöre) aktum frū^um utnⁱēji. kuppā toaraje stālene čiče jāpie'. stāla šitie pū^uwi' tann frū^un kuppum, att tāinie frū^une čoptetīt (atta māhtie v. māhtieje tam frū^um waltie frū^une). koaššie čiče jāpie' nqhkuma, tiļje lahkadi tam kuppum pū^uwi'. tihte kuppūj ih frūa aktum āļekiem utnejjin. tihte ai šitie stālam pū^uwi', meädans tihte pāci lijjē kiāpok tan stālose ji šitiye pū^uwi' tam stālam, miļ leakā pauwuma tan āhčiem, juktie kaļakā tipi' tan pāhčēn ietnⁱem (ietnⁱem) frū^une.

älekje jēhtie ičse eatnan: «mah miel', kušnie stālan liewo, att im monna māhtie' pū^uwi' tamm? tatne kalk' kihči' štālam, kušn'e tann liewo». tll'e tan iētn'e kihčije tam štālam: «kušn'e tū liewo štāla?» — tihte stāla švōrua: «mānn diete kihč'?» — tihte kamma švōrui stālam: «armude manna neuroze tałowum, tilje šitum manna nahkadīt tū^u līwān (liewān) nille». tilje sār-najje stāla sō līwōn pīra jih jēhtie: «miññelišne tām tołla (v. tulla)-jauriem tilje täšn'ä akte soulu, tänn'e soulušne tilje täšn'ä akte kārīe, tänn'ä kārēšne tilje täšn'ä akta sāude, tilje tänn'ä säudšne aktā hāna, tänn'e hānešne akte munn'e jih tann munn'en šišne t'lje stālan liewo». t'lje tałowuje tihte tan kaml frūⁿ älekje ičse ietnen koqika jih jēhtije: kā' leä' fihkimä mieli' (kūluma), kušn'ä stālan liewo?» — t'lje švōruje iētnebe ičse äläkän: «monnā liem jū tālie fihkima kūluma, kušn'ä stālan liewo, mū älekje. miññeln tam tullu-jauriem tilje täšn'e, numtie stāla sār-naje, at täšn'e sū liewo; tllje täšn'ä akta soulu jih tänn'e soulušne tilje täšn'e akte kārīe, tänn'ä kārēšne tilje täšn'ä akta sāude, t'lje tänn'e säudšne aktā hāna, tänn'e hānešne akte munn'e jih tan munn'en šišne t'lje stālan liewo». — t'lje älekje jēhtie ičse ietnan: «t'lje ciehtom manna kihčidit čeanara', mei kiimie manna kum feli' toarost tullu-jaurēm». — t'lje kihčidije aktum biernum ih aktum čū^urum jih aktum hapkiem ih aktum taktekum jih wuēlki (v. wuēlkije). ijjiče waččije skihpun šisa aktū jārnrā (v. riudie) rīhpen^e neala jih hapkiem jih taktetum tīpie ičse koqika tann jārnrā riehpēn neala, juktie āzas kalk' tah laťtie' pūeli'; piernum je čū^urum tālli (v. tellije), kälēkies sū^uki'. t'lje tan autste piernā atna reppes jih velkes jih čejps kūolk', jeh čū^ura ai atna reppes jih velkes jih čejpes fl'āhk' ičse kūolkene, meā-dans tah keäkts fālin toarest tullu-jauriem. tilje tałowie tan souluse, kušn'ä stālan liewo lejja, tilje weččēn pejjesa tam soulum, tilje tałowu-jin tan kārēn koqika. t'lje pierne murhkije ičse autš jelkei kiimie kār'en pātņiem, till'e sāude ruohtie ulukse, t'lje čū^uru ruehtije säuden miññešne (v. miññelišt'e tam säudum) jeh tīpie tam čauksti jih kajē-kai. tilje hāna hāletie sāutn šistie ulukse, jih hānan miññelišt'e t'lje hapkie hāl'etie jih tli tīpie (kremsije) tam ičse klō^uni kiimie jih t'lje kaihkai. tann hānan šišn'e t'lje munnie jih munnie kahčije jauran

(čāčien šša) jeh voajaje potnan. tilje takteka čačamuda (čačamu-
deja) miññelištie munn'em. kuktie takteka vuósts aikien čačamada
munñ'en miññešne, tilje šittije kuhkiem čāčien šišne (noalešne);
tilje eččie puél' akti aikšne arri' čāčien nuolešne kuhkiem ūtan aiñe-
sum kiesi', tilje tałowuje čāčien nille jih aiñesum kiesi'. juktie leaka
kiedoma aiñesum, tilje čačamada nüppost, jeh tilje šittije kuhkebm an
auteča aikien, men ečie lik kaun' (ečie māhtie' kauni'). tilje tało-
wuje pāstota jeh kalka ai aiñesum kiesi', jeh koššie leaka aiñesum
kiedoma, tilje čačamudije k'qlmqdast jeh tilje šittije kuhkebm an tui
kečkte auteča aikien. tilje kauniji munn'em jaurien patn'ešne jih tilje
tałowuje čāčien nille. tilje pāče wuėiniye munn'em taktekan nalmesne
jeh takteka kuitteije munn'em pāčen koqika. jih pāhče weltije mun-
n'em jeh tullum pieji (tullum pqltajekhtiejeija) jih munn'em piejeje
tullus, juktie kalaka pūili' (tan pūelije tullusa). juktie (v. koššie)
alkste (alkestije) pūili', tilje pāča sū'kije pāstata, jukte lieka toi-
tuma tū'num kaikum, mann diete tałowijeija. tilje tałowijeija š'amma
lāhkse (v. lāhkse), kuštie wuélkije jih wuélkije tallā stālan koqika,
jih koššie (v. kuh) tałowujeija šōn (jaurien) pielāse (jaurien kat
tien pielāse), tilje wuėiniye: stāla p'eleje likāine ku' tihte munn'e
jaurien soulušne, mam pēēji tullusa. jeh pārnje (pāhče) wečči ičse
ietnan koqika jeh tann ietne čarraka fejin šūttije (v. šūōsideija),
juktie wuėinie, att ičse ālekie tałowuje pāstota friškje; jih čarrkumust
šūōsideija, juktie leaka vitnāmā (vitneme), jeh puélījeija pū'wi' tam
stālam. tilje tihte kampl frūa thōhkijeija ičse ālekiem jeh j'ēhtije:
«monnq thōhkum tqtnum ičēn ālekiem, att tqtna liek' vitnāmā tan
stālan liewum». — Meādans tihte supcstmienie ičse ālekine, tilje
lijje ānnū uhče liewu stālasne je stāla svōruje kqmmq (kqmmqse):
«mqnnie liekum tutnien frū'se sqrnuma ičēn liewum piera!» —
tilje nāhpālije stāla tollum (čērr', čērrum) ih kū'n' (kū'num) ičse
šša, tilje stālan nālmien kū'mie puelejeija jeh karkkasije (muskie),
tilje nahkijeija āltse krāhpje tullušne (tullun šišn'e), mi bar mātīe-
jeija pūeli' jeh tilje tollo jamkajeija jeh tann liewu nahkajeija tullun
miññesne.

III. Skalstugu hegység.

A) Beszélgetések.

Monna tašniä stuorra muorra-stühčem atnam; tästiä kakkom (v. *kamm*) *täktedät muóttépm pákkam* itt egy nagy fadarabom van; abból több dolgot fogok készíteni (tkp. alakítani, formiren). — *tihte raččaká wiŋnasit* ő szorgalmasan dolgozik, jó munkás (tkp. szorgalmas dolgozni). — *alie' tareja' kann; ull' missä tatná tareja'* ne fedd; semmiképen se tedd! — *monna tarejam piälleln kulikäpt* (v. *kuliket*) kés nélkül csinálom. — *kuktie tatná thühe'* a mint neked tetszik. — *monná kulikäpt* kés nélkül vagyok. — *tatná kak' uššolitán, i tihte kaunos' kennä* gondold (gondold meg), ez nincs (nem található). — *j'enup kaunos* (v. *kaunes*) több [is] van. — *tihte näitá ičse vuoŋt parekelte* (parekeltie) ez a leány befonja (befonta) a haját. — *tah sulkolt* (v. *solokolt*) *warja'* ezek piszkos rubák. — *tihte kāmuk herven turujultahkšn; tihte mü jealkan šeahtā* (šeahtan) ez a czipő jól van csinálva; a lábomra illik.

monna wuálkam kuolā' halászni megyek. — *tihte kueliis jaurie* ez sokhalú tó. — *müora čäčšne* (čäčne) *kappulŋa* a fa a vizen úszik. — *monne čähtom waltī'*; *waltēpie!* meg kell fognom; fogjuk (vegyük)! — *monná lijjim wuélkama, jis lā'm aštama* elmentem (utaztam) volna (v. elmennék), ha ráértem volna (v. ráérnék). — *wuélkije, ičči kaunātahtie'* *kannä* elment, el sem bucsuzott.

jūkebe igyunk! — *mijje jūkebe* iszunk. — *čäčä lie pāhkes* (v. *pāhks*) a víz meleg. — *puotie', waččien, poimodien* jöjj, menjünk ketten enni! — *monná kum poimoditan* (v. *poimodit*) majd eszem. — *piäpma karrema krū'tsne* az étel odaragadt a fazékhoz (tkp. megtapadt a fazékban).

mijje čakkasiepie, mije vits čakkasiemienie čuōnkšn mi ülünk, mi ötön együtt ülünk. — *tāte küllqsemienie pläähčēt* (v. *kuíntie*) ez oldalt (sv. *på flat sidan*) fekszik.

monna kuhkene, lülenä (v. *lülelen*, v. *lülälisnie*), *nuortenä, orjinä, jellenä arrāmiene* én messze, keleten, éjszakon, délen, nyugaton lakom. — *tuhte ändon kuhkiebišne arrāmiene änn manná* ő még messzebb lakik mint én. — *jēn* (vanéks v. *uhče*) *folk' tāšnie;* *tānnie lantšn* sok (kevés) ember van itt; ezen a vidéken (v. országban). — *mijje čiehtepa jahtajūt j'äč lahkkan* v. *sijje särätit* el kell

költözködnünk más helyre v. helyet kell változtatnunk. — *tuhte ałamā kalakā jūhti' piijeln* (v. *toarešt*) *čācie'* (v. *čāciem*), *sū'uti'* *muppien pealan* az az ember a vizen át fog költözni, a másik partra átszállni. — *tihte waččā kerhkse* (*kerhk'se*) *ihkim mannā* nélkülüm megy a templomba. — *pājām wačči'*; *tállöm ies wačči'* hadd menjek! menjenek (hadd menjenek ketten)! — *alie' tahkā wačče'*! *farlige káinā tahkā* ne menj oda! veszedelmes út van arra (oda). — *nurtse* (v. *nüörtse* v. *nurtel'n*), *oqrjise*, *jallose*, *laulose waččam* éjszakra, délre, nyugatra, keletre megyek. — *nurtelte*, *lūelte*, *jéllelte*, *örjelte ɬałowam* éjszokról, keletről, nyugotról, délről jövök. — *monná kuhkelte ɬałowum*, *ħahkse wuđtkam* messziről jövök, messze megyek. — *jirdi ehkedāsan mijje tušniā* holnap estére ott vagyunk.

monna ɬarejǵm ɬamm fáilam; *monná miättoma* ezt a hibát követtem el; hibáztam (vétkeztem). — *im monná leikāh kann nāi-tam* nem lehetek el leány nélkül (sv. *jag kan icke vara utan flickor*).

mū vī'te māna'; *mū vīteta mānā aččen reakātamma* öt gyermekem van; az ötödik gyermek minap született. — *tāte pāhče*, *ann röps čuħpō*, *uhčō* ez a fiú, a kinek vörös sapkája van, kicsiny.

pū'čēn oajjā čappies a rénszarvas feje szép. — *pū'čē'z* (v. *pū'čēn*) *lies šmāvo miāsie'* a rénszarvasoknak kicsiny borjaik vannak. — *tihte miāsie jiroksa altane* (*pū'čēne*) ez a borju réntehénné (rénszarvassá) változik. — *miāsie' jarraks' štuorra pū'čēne* a borjak nagy rénszarvasokká változnak. — *miešie ih alta raukā'*; *sarova ih ruónča eās tah rauk'* a borju és a réntehén rőfögnek; a rénbika és a rénökör azok nem rőfögnek. — *tušnie jēnā pū'č'* amott sok rénszarvas van. — *pū'č'* *puotea'* a szarvasok jönnek. — *waččete*, *puhčete*; *waččebe*, *puhčēbe* menjetek fejni; menjünk fejni! — *puoča ałowas čarrāka kattastüowum*; *tlje čāina lihka kannā fihk'* *puotih* a rén nagyon megvadult; hát bizony közelébe sem jöhettünk. — *tan piejjen pū'č'* *para cuómpi-čuoómpi* (v. *tuohki-tuohki*) *puotie'* ma a rénszarvasok csak csapatonkint jönnek [haza]. — *monna wuēi-nam*, *akta pū'čē poatā hajēkanen*; *pū'čē varrā lantn mietie*; *monna štērom* látom, egy rén szaladva (rohanva) jön; a rén a földön (föld mentében) szalad; megfogom. — *tihte puotin pūčēt* rén nélkül jött. — *iččem mannā jēnepm wuīnie'* *kannā än vīt'*; *j'ēnemus pāčēma* nem láttam többet mint ötöt; a legtöbb hátra (el) maradt. — *pū'čē* (*pū'č'*, *kuékte pū'č'*), *lea* v. *leagala* (*liäh*, *lies*) *paqrǵatallama*

(v. *porratallama* v. *ḱakčatqallma*) a rén (rének, két rén) megharap-
tatott [t. i. a farkastól].

kuólpa (*kuolõpa*) *pānie' fihkemen* a kölyökkutya fogat kap. —
wille jūra poatā vuēstie ih tihte ipmāriks voinije egy vadállat jött
(tkp. jön) szembe és félelmesnek (borzasztónak, veszedelmesnek)
látszott. — *vuōrñese puiti mijjen autelište ih mijje pāhkanīmie*
(v. *pāterīmie*) farkas jött elének és mi elszöktünk (elmenekültünk).

mannasīniä tatnā kihē' mért kérdezed? — *ēmmom kultel'*
hiszen én hallhatom (hallgathatom). — *tihte mū stōremus kihējie-*
niära ő az én legnagyobb ellenségem.

ḱaunete! anīnevošt tāllie isten veletek (adieu).

B) Mesék.

1. *Kräuwq n ih söurn piera.*

Tah kalēkepon kahpu varrih, kogppače vitnīje tann pijevuls
koatan ih kōppače tēssa vittnīje, tlje tihte kakā einakan fihkih arrih
ḱootēn. tlje čöčteaponk luowut sajjeran, ih tlje hajekajihčiejeaponk.
tlje kräuwq lij škägwahkappa ih söura murhkepa. kräuwq wuēlkā
hajeken, söura pāčele. tlje söura šlūwupa (v. *khloäkzākappā*) *än*
kräuwq. söura wuāinā, satnā pāčā, tlje kuhkete kräuwose: «jēlpele,
jēlpele, tū? rawā par wīlkoka!» — *tlje kräuwq čöččtä ih kaḱakā*
wārjašejitn. tālliä tänniä kaskšn jū söura vittnīje pijevuls kuotien
sējisa ih täšnie leä tammtālā, ih kräuwq poačas purriei nälne.

A rénszarvasról és a juhról.

Ezek versenyt akartak futni, melyikök jut be a meleg házba és a melyikök oda bejut, az majd mindig a házban maradhat. Hát fölálltak egymás mellé, aztán elkezdtek futni. A rénszarvas gyorsabb volt, a juh pedig lassúbb. A rénszarvas meg rohanna, a juh hátramarad. Hát a juh okosabb, mint a rén. A juh látja, ő hátramarad, tehát oda kiált a rénszarvasnak: «öcsém, öcsém (tkp. unoka öcs, cousin), a te segged bizony fehér!» Ekkor a rénszarvas megáll, hogy majd megnézi. Hát ekközben a juh már bejutott a meleg házba és ott van mái napig, a rénszarvas pedig a kopasz dom-
bokon.

2. *P ū^u ē' w éllä šittema.*

Tájje viärtai pū^u ē' lijēn aļovas luomätij. tū^u ne jējjin luwoš' (v. luwoš'), ih waččē' parr^a pīra kuotie'. män tlj akte tispols puories mogra (mō^ora), mi säjjetä niäjiti pärnⁱäi fraskam (v. kiämps, v. šmuhks) wuēini. pō^o ēē ijje soksom kiärth (v. thöllh^o) kanna (v. kənnā). tihte pō^ories mō^ora mealā tamm, täll'ä akti jējjēn pīrjes' poaltā. tlje tah suóikket' tann čarrakā, oktie krēwie hajekela koatšte (v. kuotie-pahkšte). tähtie kiečstā pō^o ē' aļovas wéllä šettema, jih tahtie kiečstā n'äit' parnie' čähtijin äinąqn rođinöšit (v. tairih).

A rénszarvasok vadak lettek.

A hajdani (tkp. azon világoknak) rénszarvasok nagyon szelídek voltak. Egész éjjel szabadok voltak és ott járkáltak csak a sátrak körül. Hanem volt egy gonosz vén asszony, a ki a leányoknak, legényeknek frissességét akarja látni. A rénszarvas nem tűri a rossz szagot. Ez a vénasszony tudja ezt, hát egy éjjel a [sátor füstnyilását fődő] vásznakat meggyújtja és ezek oly igen bűdösek voltak, hogy a rénnyáj elszalad a háztól (a sátordombról). Ettől fogva a rének nagyon vadak lettek és ettől fogva kellett a leányoknak, legényeknek [őket] folyvást őrízni.

3. *Tájje viärtečä sārnie jüpmäln peira, kuktie jüpmäle pröuwota tumm tamm jüwöräm.*

Štuorra juhko-peälam waččä, tlje vuóstak tiärewose waišiäm. tlje tamm šwattā, kaļakā satnəm kuittih togrešt tamm štuorra jēanam. täll'ä tihte švōruq, satnā kaļakā hannā tah raunije-kiäčie' kakčē'. jüpmäle wuälkā kuhkebāsa tamm^a jeanā-pealam, tlje tierq-vose jädliem (v. hirkiem). täll'ä tamm šwattā, kaļakā satnum kuitti' toarešt tamm štuorra jēanam. men tlje tihte jēss švōruq, satna kaļakā hannā tah u' ēē krāšiä' (v. krāšiä') škutti' kakčēit, kussiä kaļakā viht škākala-kiäčšn krökcit (v. kröktsit v. čüökiäštūt). män täll'ä jüpmäle wuälkā viäliä kuhkiäbāsan; täll'ä tiärewosa kräqiwum jēss. tälliä tamm jēss šwattā kaļakā satnəm kuitti' toarešt tamm štuorra jēanəm. tälliä tihte mačcelostu: «krepe' nunnahka tüön mü roččē!»

— *täll'ä huitskop jupmäle čihkänä kräuwon roččen nelle ih kučk-tane kijätn šteäraža k'oppaikejitie čoarviste. tje kräuwa kälä juh-kon toarešt; män täll'ä majäteje, kałakā hannä čuösktallih. tje hajeketa päjjese woulose tamm štuorra jeanam, kusseka jupmäle kahčelä tähtia kräuwon ruččen nälltie ih tann juhkose ih lauwa (v. šliäččan šattä). tälliä kälä ejječe seämmä kattan, ež täll'ä toqj-votä kräuwoša: «ežäm tatnä tai tčät kiämps jëlkiäi kuimie hajjekgt ihkämt-aimomt».*

tälliä viht lukñona kuhkiepāsan tamm juhka-pealam. tälliä tiärövole piärñom, täll'ä tamm jess šwattä (v. birreše), kałakā sat-nam kuätti' tamm štuorra jēanān toarešt. tälliä piärñna maččeloštoq: «štēr', štēr' tūöjštie mü kuhkies alliste!» — tje huitskop jupmäle čihkenä piärñan roččen nälle ih kälä čappieslikkū toarešt tamm štuorra jēanam. Kussiä toarešt puéktete, tälliä jupmäle käjjēta piär-ñom ejjiče šmuhks wuejėkien autšte ež täll'ä toqjēvotä, kałakā täl-viän korrošqm fihkih oqrri' tājjä ejjiče oqneks jëlkiäi kuimie. tje nymētie tamm^a piärñnä tammtälä oqrā taleviän korrošem pejjeln.

Hajdankori (tkp. azon világi) mese istenről, hogyan próbálja meg isten emez-amaz állatot.

Egy nagy folyó parton megy, hát először előtalálja a jávorszarvast. Ezt kéri, vigye őt át azon a nagy folyón. Ekkor ez feleli, ő előbb (tkp. még) azokat a berkenyefe (sorbus) végeket fogja leharapdálni. Az isten messzebb megy a folyó parton, hát előtalálja a lovat. Ekkor azt kéri, vigye őt azon nagy folyón keresztül. De ez szintén feleli, ő előbb sietni fog azokat a kis füveket harapdálni, míg ismét a rúd végében fog hajtatni (befogatni?). Hanem ekkor az isten még tovább megy: előtalálja a rénszarvast is. Azt szintén megkéri, vigye őt azon nagy folyón át. Hát ez beleegyezik (tkp. megigéri): «ülj föl jól a hátamra (tkp. fogózkodjál erősen a hátamba).» Ekkor az isten csakugyan fölül a rénszarvasnak hátára és mind a két kezével megfogózkodik mind a két szarvánál fogva. Ekkor a rénszarvas átgázol a folyón; hanem hát eszébe jut, hogy előbb ugrándozni fog. Szalad föl és le a nagy folyón, míg isten leesik a rénszarvas hátáról és bele a folyóba és vizes lesz (nedves lesz). Ezután maga [vissza] gázol ugyanazon

partra és megigéri a rénszarvasnak: «te azokkal a te gyors lábaid-dal futhatsz mindörökre».

Ekkor ismét messzebb indul a folyó parton. Előtalálja a medvét és ezt is megkéri, vigye őt át a nagy folyón. A medve megigéri: «Kapaszkodjál, kapaszkodjál meg azokon a hosszú szőreimen!» Hát az isten csakugyan fölül a medvének a hátára és szépségesen átgázol a nagy folyón. Mikor átjut, az isten köszönetet mond a medvének gyors menéséért és ekkor igéri, [hogy] a tél keménységén át aludhatik majd azokkal a rövid lábaival. Hát így a medve máig napig (folyvást) aluszik a tél keménységén át.

4. *Alamā, k̄uutiē ih riävo.*

Akta alamā, mi puältšn (v. wuēmišn) waččiämienie, tlje k̄uutiäm kauna. tihte k̄uutiē taparānāma kirkiä-šwalks. tlje k̄uutiē šwattā tam alamam, kakka mihk satnqm vieihkietit tāhtie šwalkšte, tālliä kakkā tann väartan maksum fihi'. alamā hujitskop viäihkit k̄uutiäm luous. tlje k̄uutiä säjjetä (v. šäjjetä) passkedēt alamam. alamā hujikte: «ih kak' mannqm pū"wi'!» — k̄uutiē jeahtā: «tihte tann veartan maksqa». — ijje alamā jāhkieh k̄ännā. tālliä k̄uutiē jeahtā: «pō"tie', k̄alekien huliksattē', k̄ossiä nō"kotom tiär-vus'en, mijje kałakā wižonštēt, attä jēmoka tihte tann veartan maksuq». — tālliä hujitskapp huliksattejeaponk, kussiä poaries jidlliēm tiärvoseaponk. tālliä tamm kihē' (kihēije'): «mi tihte tann veartan maksuq?» — tihte jeahtā: «mannā tann veartan pō"ries šlējetaka, k̄atatam tann veartan maksū"m, ih tihte jēmaka». — ijje tālliä kanna tihte alamā jāhkiye'. alamā šeitā viälie kukiä-pāsan wačči', kussiä tiärvuseaponk aktum, mijje satnan jeahtā. — «tällöm eän!» k̄uutiē jeahtā. tālliä waččepon viäliä uhēe stühčem, tlje tiärvuseaponk pō"ries piekem. tam kihēijeaponk: «mijje tihte tann veartan maksuq?» — pō"ries pienie jeahtā: «mannā aktä tann veartan pō"ries šlijjetaka; k̄atatqm tann veartan maksū"m, ih tihte lea jēmaka». — ijje tālliä kann alamā jāhkiye. alamā viälie kuh-kebm säitā (v. säitā) wačči', kussiä tiärvuseaponk aktum, mijje satnqm jeahtā. k̄uutiē jeahtā: «tällöm eän waččiē'!» — tlje waččepon viälie kuhkiepāsan tamm puältom, tālliä tiärvuseaponk riävum.

tamm kihčijeaponk: «mā tihte tann veartan maksug?» — rievo kihčije: «kie tihte tann veartan maksu^m kalakā utiuh?» — kūtie švōrua: «tuota alamā». — «mann autšte?» — kūtie jeahtā, satnum leä viehkietammā kirkie-šwalksta, tälliä mannā toivohtum tann veartan maksu^m. — riävo semmata tann alamuse: «po^{tie}, mannam hulek' töreslahkan!» — alamā hulekije, tälliä riävo kihčije: «mam mun'en wottā? tälliä kalakom tatnom viähketit jēmi^kistie». — alamā toivohte iēse puóihkem. tälliä wāččepōn kūtien kogikā. riävo kūtiem kihčī: «mah lie alamā tann veartan maksu^m čeanādam? vējis' (v'is') mannum tann šwalkhen kojākā», satna šeitā wuēini'. tälliä huliksättiä' takkā. tūⁿā kułumus tann^a kirkiä-šwalkhan peälese po^{tie}. tlje riävo kuhče kūtiem, kalakā prōwih čihted^t ih ičemse tibretit s'ammā lejin para kuh aučen (autšen). kūtie hujitskap čihtedä ih taparna. tlje riävo kuhče, kakā čaraka rihči', satna wuāinā, mah heavā luowus rihčenit. kūtie hujitskap rihčā, män eččije hievie luowus rihčelät. tälliä riävo jeahtā tann alamose: «waččäjen tälliä ih päjen kūtiem pāci' tann šwalks». tälliä hujitskop kūtie čiehtie jāmī' tannak s'ammā šwalks.

kussie rievo ih alamā walowuma pū^lukse (pu^lukse), tälliä riävo kihčije alamgm: «takka kalakam ejjiče tamm puikkām waltī', häll vie kak' tatna puēkti'?» — alamā jeahtā: iēe kak' waltī'. — kustōm tälliä kakkōm waltī'?» — alamā jeahtā, satna son puóihkem fuaraša tann uhče juhkon soaf^ese, tälliä tästiä fihk' jirotn (jiretn) āčē waltī'. — nüppien piejjen tälliä riävo wuākse tamm soafam, tälliä hujitskop puóihkem kaunā. tälliä puóihkse jeahtā: «tū huspontā tajōvoti, kalakam monna tatnom fihki'». — «ja, armiū tihte leä toivohtoma, tälliä čiäht' fihki' waltī'; män pāj' hannā mannā uhče kōnšt' tarejam». — riävo thühčije, lustu wuājini', kuktems kōnšt' tälliä puóihke toroji. puóihke lakkste (čöčste) kuóktien jilkien nülle ih jäststā wargkse riäwum jāmas. riävo pil^lije, wuālakā par hajeken, kuktie par heavā, kussie lakkse poatā. tlje jeahtā: «hearawōn kuit, helle lejowuñ piäselijjim». — tlje riävo jeahtā viht: «imm^a kalak' viäliä pāji' puēihk' kōnšt' tarājih, förän waltam; tlje puēihk' sonn oajjam mūg lēttije'».

tlje riävo viht nüppien piejjen f^uēije, kukkā mealā, kalakā tamm

alamam tiärvoset. tälliä hujitskop tiärvosi, tlje jeahtā tann alamose :
 tihte puóihke (v. puíhke), mam tatne tälliä' mū koajakā, tihte wq-
 rakā mū oajjam lēttiä'. ečči lijim pāhkānammq, tel'e lē'm oajjam
 tassoma». — alamā jeahtā : iē'm monnā nan rāriem utiē'. riävo
 jeahtā : «čiäht' j'äčēbm tälli'». — alamā jeahtā', ijje sū nan jeača eän
 šnarakan-ankan'. — «ja, kuštem kalakam tlje täitie kauni'?» —
 «tähtiä s'amma soafšte». — tlje viht riävo wuólkā ih theankätā :
 «imm^u kalak' šnarakan ankanitie pāji' konšt tareji', fōran waltam». —
 āretn tälliä viht riävo wuókša tamm soafam ih šnarakan anka-
 nītie kaunā täsniä. tlje jeahtā täitie šnarakan ankanītie : «tijjen
 hošpontā tojawahtomā, kalakam monna tijjem fihki'». — «ja, armie
 tihte tojawahtamā, tlje čäht' fihki' waltī', män pāje hannā mijjim
 ahčēce jüöjōkih fōran waltā'». — tlje riävo tühčije lustq (lusto)
 kū^ulūi', kuktemslikke tah šnarakan ankan' jüöikiä'. tälliä šnarakan
 ankan' alēkst' rōli' tann waštieslikkā, ukte riävq pīllije ih wuólakā.
 kussie kakhse poatā, tlje jeahtā : «imm^u kak' minniä taktie kiečste
 pāji' snarakan ankānītie jüöjōki', fōran waltam. tah čäinä mannom
 paltii'».

nuppien piejjen tällü viht lukōna, kuppāne ārvete, kalakā
 tiärvosēt tamm alamām, mī satnum tēriä. tälliä hujitskop tiärowosa.
 tljü riävo jeahtā : «tatnā mannom tēārema alovas čarraka ; skēhk'
 tah šnarakan ankānītie mū koajakā, mah juōikiē' (v. jüöjōkie') tann
 waštieslikkā, uktie čäinä mannom palłtije'». alamā jeahtā : «im
 monna nan rāriem utiē'». — riävo jeahtā : «monnā leäm (satnā
 leü) wuóinama tū kāsñ ankan', munien (sutnien, sutn'en) täitie
 wottie' (kakā wotti')». — alamā tojōvete, atte kalakā fihki'; täitie
 kalakā kauni luóppala-pealešn, mī orjališnie tamm mu kōotiām.
 āretn tällü riävo wuókša tamm luóppalom, tälliä hujitskop kaunā
 kāsñ ankan' luóppala-pealešn. tällü jeahtā kāsñ ankānītie : «tējjēn
 hošpontā tējjim tojawahtomā munn'en, kalakam fihki' tijim waltī'». —
 «armiä tihte tojawahtoma, tälliä čäht' fihki' waltī' ; män pāje
 hannā mējjem pēssētejjētn fōran waltā'». — riävo thühčije (thüh-
 čije), atte čāppie šittije, pājā kāsñ ankānītie luóppalasan wuólēki'.
 tah wuójet' lnóppališnie, eäh poštātā kann kattāñ pōoti'. riävo māje
 čor'ovo, kāsñ ankan' para kuh eäh külqñ kannā (v. para kuh ū'e

kūloma). riävo wuärtä koļoma piejje, kuluma jējje, miñnemust wiš-teawq, tlje wuđlkā wuāman, kūāsn nealan korjēji. tihtā aļamā, mam riävo viāhkietammā jāmiemistie (jēmiķeštie), wuđinājamā, atta kalakā riārum tiārowusit, tālliū skattā, kūāsse keačā (v. nōp-ēije). tann kūāsn nealan tamm^a riävo kārjiji ih tālliū supestallā: «ēmma kak' viāliū nākan aļamā warjālit jāmiemištie». — tlje aļamā tamm kauālā, tlje aļamā ļoi'tele ējjičse uhče akšam woļose. akša ķahča riavun seipien nille, ēuchpšta seipiem āvq. riävo hajekelā ih jēahtā: «imma kak' viāliū nūmetie supestalli' kūāsen noalešn; tālliū sēipiem ijjičen tassajijim».

A z ember, a kigyó és a róka.

Volt egy ember, a ki lombos erdőben (fenyőerdőben) ment és talál egy kigyót. Ez a kigyó odaszorúlt egy kőhasadékba. A kigyó kéri az embert, ugyan segítse őt ki ebből a hasadékból, akkor megkapja majd e világnak jutalmát. Az ember csakugyan ki (tkp. szabaddá) segíti a kigyót. Ekkor a kigyó meg akarja szűrni. Az ember fölkiált: «ne ölj meg engemet!» — A kigyó mondja: «Ez e világnak jutalma». — Nem hiszi az ember. Hát a kigyó mondja: «jőjj, menjünk el együtt, a míg előtalálunk valakit, a ki bizonyítani fogja, hogy a halál e világnak jutalma». — Hát csakugyan mentek együtt, a míg egy vén lovat találtak. Ekkor ezt kérdezik: «Mi e világnak jutalma?» — Ez mondja: «Én e világnak öreg rabszolgája vagyok, kívánom a világnak jutalmát, és ez a halál». — Most sem hitte az ember. Az ember még tovább akar menni, míg valakit előtalálnak, a ki igazat mond. — «Menjünk!» mondja a kigyó. Hát mennek még egy kis darabig és előtalálnak egy vén kutyát. Ezt kérdezik: «mi a világnak jutalma?» — A vén kutya mondja: «Én e világnak egy régi rabszolgája vagyok, kívánom e világ jutalmát és ez a halál». — Most sem hisz az ember. Az ember még tovább akar menni, míg valakit előtalálnak, a ki igazat mond. A kigyó mondja: «hát menjünk!» Mennek még tovább az erdőben, és előtalálnak egy rókát. Ezt kérdezik: «Mi e világnak a jutalma?» — A róka kérdezte: «ki az, a ki e világnak jutalmát fogja kapni?» — A kigyó feleli: «az az ember». — «Miért?» A kigyó mondja: őt kisegítette a kőhasadékból, hát én ígertem [neki] e világnak fizetését. — A róka sugja az embernek: «jőjj,

kövess engemet félre». — Az ember követte, hát kérdezte a róka: «mit adsz nekem? akkor én meg foglak segíteni a haláltól». — Az ember odaigéri a bakkecskét. Ekkor odamennek a kigyóhoz. A róka kérdezi a kigyót: «vajjon megérdemelte-e az ember e világnak jutalmát? Mutasd meg nekem azt a hasadékot (tkp. mutass engemet azon hasadékhoz)», ő látni akarja. Ekkor együtt indulnak oda. Mind a hárman a kőhasadék mellé jönnek. Ekkor a róka megparancsolja a kigyónak, próbáljon beleszorúlni és ugyanolyan módon erősítse magát bele, (csak) mint az előbb. A kigyó csakugyan beleszorunkodik és odaszorúl. Ekkor a róka parancsolja, hogy erősen igyekezzék [kiszabadulni], ő majd meglátja, vajjon ki bírja-e magát onna szabadítani. A kigyó csakugyan erőlködik, de nem bírta magát kiszabadítani. Ekkor a róka azt mondja az embernek: «menjünk most és hagyjuk a kigyót a hasadékban (maradni). Hát csakugyan meg kellett a kigyónak ugyanabban a hasadékban halnia.

Mikor a róka és az ember egy darabra előrementek, hát kérdezi a róka az embert: «vajjon magam fogom-e azt a bakkecskét elvenni, vagy talán te fogod elhozni?» Az ember azt mondja: «magad fogod elvenni». — «Hol (tkp. honnan) fogom elvenni?» — Az ember azt mondja, hogy a bakkecskét elviszi (odaszállítja) a kis patak rétéjére, ott holnap magad elveheted. — Másnap a róka megnézi azt a rétet, hát csakugyan megtalálja a bakkecskét. Azt mondja a bakkecskének: «a gazdád ígérte, [hogy] meg foglak kapni». — «Igen, ha ez megígérte, hát kell, hogy elvehess engemet; hanem engedd előbb, hogy én kis kunsztokat csináljak. A rókának mulatságosnak tetszett látni, milyen kunsztokat csinált a bakkecske. A bakkecske fölugrik (föláll) a két lábára s majdnem agyonszúrta (öklelte) a rókát. A róka megijedt. Megy futva, a mint csak bír, a míg messzire nem ér. Ekkor azt mondja: «mégis jó, hogy életben szabadultam meg». — Aztán megint mondja a róka: «nem hagyom többet a bakkecskét kunsztokat csinálni, míg el [nem] veszem. Hát biz a bakkecske majdnem ketté hasította a fejemet».

A róka másnap megint elment, a hol tudta, hogy az embert találni fogja. Hát csakugyan előtalálta s azt mondja az embernek: «az a bakkecske, melyet te hozzám küldtél, az majdnem a fejemet hasította ketté. Ha meg nem szöktem volna, elvesztettem volna a fejemet». — Azt mondja az ember: «nem tehetek róla (tkp. nincs

nekem semmi tanácsom)». — A róka mondja: «mást kell küldened». — Mondja az ember, nincs neki semmi egyebe, mint malacjai. — «Igen, hol fogom azokat megtalálni?» — «Ugyanazon a réten». Ekkor a róka ismét elmegy és gondolja: «nem engedek a malaczoknak kunsztokat csinálni, míg el nem veszem». — Reggel tehát ismét megnézi a róka a rétet és a malaczokat ott találja. Azt mondja a malaczoknak: «a ti gazdátok megigérte, [hogy] titeket megkaplak». — «Igen, ha ő megigérte, hát kell, hogy elvehess, hanem hagyj előbb egy kicsit bennünket dalolni, mielőtt elveszesz». — Hát a rókának mulatságosnak tetszett hallani, hogyan dalolnak a malaczok. Ekkor a malaczok olyan csunyán kezdtek visítani, hogy a róka megijedt és elment. Mikor messzire jön, hát azt mondja: «semmikép sem fogom ezentúl megengedni a malaczoknak, hogy danoljanak, mielőtt el [nem] veszem. Ezek ugyancsak megijesztettek engemet». — Másnap ismét elindult, a hol gondolja, hogy az embert találni fogja, a ki őt megcsalta. Hát csakugyan előtalálja. Mondja a róka: «te engemet igen nagyon megcsaltál; elküldöd nekem a malaczokat, a melyek oly csunyán daloltak, hogy engemet ugyancsak megijesztettek». — Az ember mondja: «nem tehetek róla (tkp. nincs nekem semmi tanácsom)». — A róka mondja: «láttam (látta) a te libáidat (tkp. lúdnak fiait); ezeket add nekem (neki)». Az ember igéri, hogy meg fogja azokat kapni, meg fogja találni a kis tó mellett, a mely délre van az én házamtól. Reggel tehát a róka megnézi a kis tavat; hát csakugyan megtalálja a libákat a tó mellett. Ekkor azt mondja a libáknak: «a ti gazdátok benneteket nekem ígért, hogy majd titeket elvihetlek». — «Ha ő megigérte, akkor kell, hogy elvihess (tkp. kell kapnod vinni), hanem hagyj előbb bennünket megmosdani, mielőtt elveszesz». — A róka gondolja, hogy ez szép lesz. Hagyja a libákat a tóba menni, ezek úszkálnak a tóban és nem jönnek vissza a partra. A róka ugyan hívja, a libák csak mintha nem is hallanák. A róka vár három nap, három éjjel, végre megunja és elmegy az erdőbe; egy fenyő alá feküdt. Az az ember, a kit a róka a haláltól (a meghalástól) megsegített, meglátta, hogy a rókával találkozni fog; hát siet, fölmászik egy fenyőre. A fenyő alatt a róka feküdt és mondja: «nem fogok többé egy embert sem megótalmazni a meghalástól (megsegíteni a haláltól)». — Hallja ezt az ember és az ember leereszti a maga kis fejszójét. A fejsze a róka farkára esik,

levágja a farkot. A róka elfut és mondja: «nem fogok többé így beszélni a fenyő alatt, most elvesztettem a farkomat.

5. *A s s k a* (*pissije māno*).

Aktn aikien alamuč' jühtiämienie asska-tiäpien. tlje pissije mānō ēččiji kīrt' kannā, tlje poatā lihka. tlje alamuč' pillčijjijn urrijjijn aktn lahkan. mūēt' tallom piäje', mūēt' teäkak' čüöhpije', mūēt' tü^{rk} toajā'. tlje asska čihkenä kūäsen kiäraķāsa. tlje alamuč' wuejnije', poatā tann lihka, tlje keäks pōhkädihe'. tlje asska wuä-jenā täitie, tlje fuēr^skete ih ēččije kiäkiepāsan poatie' kanna. men tlje keäks, mah akšam slē^{piä}' (v. slē^{piä}'). tlje asska täitie wuäinije tlje moḡrrätuowā, tahkā lukñona, kaķakā täitie waltih. tlje akšā-slē-pije čuohpste asskōm kauotā, tlje tähtie kiečstü asska nqhkā ih ai šattā.

A hold (sütő hold).

Egyszer emberek költözködtek holdfényben. Hát a sütő hold nem akarta túrni és közel jön. Ekkor az emberek megijedtek, megálltak egy helyen. Nehányan tüzet raktak, néhányan sátorgerendákat vágtak, néhányan galyakat tördeltek. Ekkor a hold fölül egy fenyőfának a csúcsára. Az emberek látták, [hogy] nagyon közel jön, hát ketten összebújtak. A hold látja ezeket, nevet és nem jött közelebb. Hanem voltak ketten, a kik fejszét köszörültek. Meglátta ezeket a hold s megharagszik, oda indul, hogy majd ezeket elviszi. Ekkor a fejsze köszörülő ketté vágja a holdat és ettől fogva fogy és nő ismét a hold.

6. *Pōñtn mānā*'.

Akta pōñte jēn mānā' atnā. tlje jahteje ih lāhpā lahkiām täistitse mānistä kōte-jarakan. moarā-kāriām ai lāhpā, maištiä mānā' kalekies suhpodit. keühē', tah aššaloms' atnā, kākikies mānā' siēkti' (čuhktüowih). koļoma vuqhkā hājepqñā, fōaran wuāķše. poatā kōte-jarakan, kaķakā walti' tamm^e ičše kāriām. qššota jū mānā' čuhktasn jāmāma. poḡtā tahkā, tälliä mānā' jielēmienie. tälliä untär^{tä}, kuktie tah lēä', jeallomä tann kuhkiem. mānā' f^uelatama, mu^orr-jē' mātātqma. vearaltn āhčüä jieliahtamma ijjieše sqknenä. tälliä

poŋtā tamm wuāinā, tālliä oššotā, attā satnan stuorra väaraltn āhčičä lea piččjēn nuōlēšn. tālliä tējjepie tah ijjičse mānā' poqstete ih tah jāiljin, štuora šettijin ih jupmele soknejiji täitie hervän hälsam.

6. Egy gazdának gyermekei.

Egy embernek sok gyermeke volt. Hát költözik és (ezekből a) gyermekeiből a felét ott hagyja a sátor helyén. Csontedényt hágy, a melyből (tkp. melyekből) a gyermekek rágesáljanak. Ime, azt gondolja (tkp. azokat a gondolatokat bírja, [hogy] a gyermekek majd éhen halnak. Három hétig oda van, míg utána néz. Oda jön a sátorhelyre, hogy majd elveszi az edényét. Azt hiszi, gyermekei már éhen haltak (tkp. meghaltak éhségben). Odajön, hát a gyermekek élnek. Ekkor csudálkozik, hogyan éltek meg ezek oly sokáig. A gyermekek ide-oda járkáltak, bogyókat ettek. Az égneek atyja táplálta (hagyta élni) őket áldásával. Látja ezt a gazda, hát elhiszi, hogy csakugyan van a nagy világnak atyja a nap alatt. Ekkor visszavette gyermekeit és ezek éltek, nagyok lettek és isten jó egészséggel áldotta meg őket (tkp. áldott azoknak pompás egészséget).

7. Kļoä kχka neitā.

Aktn aikien akta kallā, mijjē ējječse taktarom kalakā prūrih. tāll'ä nammahta ējjičse wēdallokštie tū^una kāk, mam eāh poqštata (v. poqstln) pičstič'. veāntā, eāh kakkies toarešt vujāmiä-kļahčam pučktet (eāh nügra' pučkt' kgnā toarešt v.-k.). tāll'ä tihte naitā kļuākzākappā eān lāwepā. naitā rārešte, kalekebun hannā karr^steli-jit; tāll'ä hujtskq tairečöpnk tūnn'ä veasā wārešn. kossič leaponk karr^stalama tū^una kāk, tāll'ä wuilkteponk toarešt tamm kļghčā-wuāmiām tū^une kajak willokum.

tļje kallaskoppq pļoškse ih šō^uwadatta: «kuktiä tāll'ä ijje hannā mējji kgn poqštata pootie'? kōktiä leā tāll'ä kuh jēlek't? ējjä kak' hiūvi' poqštata pračoušti' (v. rehčälit)? tāll'ä öpqrg kļuākzākappā werra' (v. werr^she), okte ijje kqk' wellokq mū hēävi' pī^shki' (v. p^uer^ski' v. lāhpielit). mēalama tamma kallie l'ām ējječen willokum tū^una tällemā». — kēähč', äččičä lijjok māje mānite ont' kannā.

Az okos leány.

Volt egyszer egy ember, a ki a leányát férjhez akarta adni. Hát vad rénjeiből nászajándékul odaadta mindazt, a mit nem eresztenek vissza. Gondolja, nem fogják az erdei [mély] völgyön keresztül juttatni. Hát a leány okosabb, mint a völegény. A leány tanácsolja, hogy elebb kötözzék meg (t. i. a rénszarvasokat); aztán csakugyan legeltették őket azon a vadas hegyen (t. i. a hol a vad rénszarvasok tartozkodtak). Mikor mindet megkötözték, ekkor keresztülhajtottak a völgyes erdőn minden vad rént.

Az ember csudálkozik és mondja magában: «hogyan van az, hogy most még egy sem jött vissza, mintha lábatlanok volnának? [a vadren állomány] nem bírna vissza jönni? [gúnyosan mondja:] Sokkal okosabb kópék, hogy ne bírnák vad rénjeimet hátrahagyni. Tudtam azt, hogy nem ajándékoztam oda minden vadrenemet (v. egész vadrenállományomat). — Ime mégsem szívesen adta oda a gyermekeknek.

8. *Aktn poátn pīra.*

Stuorra krēwīem atnā. ʃaktara par tairiemienie. stālan alekie poatie jīh tam krēwīem waltī (v. waltije v. waltijejji) ih tairije neitgm. tlje poánte hōhčela, attā ʃaktera kuhkiem hajepāna, tāll'ā rājā nō^oromus alekiem, kakā lukñonit hohčī: jū sonn štālā wuélktī. tālliā nō^oromus alekie lukñāna, stālan kuotiem seākčā, tāll'ā wuēinā krēwīām luobahksn; tlje seākčā čāčüä-kaltīn peälešn, t'lje wuēinā oappopq poqtā čāčien mietie, tlje jājjetā oappopon ʃwote, tālliā oappopq wuēinije, attā wiällopq, tlje jeahtā, kakā kuēihtitit, ullus štālā wuēinīh. mǎn tlje sorrna oappapāsan, satnā kuhkiām hohčemq, annān ʃaunā, satna čārrāka čuhkteče. tāll'ā oappopq kōgtan wuēlčēkā ih kałakā kruotom koajwuih (koajwih). štālā wuēstimene vējārn peārāk', tlje neitā kojovā peārākā' kārān ih tlje kałakā liāmum nūōrih; tāll'ā eāñkqn piūštele koun-arnan. tlje jeahtā štālose, satna čēāhtā kaltejāsan ih tah peārākā' škū^ulih. kaltejāsan poqtā wiällopun koikā, tlje kōdssta wiällopm tāistie vējārn pearakiste ih tāll'ā rājā wiällopm hāimota, kałakā ʃāi nüppiāi kuōktien wiälloi mietie ih prōwucuj (prōwuih) stālam āmielueši.

tälliä huitskapp lukñona häimota sārnenä, atta štālā wuélk-tama krēwem ih oappopm. tälliä poñte rājā tū'nā ičse kułomq ałekiä ih täll'ä bihkonta, kuktie kałekies tuoimiätit: akta kałakā poqššā-raikiem kuđihtī', nüppie kałakā oksom kuđihtī', koqlāmata kałakā šnurrg' tołowotit ih jājjekā kałekies takkā puoti', alies štālā' vuéptest', kałekies kuđihtī', kussiä lies oqrājättemq.

tälli'ü poñtn kułoma alekie' loķñon' stālan'koqika, kałekies krēwem poqštata walti'. tlje akta poqšša nälmesn kuđihtie, nüppie oksn, kułomata luobahkšn šnorra' tołowotā. tlje štālā koułā: «mainie tak šnurra' liēs štučpmamīnie?» tlje seihtie ičse pogrāsems^e ałekiem, kakā čüöčēlit, ołokse wārjašit, mainie tak šnurrg' pqlhā' lies štiep-mami'n'e. tälliä tihte kihčie: «kokkā kałakam poqškietit?» — «čžēm poqšket' oks-raikiem». tlje hojēt (hujit) poqškietie oks-raikiem. tlje poñtn pogrāsems alekie lijje oksom kuđihtemi'n'e. t'ljje tihte toqštētā, stālan alekiem piāsste (v. piäseste). tlje stālā kauālā, atte šnurra' lies hanna štiep-mamienie. «maitie tuhte pajaktaijjā lea tarejämienie? ijje hiäviä' tak kannā šnurra' viättelijit!» — tälliä rājā kaskqlums ałekiem kałakā ołokse poqškietit ih viättelit tak šnurruh (v. täitie šnurrute). täll'ä tihte kihčije: «kukkā kałakam poqškietit?» — «äžem poqšket' kaska-kuotien paktā». — t'ljje poñtn kaskqlums alekie ai puēktietammā kaska-koqtā. täll'ä tihta tamma jēs toqštātā ih piästä jih ai lukñona, šnurra' tołowota. täll'ä viht štālā jiähtā: «maitie tuh kuēkte pajektaijjā tarejämienie? eäh hiäviä' tak kannā šnurruite viättelit!» — täll'ä rājā nüöramus ałekiem ai puqškietit ołokse ih viättelit tak šnurra'. täll'ä tihte jis kihčije: «kukkā kałakam täll'ä poqškietit?» — äžem poqšket' poqššā-raikiem». — tlje poñtn nö'remus ałekie lįjje takkā jēs kuđihtemienie (v. -mine), tälliä tihte tammm jēs piästä. täll'ä viht štālā kułousattā, maitie tak sū kułomq ałekie' tarejämienie. «eäh pajaktaijjā' hiäviä' tak kqn šnurrg' viättelit! čüähtam monnā jejjēče čüöčēlit, warjašit, maitie lies tarejämienie». män t'ljje hanna supestallā: «kukka kałakam tälliä poqškietit? emmom poqšket' poqššā-raikiem». täll'ä poñtn nö'remus ałekie takkā jēs kuđihtemienie, täll'ä tihte stālam jēs piäsiästije. täll'ä krēwem ijjiješe waltiejējjin poqštata jih oappopm ai meatan.

Egy gazdáról.

Nagy rénszarvas nyája van. Csak a leány őrizi (van őrizőben). Az óriásnak a fia jön s elveszi a nyáját és a legeltető leányt. Ekkor a gazda aggódik, hogy a leány sokáig oda marad, s elküldi legfiatalabb fiát, menjen el keresni; már valószínűleg az óriás ragadta (vitte, vezette) el. Ekkor a legfiatalabb fiú elindul, megvigyázza (szemmel tartja) az óriás házát, hát látja a rénnnyáját a réndombon*); aztán leselkedik a vízforrás mellett; hát látja, huga jön vizért. Ekkor mutatkozott (megjelent) a huga előtt, s látta huga, hogy ez a bátyja s mondja, vigyázzon (óvakodjék), hogy az óriás meg ne lássa. Hanem [a legény] azt mondja a hugának, sokáig kereste, míg megtalálta, ő nagyon éhes. Ekkor a huga haza megy, hogy majd a fazékból kimer [valamit] (tkp. a fazekat meri). Az óriás [épen] vadhúst főzött, hát a leány kimeri a húst egy edénybe, hogy majd a levest leszűri. Ekkor véletlenül (készakarva?) a tűzhelyre (tkp. hamutűzhelyre) ereszti (ejti) [a húst]. Hát azt mondja az óriásnak, neki a forráshoz kell mennie és a húst (tkp. húsokat) a hamutól megtisztítani. A forráshoz jön a testvérjéhez, a bátyját megvendégeli a vadhúsból s aztán hazaküldi testvérjét menjen el a másik két bátyjáért és kísértsek meg az óriást agyonütni.

Csakugyan haza indul, megmondani, hogy az óriás vitte (hajtotta) el a rénnnyáját és hugukat. Hát a gazda elküldi mind a három fiút és oktatja őket, hogyan cselekedjenek. Az egyik a sátor hátsó részének a (*poqšša*-nak) nyílását tartsa szemmel, a másik az ajtót vigyázza, a harmadik, a másodéves rénbikaborjúkat hajszolja és éjjel jöjjenek oda, hogy az óriás észre ne vegye és vigyázzák meg mikor elaludtak.

A gazda három fia elindult az óriáshoz, hogy a rénnnyáját visszavegyék. Hát az egyik a *poqššua* szájánál leselkedik, a másik az ajtóban, a harmadik a réndombon a másodéves rénbikabornyukat kergeti (zavarja). Az óriás meghallja: «miért zajognak (nyugtalan-kodnak) a borjuk?» Hát megparáncsolta a legidősebb fiának, keljen föl, nézzen ki: miért nyugtalan-kodnak (zajognak) azok a rossz borjuk. Ekkor kérdezte: «merre lépjek ki?» — «Kiléphetsz az ajtónyíláson.» Hát csakugyan kilépett az ajtónyíláson. Ezalatt (tkp. ekkor,

*) Bekerített helgy, hová a rénszarvasokat fejés vagy fölszerszámolás végett be szokták terelni.

hát) a gazdának legidősebb fia szemmel tartotta az ajtót. Ez fogadja, az óriás fiát megöli. Az óriás hallja, hogy a rénborjuk még nyugtalankodnak. «Mit csinál az a szaros? nem bírja a borjukat sem megkötözni!» — Aztán megparansolja a középső fiúnak, hogy menjen ki és kösse meg a borjukat. Ez [is] kérdezte: «merre menjek (lépjek), ki?» «Kiléphetsz a középső sátron (t. i. a sátor középső részén levő nyíláson) keresztül.» [Ezalatt] a gazdának a középső fia szintén elérte a középső sátrat (középső nyílást). Ez is fogadja azt és megöli s szintén elindul, a borjukat hajszolja. Ekkor ismét mondja az óriás: »mit csinál az a két szaros? nem bírják a borjukat sem megkötözni!» — Hát megparancsolja a legifjabb fiának, hogy szintén menjen ki és kösse meg a borjukat. Ez is kérdezi «merre lépjek hát ki?» «Kiléphetsz a *poqšša*-nyíláson.» Hát a gazdának legifjabb fia szintén ott leskelődött és ezt is megölte. Ekkor az óriás megijed (aggódik, töprenkedik), mit csinál a három fia. «Nem bírják a szarosok a borjukat sem megkötözni. Nekem magamnak kell fölkelnem, néznem, mit csinálnak. Hanem hát még beszélgetett [magában]: «merre lépjek ki most? Kiléphetek a *poqšša* nyíláson.» Ekkor a gazdának legfiatalabb fia meg ott vigyázott, és az óriást is megölte. Aztán visszavették a nyájukat és hugukat is vele (együttal).

9. Askfějjesä ih poántan pejjera.

Askfějjesä mealä, atte rujukka (v. räjjekä) poantä tann piäjjen kałakä poqtı' wueji' tann käinan paktä, tälliä Askfějjesä čāñä sügh-kan (v. wuässan) sejjesä eh täll'ä leä hojjēmienie, satnəm sijjētie' kanakana krō'ñih ih i'ē lie' sū' tüptema oqjjä kannä. poantä tamm kouluje, tälliä tühte mačēlustuq sū' täll'ä oqjjä tanna sejjenie. Askfějjesä jeähtä: «vijjim; täll'ä tatnā čāñ' tann wuässn sejjesä». tälliä hujitskq poantä čāñä tann wuässn sejjesä, tälliä Askfějjesä karrašta wuässom kurräviñanie ih tälliä lēktie tamm poántam tann wuässn sejjesä. čähta škóqrrie wuässa tihte jēs, tälliä poántä mossksšistiäji tann^a wuässn sejjesä, täll'ä Askfějjesä waltiaji tann poántan jiälliäm ih lassiem eh täll'ä lukñona ejjēcsä hosspoántan koqjakä. tihte jēs kihčije: «kuštie tatnā tomm jēñum rejjekam kaunmq?» Askfějjesä švōrua: «ō, mannä jaurien pqtñ'ešte». husspoantq kihčije: «takka

viäliä ai täppenä? — jēno viäliä kounesije tühtiä tähtiä slājiste». husspoantā kihčije: «kuktemslikkä tatnā tahkq̄ puéktietih?» Askfjjesä švōruq, satnā čāñajij štrōjji-siāhkann šējjesa ih tälliä kohčaji aktom, kalakā satnom lučjjetī (v. lučjiti) tan jieña-prütnijen sējjesä; tälliä satnā wuōjaji (v. wogjaji) jaurien patnan. «ih stuorra akšam utnijejjim ai tann^a ejjičen siāhkan šēsniä. jaurien pqtneštä kauni-jijim tū^{na} taitie, majitie atnam». — poantā kihčije: «nog tle (= tälliä) jiälliem ai täppelte kaunējih?» — Askfjjesa švōruq: «jā, jiānūp jiällie' lijjin ai täppene, män iečēm mannä waltie' kannā mājra (v. jēnūpm), än behōvujim». — poantā kihčijä: «koktem tälliä päjjese puäktietī?» — Asskfjjesa švōrua, satnā vuojājajji kus-siä kattan. poantq kihčije: «kuktem tälliä jiāñan nälliä jess puäktietī?» — «mannä täiniä ijjičen akšenä plūčhkijijim (v. raikemdim) jiāñum.»

tälliä poantā jiähtä, satnā kalaka ai tahka. poantā lukñona štuorra strōjji-siāhkanne ih jauran raikiem čūčhpā ih tälliä šwattā aktēm, mie (v. meä) kakā satnum lučjjetī tann pratnan. tije poantā wōajajij ih eččiji viäliä päjjese poatie. Askfjjesa ejječe poantana šuttijejji.

Asskfjjesáról és a gazdáról.

Askfejjesa tudja, hogy gazdag ember fog azon a napon kocsin (tkp. hajtva) jönni az úton. Hát Askfejjesa bebujik egy zsákba és jajgatott, hogy őt királynak akarják koronázni s neki nincs olyan feje. Az ember hallotta ezt, és fogadkozik (igéri, beleegyezik), hogy ő neki van feje e helyre. Askfejjesa mondja: «meglehet; hát bujj bele ebbe a zsákba.» Az ember csakugyan belebujik a zsákba, Askfejjesa pedig beköti a zsákot egy zsinorral és aztán ott hagyta az embert a zsákban. Vastag bórzsák volt ez pedig, hát az ember megfulladt a zsákban. Ekkor Askfejjesa elvette ennek az embernek a lovát és terhét (szállítmányát, rakományát) és aztán elindult a maga gazdájához. Ez pedig kérdezte: «hol (tkp. honnan) talátlad te azt a sok gazdagságot?» Askfejjesa feleli: «oh én a tó fenekén (tkp. fenekéből).» A gazda kérdezte: «vajjon van-e még ott?» — «Sok mindenféle találkozik még (tkp. találtatik abból-ebből a nemből).» A gazda kérdezte: «mi módon jutottál te oda?»

Askfejjesa feleli: ő egy szalmazsákba bujt bele és aztán megparancsolta valakinek, hogy ereszsze a jeges kútba; aztán lemerült a tónak a fenekére. «És nagy fejszém is volt a zsákomban. A tó fenékén találtam mindezt, a mim van.» — A gazda kérdezte: «no, hát a lovat is ott találad?» — Askfejjesa feleli: «igen, több ló is volt ott, de nem vettem többet, mint a mennyire szükségem volt.» — A gazda kérdezte: «hogyan kerültél föl?» — Askfejjesa feleli: a lóval egész a partig hajtott. A gazda kérdezte: «hogyan jutottál hát ismét a jégre?» — «Én avval az én fejszém-mel kivágtam (kilyukasztottam) a jéget.»

Ekkor a gazda mondja, ő is el fog oda [menni]. A gazda elindul egy nagy szalmazsákkal és a tóba léket vág és aztán megkér valakit, a ki őt a kútba fogja bocsátani (v. bocsássa). Hát a gazda lemerült és nem jött megint föl. Askfejjesa maga gazdájává lett.

10. *Akta satn'ies sārniä Asskfějjesa konna Routakann pējjera.*

Routaka l'ijje aktn piejjen muorra čuchpomīnie, t'lje Asskfějjesa poqtā, t'lje wuāinije Routakam roqr'hka mattakešnie, t'lje lea virrtiemīnie. t'lje Asskfějjesa theankata, kakkā taḥkā Rū^utqkum nūliähtit. Asskfějjesa mealā, štālā āliekaļopm atnā, t'lje oššota, kaļakā stālošte nūliähtit āliekaļopm. Asskfějjesa lūataṭa poqččas ih nākā Rū^utqkann léptiä nūalan ih spehkije Rū^utakan pēhtsta (v. čammošt) eh t'ill'ä källestē lantse ih čörro kōh uhče mānā. Rū^utoka kū^ulujē, atte mānā čörro; kaļakā wārējašējet. t'lje wuānā, sū pēhtsta mānā reakātamā. t'äll'ä wārjēše, kuktāms mānā tate, t'lje wuāinije, atte pāhče-mānā. t'lje fājjetā, tājjepije ih kuēttā kōatan ih štālose muūwoltā, satna pāhče-mānam fihkemā. Mān ijje štālā ūpare jāhkie': «kokkāmēhk, tū kō^utā (v. kārve) pēhktsta kaļakā čāinā pāhče-mānā reakātejjetn!» Mān Rū^utqkq jeahtā, satnā pāt tamm^utā, kuh sū čammošte kahčelie. t'älliä štālā aije čāihtom jāhki'. t'lje Asskfějjesa kuh mānā čörö ih lajeksā: «āliekaļpq! āliekaļpa!» t'äll'ä Rū^utaka jeahtā štālose, kaļakā āliekaļopm lō^onih tükāriñiä. Iije štālā māje šējet' kannā, mān Routaka aije parra čārraka nasskq: «čēäht' pāt ējjičēt aktn allakan lō^onih, oktiä viije (v. vi) šāawot orra.» — štālā

hujitskapp lō'nuq āliekallappm. Asskfějjesä stō'katā āliekallappang ih ai poqštata wattā, tlje stālā wuđinā, att trouken uhēe sauātā, tālliā nüppiän aikiän ajje lō'nuq. tālliā Askfějjesa iākala ih rāpmā tāiniā štālan āl'ākallapana. štālā vuāptšte, tāll'e mogrrāteawā, tlje Rōuta-
 kasan jeahtā: «tatnā kampl nüokka nüllät' tamm jēs āliākallappm wōtti' tånne pearākāsan; f^uērah tālliā, toal^ovā' ih puāktiā āliākallappm mūa poqštete!» — män Askfějjesa wuēlqkqmq jū kakhse keäktien koļoman poqriās kamman pakta. wuāss kamman koajakā poatā, tāll'ā tēssū sorrnā, atte satnā pāhkenemien'e štālā konn Rū^utekeštie. tlje tihte kamma wattā nieččālom ih rājā: armiā hauālā, piäkka šauwā (frarrā), tālliā kalakā tamm nieččālom hajekih poqštata, ih ijje kak' minniā poqštata wārjašit, tālliā kalakā stuorra kūasa-
 čūvulka šättij, mann pijjeln ijje kqk' stālā jell (jill) Rū^utaka hiävi' pō^oti'. tālliā Asskfějjesa poatā nüppien puories kamman koajakā, tāll'ā tissā jēs sorrnā atte satnā pāhkanemien'e Rōutekistie. tālliā tihte poqriās kammā wattā flēntom ih jeahtā: armiā kauālā, piäkka šauwā minneliēštie, tālliā kalakā tamma flēntom hajeki' poqštete ih ējje kak' minniā poqštete wārjašejitn; kalakā jiāhti': «šētt', šētt' p^uaktie!» tālliā kalakā stuorra paktie šätti', mam ijje kalak' štālā jill Rū^utaka hiävi' pijjälñ söllöštīt. — tālliā Askfějjesa wuālekā ih poatā koqlmatn poqriās kamman koajakā, tālliā tēssū jēs sorrnā, atte satnā pāhkanämienie štālā konnā Rōutekistie. tālliā tihte jēs wattā kasskqmm ih jiāhtā: armiā kauālā, piäkka šauwā minneliēštie, tālliā kalakā tamm kasskum hajeki' poqštete ih ijje kak' minnie poqštete wārjašējet, ih tālliā kalakā jⁱāhti': «šētt', šētt' stuorra tallā, mann pijjälñ ijje kqk' stālā jell Ruutaka hiävi' puāktietit!»

tlje Rōutaka torojoma piāssiä-soajā' ih lukñona hāliähtit Askfějjesom toalovuj. Askfějjesa kauālā, piäkka leä šouwomienie minneliēštie, tālliā Askfějjesa šättije tamm ējječse nieččālom, mam tāhtiā pō^oriās kammošte fihkiijji, tālliā stuorra kūasa-čūvulka šättā (šüttin), oktie Rōutaka čeahtā karevih. tālliā viht Askfějjesa vittnije valowih (walowih) kahkese. tālliā viht kauālā piäkka šauwā minneliēštie, tāll'ā šättije tamm flintom, mam tāhtiā nüppetä pō^oriās kammoštā fihkiijji ih jeahtā: «šētt', šētt' stuorra p^uaktie!» — tāll'ā hujitskapp stuorra paktie šättā, oktie Rū^utaka čeahtā karevih. tālliā jū viht

Asskfějjesa vittnije valowij (valovuj) kakhse, män täll'ä viht kaulā, piäkka leä barr šouwamienie miñnelištie, tälliä sättiije tamm kass-kamm ih jiähtä: «šett', šett' štuorra tallä!» hujitskap šattä štuorra tallä. män eččije tištie Routaka viäliä ēbelo karevih kannā, tälliä hālete pijjeln tamm štuorra tallom. tälliä tah piässiä-soajä' kaparak', oktiä Rū^utaka kahcā tann tallose ih puālele, ih Asskfějjesa wuālekā ejjičse käinam ih šattä štuorra vīrās (v. vēiras) alamānā.

Igaz történet Asskfijjesáról és Ruutakáról.

Ruutaka egy napon fát vágott, hát Asskfijjesa jön, látta Run-takát egy kiszáradt fenyő tövében, a mint vágta. Assk. gondolja, oda fog [menni] Ruutakát bolonddá tenni (megcsalni). A. tudja, az óriásnak van *āliekalopá*-ja *), hát gondolja, majd kicsalja az óriástól az *āliekalopát*. A. meztelenre vetkőzik s R. ruhája alá lopózik és rávág R. szeméremtestére s lefekszik a földre és sír mint kis gyermek. R. meghallotta, hogy gyermek sír; [arra fordul hogy] majd megnézi. Hát látja, hogy belőle gyermek született. Aztán nézi, milyen gyermek ez, hát látta, hogy fiugyermek. Ekkor megőrül, fogta és haza viszi és az óriásnak dicsekszik, [hogy] ő fiú gyermeket kapott. De nem igen hiszi az óriás: «ringyó, majd bizony belőled fog fiugyermek születni!» De R. mondja, ő bizony érezte (tkp. érzi), midőn belőle kiesett. Erre az óriásnak is el kellett hinnie. — Hát A. mint gyermek sír és fölkiált; *āliekalopa! āliekalopa!* Ekkor R. mondja az óriásnak, kölcsönözze az *āliekalopát* játékszernek. Az óriás ugyan nem akarja, de R. meg csak erősen unszolja: «oda kell bizony a te egyetlen fiadnak kölcsönöznöd, hogy talán [majd] csendes lesz». — Az óriás csakugyan oda kölcsönzi az *āliekalopát*. A. játszik az *āliekalopával* és ismét visszaadja; akkor az óriás látja, hogy hűséges a kis szegényke és máskor is odakölcsönzi. Most A. ellopja és elszökik az óriás *āliekalopájával*. Az óriás észreveszi, megharagszik és R.-nak modja: «te vén emse disznó bolondítottál el, [hogy] az *āliekalopát* is odaadjam annak az ördögösnek (hunczutnak); menj most, üldözd és

*) A lapp szolga magyarázata szerint valami csodálatos vivőeszköz, melyen az óriás az elejtett vadat szokta a vadászatról haza hozni (drag-dokka, ett slags trollverk; han hade det för att indraga sig villebråd).

hoz vissza aliekalopámat!» — Azonban A. már messze elment két három vén asszony mellett. Az első asszonyhoz jön, s ennek mondja, hogy ő az óriás és R. elől szökik (van szökőben, menekülőben). Hát ez az asszony ad [neki] fenyőlevet (gyantát) és parancsolja: ha hallja, szél zúg (süvölt), akkor dobja hátra a gyantát és ne tekintsen hátra, majd nagy fenyőhegyhát támad, melyen át nem bír majd az óriás vagy R. jutni. Aztán A. a második öreg asszonyhoz jön és ennek is elmondja, hogy ő R.-tól (elől) szökik. Hát az öreg asszony kovakövet ad [neki] és mondja: ha hallja, szél süvölt mögötte, vesse a kovát hátra és ne nézzen vissza; mondja: «légy, légy sziklá[vá]!» és nagy szikla fog lenni, melyet nem bír majd az óriás vagy R. átugorni. — Aztán A. elmegy és a harmadik öreg asszonyhoz jön és ennek is elmondja, hogy ő az óriás és R. elől szökik. Ekkor ez meg csiholó aczélt ad [neki] és mondja: ha hallja, szél zúg mögötte, akkor vesse hátra a csiholó aczélt és ne nézzen vissza és mondja: «légy, légy nagy tűz, a melyen át nem fog az óriás vagy R. átjutni birni.»

Hát R. nyirfakéreg-szárnyakat csinált és elrepül (tkp. elindul reptülni) Asskfijjesát üldözni. A. hallja, a szél süvölt mögötte, hát elhajította a fenyőlevét, (gyantáját) melyet az öreg asszonytól kapott és nagy fenyő (fenyves) hegyhát támadt, úgy hogy R.-nak meg kellett (tkp. kell) kerülni. Most A. ismét messze bírt jutni. Aztán megint hallja, a szél süvölt mögötte, hát elhajította a kovát, melyet a második öreg asszonytól kapott és mondja: «légy, légy nagy szikla!» — Hát csakugyan nagy szikla (hegy) támad, úgy hogy R.-nak meg kell kerülnie. Ezalatt már ismét messze bírt A. jutni. Azonban most megint hallja, a szél csak zúg mögötte, ekkor eldobta a csiholó aczélt és mondja: «légy, légy nagy tűz!» — Csakugyan nagy tűz támad, de többé nem bírta R. megint megkerülni sem, hát átrepül a nagy tűzön. Ekkor a nyirfakéreg-szárnyak összezsugorodnak, úgy hogy R. beleesik a tűzbe és elég. A. pedig elmegy a maga útjának és nagy vadász emberré lesz.

11. *Täi puolečen sārnie aktu alamuč-äuwujen
pīra.*

*täje puelij akte niäita, mī mīnām reaktā. tälliä kalakā kristi'.
tälliä leä f^uelätemenä fatter k^ulahtälemen. i nann fatter fihk'. tlje*

waččemīnie čearāminä, tlje tiäróvose aktām aļamam. tihte kihčije : «mainiä leä' čearāmienie?» — «monna kalkom (v. kum) mānām kristi', män im nan fatter fihk'». — tihte aļamā jeahtā : «ižām monnom fatteriniä siit'?» — «oajā ; makkārače aļamā tatnā?» — aļamā švōrua : «mannā (satnā) jipmāle.» — «al'e', im kuh tālliä. tatnā tann ūreaktas aļamā, mū^wotem tarājä' tann rujjukȳka, mū^wotem tann veassas, mū^wotem aļovās häglgseje, mū^wotem tann škeārmā (v. škeārmahkā).» — näitā waččije iče käinam ih viht fattār kū^ulah^utallā, män i nan fatter fihk'. tālliä leä viht čearāmīnie, tlje tiäróvose nüppiem aļamam. tihte kihčije : «mainiä leä' čearāmienie?» — ij satna nan fatter fihk'. — «ēžām mannom», aļamā jeahtā, «fatteriniä siit'?» — «oajā ; män sarrno', makkārače aļamā leä' totnā?» — aļamā svōrug : «monnā leām piārakala.» — al'e'h, im tlje tatnum fatteriniä siit' ; tatnā aļovas ūreaktas aļamā, mo^ttiem aļamam tatnā teār'.» — näjtā wuālkā iče käinam ih māje prōuwg fatter kū^ulah^utallā, män ij nan fatter fihk'. tālliä koalmatam aļamam tiärrōse. tihte kihčije : «mainiä leä' aļovas huinies?» — näitā svōrug, satnā kalakā mānām kristi', «män im nan fatter fihk'». — aļamā jeahta : «ižām mannum fatteriniä siit'?» — «oajā ; makkārače (v. -rače) aļamā leä' tatnā?» — aļamā švōrug, satnā leä jēmekg. tlje fatteriniä sējjetā. «tatnā aļovas riūktas, tatnā seāmmā käinām wattā' ih s⁴ammā toamā wattā' tū^unesītie kaiksītie, rujjukȳka jēll veasas, tālliä seāmmā warpiem wattā'.»

jēmekā leä hujitskap fatteriniä čuoččemg. tālliä jēmekg jeahtā ; ij sū^u hannā nākān fattera-koawā tālie wōtti'. «män kussiä krēstaļ-likkiä stūora šattā, tālliä kalakum lierahtit štīvenlikkā, ohtie ējjičsessiä laipiām tiānnese kihpslikkā.» — tālliä hujitskap jēmakan kossqng stūōrra šattā, tle tiäróvosa kristāhčiem. tālliä tihte jeahtā : «pō^otie' kriste-pārnemg, manng kalakom liārahtit, kuktie kalak' tāuwih fiāilie glgmū^u». — tālliä pārnīe maččeloštug, attā kalakā hulekih. jēmeka jeahtā : «tāllāh kak' hulekih.» — tuhte hujitskap hulekie. käinān nālñiä tālliä bihkomta, kuktiä kalakā fiāiliä alamoc' tāuwih : «armiä wuāinā', satnā (mannā) jēlkiä lu^winiä, tālliä kalak' tāitie tāuwi', kietij kuimie tqmgtit, tālliä kalekies jeallā-

jéjjét. män armiä mannä oajjan luiniä, tälliä ih kqk' pö^oranästi, kanna (ih kqk' minniä püöränästi'), ih tajjetiä nahks' kanna.» tälliä jö^okodeaponk. tälliä jēmeken qossona lukñonä tallāh akt^en fiäiliä ałaman kojjakā ih kalakā pröuwih, mah heivā täuwih. poatā fiäiliä ałaman koajakā, tlje wuđinā koffārapp qelkie lu^winiä čoaččamienie, tälliä kiät' peajā tann ałamosä (v. -se), tälliä hujitskqp ałamā jeđllije tähtiä miññete. tälliä jēmaken qossona täuwā cähkeba mamm jess fiäilete.

aktn aikien kräiven taktara fiäiliän, tällä tann jess koajakā vēččijeh. jēmeken qossona poatā tatkā, tlje wuđinā, koffārappa oajjan luinie, tälliä järekte tallā poaštete. kräivese jeahtā, ijje satna tamm māhtie' täuwi'. kräivq fālā čum petnikom, män ijje, sėjjit' qann. kräivā fālā tann moattele aimam stüorra p'ätnekom tälliä miññec keacān čajaku^wq. tälliä waččā tann fiäiliän näitan koajakā eh wärjisä koffārapon wuéstie; funärije, kuktie kalakā hievi' tamm^a jess täuwi'. tälliä theankata, kalakā pröuwi' seānkam jarekelit. tälliä hujitskopp jarekala, tlje koffārappa pāčā čoaččemen tann ičese sajjān, näiton jēlkie' hujit jēmekqn kojjakā. tälliä jēmeka waččije, toqries čälemiēne warjesä kussōnopun qoqikā ih jeahtā: «ih kak täštiä nüpp tämetiä toamietejjeti'.» tlje māje toqivahtā: «al^eeh, imm^a kalak' täštiä ječč aikien.»

tälliä kanakan oqivā taktara jess fiäilien šattā, tlje qanakā sēhtije, kalekies vēčč' tamm qaulahka alamuče-täuwojim. tällä hujitskqp vēččije'. tälliä jēmeken qossona puekt^etā prinsessan kojjakā, tlje wuđinā, koffārappa čoaččamienie oajjan luinie, tlje jeahtā, ij tēssä satna nqhs' kännā. män kanakā fālā tann jēñom petnekom, män jēmeken qossona parr^a nājjekā. män kanakā fālā tann moattāl' aimam, kussekā miññemušt čajekowa. tälliä viht jarekala n'äiton seankam, uktiä koffārappa jilkiäi koajaka šattā. tälliä koffārappa waččije ih toqries čälemiēne wärjese kussōnopon kojjakā ih nurrhta: «ih kak' teštiä nüpp nümetiä toamiätit, tälliä kalak' ejjičā fihkih.» — kussōnopa toqivohtā: al^ee' imm^a kak'.

jeač aikien tälliä kanakan püörömus toarā-ñiära fiäilien šattā. tälliä kanakā pällä ałovas čarraka, ulłes tihte jāmieh. tälliä viht tamm ejjičese lantn qaulahka alamuče-täuwojim vēččije'. tlje tihte poatā ih wuđinā, koffārappa oajjan luiniä. tälliä jeahtā, ij satna

tamm táuwah kannā. kanakā parr čarraka, kalakā táuwi', «im monna ókt' kannā, mǝnn jěnum wǝttam.» — alamuče-táuwoje para čarraka néjjěhkata ih sějjetā waččajjít, mǝn tǝ kanakā pǝjǝh kannā, fǝlā tann moǝtteli aiman stuorra maksū^m ik toǝjvohta tǝjjicse tǝk-tǝgrum. alamuče-táuwoje jeahtā: «mah leä-ho kanakālaččēn tǝktara tǝnniä räresn?» — prinsessā kaulā tamm, tǝhte ai maččeloštug; satno kalakā éjjicse waimoste utúih, óktie para āhčičēn oǝivā toarāniä-rom táuwā. tǝlliä hujitskop qǝmače-táuwoje tǝjjepije tamm fǝilie jānerālen siānkam, jarrakkolā, óktie kristāhčēpǝ jǝlkiäi koajakā šattā. tǝlliä hujitskop tihte oǝjovā toǝrā-n'ǝrǝ jǝǝllēje ih éjjicse hǝlsam vuistete fǝhkiēje. kuǝmǝ vǝhkā tāhtiä kiäčstā tǝlliä kǝnǝkā tēse toǝjvohtās-sām elliēje (illije) ih prū^m-rije éjjicse taktarǝm tāiniä oǝjavā alamuče-tauwǝjějniä. — nüppien jějǝin maññan, sǝn leaponk vejjekolkuovuma, tǝlliä tann alamuče-táuwojen krěstāhčie poatā ih jeahtā éjjicse krěstallakān, kalakā puotih, satnǝm hulekih. tihte hujitskop čüöččele éjjicse oāreme-sějǝiste ih korovotā fǝtōh ih hulekiēje. kristāhčēpǝ wuǝlktā aktǝ uhčē kammarās ih tāšniä ieñ liušüä' pueliemienie. tallā alamuče-táuwoje kihčije kuffǝrǝpǝm, mannasv'nie tah jeñe liušüä' pueliemienie. kuffǝrǝpǝ švōruä: «alamuči altorn autšte. tah liušie', mah čaraka pueliemienie, tah kalekies kuhkiem jǝǝllih; tah liušüä', mah ahčije pueliemienie, tah kalekies varaka jāmih.» — tǝlliä kihčije kuffǝrǝpǝ: «kuelles tǝlliä mū jess liušüä?» — tǝlliä kuffǝrǝpǝ vuēste, tǝje wuǝinā, sū liušüä jallan pueliemienie, tǝlliä jeahtā kuffǝ-rǝpāsān: «maštie ih nǝsst'!» — kuffǝrǝpǝ jeahtā, iǝji satnǝ nasst', «tatnǝ jihke tann olēureke.» — tlā tamm kaulā, tǝlliä waččije poastata, éjjicse nüōra āhkam kaunātahtā ih čihkenā éjjicse seāñk^mse (seāñkse), ih tannohk nǝlniä jāmā.

Hajdankori mese egy orvosról (tkp. ember-gyógyítóról).

Hajdanában [votl] egy leány, a ki gyermeket szül. Meg akarja keresztelni. Ment komát fogadni és nem kap komát. Hát megy sírva és előtalál egy embert. Ez kérdezi: «mért sírsz?» — «Én gyermeket akarok keresztelni, de nem kapok komát.» — Az ember mondja: «nem akarnál engemet komának?» — «Oh, igen. Miféle ember [vagy] te?» Az ember feleli: «én (ő) az isten [va-

gyok]» — Nem, ilyent nem [akarok] (tkp. nem én, mint most). Te nagyon igazságtalan ember vagy, némelyiket nagyon gazdaggá tész, némelyiket nagyon szegénynyé, némelyiket nagyon egészségesse, némelyiket nagyon beteggé.» — A leány útjának ment és ismét fogad komát, de nem kap komát. Ekkor ismét sirdogált, hát előtalál egy másik embert. Ez kérdezi: «mért sírsz?» Ő nem kap komát.» — «Nem akarnál engemet», mondja az ember, «komának?» — «Oh, igen; hanem mondd meg, miféle ember vagy te?» — Az ember feleli: «Én vagyok az ördög». — «Nem, nem akarlak akkor téged komának: te nagyon igazságtalan ember vagy, sok embert megcsalsz te.» — A leány útjának megy és próbál ugyan komát fogadni de nem kap komát. Ekkor egy harmadik emberrel találkozik. Ez kérdezi: «mért vagy nagyon szomorú?» A leány feleli, ő gyermeket akar keresztelni, «de nem kapok komát.» — Az ember mondja: «nem akarnál engemet komának?» — «Oh, igen; de miféle ember vagy te?» — Az ember feleli: ő a halál. Hát komául akarja. «Te nagyon igazságos vagy. Te ugyan azon utat adsz és ugyan azon ítéletet adsz valamennyinek, [akár] gazdag akár szegény, ugyanazon veszedelmet (sorsot) adsz [neki].» A halál csakugyan komául állt. Ekkor a halál mondja: «nincs neki még most semmi keresztajándéka adni való, de mikor a keresztfia nagy lesz (megnő), akkor meg fogom szépen (jól) tanítani hogy magának könnyen megkeresse a kenyerét.» — Hát a halálnak keresztfia csakugyan megnőtt, és előtalálja a keresztapját. Hát ez mondja: «jőjj keresztfiam, kövess engemet; meg foglak tanítani, hogyan gyógyíts beteg embereket». — Ekkor a fiú megígéri, hogy követni fogja. A halál mondja: «tüstént kövess». Az csakugyan követte. Az úton ekkor tanítja, hogyan gyógyítsa meg a beteg embereket: «ha látod, ő (én) a lábnál [van (vagyok)] fogod azokat gyógyítani, a kezekkel tapintsd meg és föl fognak éledni (gyógyulni). De ha én a fejnél vagyok, akkor ne ajánlkozzál: ezeknek te nem használsz». Ekkor elváltak. Hát a halálnak keresztfia elindul azonnal egy beteg emberhez, hogy majd megpróbálja, vajjon meg bírja-e gyógyítani. Oda jön a beteg emberhez, hát látja, a keresztapa a lábaknál áll; ekkor a kezét ráteszi az emberre, s az ember ezután csakugyan meggyógyult. Arra a halálnak keresztfia meggyógyít bármilyen betegeket is.

Egyszer egy grófnak a leánya volt beteg, és ehhez is elhozták.

A halálnak keresztfia odajön, hát látja a keresztapa a feje mellett van s azonnal visszafordul. A grófnak mondja, ő ezt nem tudja meggyógyítani. A gróf sok pénzt ígér, de nem akar. A gróf oly rendkívül sok nagy pénzt ígér, hát végre engedett (megtántorodott, elcsábult). Oda megy a beteg leányhoz és a keresztapja felé néz: gondolkodott, hogyan fogja ezt is meggyógyítani birni. Hát gondolja, majd megpróbálja az ágyat megfordítani. Csakugyan megfordítja, s a keresztapa ott marad állva a maga helyén, a lánynak a lábai pedig (valóban) a halálhoz [vannak fordítva]. Ekkor a halál elment. Görbe szemmel néz a keresztfiára (tkp. -hoz) és mondja: «ne csinálj ezentúl máskor ilyent.» — Hát ugyancsak ígéri: «nem, ezentúl máskor nem fogok.»

Aztán a királynak a legidősebb (tkp. fő) leánya szintén beteg lesz és a király megparancsolta, hozzák el azt a híres embergyógyítót. Hát csakugyan elhozzák. Ekkor a halálnak keresztfia eljut a királylányhoz és látja, keresztapja a fej mellett áll, és mondja, ennek ő nem használ semmit. De a király nagyon sok pénzt ígér, azonban a halálnak a keresztfia csak visszautasítja. A király azonban oly rendkívül sokat ígér, hogy (tkp. a mig) végtére eltántorodik. Ekkor ismét megfordítja az ágyat, úgy, hogy keresztapa a lábaihoz kerül (tkp. lesz). Erre a keresztapa ismét elmegy és görbe szemmel tekint a keresztfiára és megtiltja: «ezentúl máskor ne cselekedjél így [mert] akkor magad fogod megkapni (t. i. a halálos betegséget)». A keresztfiú ígéri: «nem, nem fogok többé [így cselekedni].»

Máskor aztán a királynak legjobb katonája (tkp. harczembere) lesz beteg. Ekkor a király igen nagyon megijed, hogy ez meghal (tkp. meg ne haljon). Ismét elhozatta országának azt a híres orvosát. Hát ez jön és látja, a keresztapa a fejénél van. Ekkor mondja, ő ezt nem gyógyítja meg. A király csak erősen [unszolja], gyógyítsa meg: «nem nézek arra, mennyit adok.» — Az embergyógyító csak erősen visszautasítja és el akar menni, de a király nem engedi, olyan rendkívül nagy jutalmat kínál és oda ígéri a maga leányát. Az orvos mondja: «vajjon a királyi leány ezen nézetten van-e?» — A király kisasszony hallja ezt, ez is beleegyezik; ő szívéből fogja szeretni (tkp. a maga szívéből fogja bírni), ha csak az atyjának fő katonáját meggyógyítja. Ekkor az csakugyan megfogta a beteg tábornoknak az ágyát, megfordítja, úgy

hogy a keresztatyja a lábához kerül. Hát az a fő katona csakugyan magához tér (föléled) és a maga egészségét visszakapja. Három héttel ezután a király az ígéretét teljesítette és összeeskette a leányát evvel a fő embergyógyítóval. A második éjjel aztán, miután megeskettettek, az orvosnak a keresztatyja jön és mondja keresztflának, jöjjön kövesse őt. Ez csakugyan fölkel a fekvő helyéről és ráveszi a ruhákat és követte. A keresztatyja megy egy kis szobába és ott sok gyertya égett. Ekkor az orvos kérdezi a keresztatyját: «minek ég ez a sok gyertya?» A keresztatyja feleli: «az emberek koráért. Azon gyertyák, a melyek erősen égnek, azok sokáig fognak élni; azok a gyertyák, a melyek egy kicsit égnek, azok nemsokára meg fognak halni.» Hát kérdezi a keresztapját: «hol van az én gyertyám is?» A keresztatyja megmutatja, hát látja, az ő gyertyája alig ég, s mondja a keresztatyjának: »mért nem szaporítod?» A keresztatyja mondja, ő nem szaporítja, mivel te nagyon engedetlen vagy. — Hát ezt hallja, aztán visszament, fiatal feleségétől elbucsuzik (tkp. fiatal feleségét bucsuztatja) és leül a maga ágyára és azonnal reá meghal.

12. *Kuõkte vejjerar alamai pejjera.*

*Tah kuõkts hełłsteaponk šietarisn'ie. aktä täistiä tükķ prau-
uhkā, nüppie ijje. tihte, mī tükķ prauukā, ičse poss' paratče hällai
mietie tū"ne māta-vuässij nille. nüppiä, mij ije tükķ prū"k', tihte
wišštiöi (wišštüöi) täistiä šlieččä tükķö-possistä, tälliä funtärije,
kuktie kalakā puđktietit škäihktit tomma täistiä tükķistä. täl'e
seakčä, kossä tuhtä nüppie ejječsä tükķöm peajā, tlje tam tükķö-
possom tijepije ih čakä ejjičse rauwosa ih atnā täšniä puoļghkom eh
tälliä tejjepije ih peajā siämmä säjjan, kosse leä ijjičse piejemq.*

*tuhtä nüppiä tejjepie ijječse tükķö-possom ih nälman peaja.
alamq šnorovwq tann tükķse, mij rauwošn orroma, tejjepije nälmište
(nälmište), ih ai čakakata ih ai pröwq, nälman peajā, män ijje
hievie' nälmešn utüh kan. tälliä hujitskapp lahketi takkā. män tlä
tuhtä nüppiä jess hiäviä' nahkštit kannä fčöaran tükķöm rauwose
čākä. tälliä tihte, mī ijje tükķ prū"k', tihte timitie jess čeahtä prū"ki',
mann kuhkiäm jealä.*

Két vadász emberről.

Ezek ketten hegyi majorban tartózkodtak. Az egyik közülök rágódohányt (bagódohányt) használ, a másik nem. Az, a ki rágódohányt használ a maga bagó darabjait odatette a deszkákra, a tarisznájukra. A másik, a ki nem használt rágódohányt, az megundorodott azoktól a nedves bagódaraboktól, hát gondolkodott, hogyan bírja amaszt leszoktatni a dohányról. Meglesi, hová teszi a másik az ő bagóját, aztán fogta ezt a bagódarabot és az alfelébe dugja és ott tartja egy darab ideig és aztán fogta és ugyanazon helyre teszi, a hová a másik maga tette. — Az a másik fogta a maga bagódarabját és a szájába teszi. Az ember fanyar képet vág a bagódarabra, a melyik az alfelben volt, kivette a szájából és megint leköpi és meg-megpróbálja, szájába teszi, de nem bírja a szájában tartani. Ekkor csakugyan abban hagyta a dohányt. Hanem [aztán] meg az a másik, nem bírt addig aludni, míg [csak] bagódarabot nem dug az alfelébe. Hát ennek, a ki nem használ bagót [büntetésül] meg így kell a bagót használnia, a míg él.

13. *Aktn štuorra rejjekan pīra.*

Tihte aļorās pahkares. tlje nüppien kuppqn kujenānā lukčtallā. tann mō^orose tojevota, armie fihkije nülle kuofie (kuoči'), tälliä kalakā silpa tāliä kuimiä kapčedit jilkien pilkste kusseka oijjesa. tihte mogrra tojevota, men tel'e sajeta, kalakā hannā kapčedit tālui kuimie ih tälliä iāhkedn jāmikāltn kalekepon rō^okodit vihtie sājjan (v. sajeta: «kak' hannā kapčedit tālui kuimie!» ih tälliä lqkēājijjin nūmetie, attā iāhkedn jāmikāltn stb.). tlje hujitskq rajjekā kapčeta mō^orom solpa-tālij kuimie jilkien pilkste kossia tū^unā oajjan čakkse, ih tälliä horhkata mogrum, kalakā puoti' tann iekedn tann vihtie sājjan. mogra hujitskq tojāvqta.

mogra wuālkā pātniki kuimie ih ičse fātā' kogrqvota kallā-pāsan ih kallapm rājā tahkā, tann iāhkedn kalakā čeanādīt sū^u autste tann jēnum pātnikom. tlje hujitskop kallapa luknōna mogra bihkomta tamm vihtie[s] sijjem. tlje kallā tisse poatā, tlje juo rajjekā leā vuārtimienie. tlje rajjekā toqštate, jiāhtā: «tlje truwun nū^usonejā tqtnā, mijje ih ejjičēt pākiste wačči'; wuāinā tälliä stelli',

ih pāj' mannəm ijjičen p'ätnekiĵ autšte näkkij.» — räjjekā viäntā, atte tihte mō'ra, nuks barr^a kallopq kārqaľtaĵkšn ějjiĉse kuinan fātai šisne. — «wuāinā', wuāinā' (huāinā', huāinā'), mogrā warakā stället (v. štälli'), mǫnna fihkem warakā ijjičen eārqtom (eāreteĵjam) tareĵet.» — tuhte nüppie kuppg, mijje kuinqpn fātai šēsnie, hujtskap kēllie ih tālliā näipiä, kalakā tālliā fihki' nēlle kuāĉi'. räjjekā kuāĉā nille ih pǫnqkte, ějje nan raikiem tievet'. tlje tarhk kihĉĵe: «takk il'ä' tū^u nāken ĉamma?» — tihte nüppie švōrua, ějje satnā miālah kǫnn. «kuktomslikkā tū kallā tatnenā jiāllā, mǫnn ěj nāken ĉamma?» räjjekā moaratēewā ih waĉĉĵe ih jeaĥtā: «il'e' hannā mannā ěĉem jiālema (v. jiāleman) piĵjāsñ kauqmǫ nāken tēptema nū^useneĵjam, mǫnn il'e' nāken šlūĉĉe. ĉm mǫm viāliä ějjičen pātñqk' nahkāt' tüptema müsāts nū^useneĵjetā.»

C) Elbeszélések a lappok mindennapi életéből.

1.

Aktñ aikien nälĵie tairih tariemienie. ĉūākie ih kervā koatama (v. tairiemienie ĉūākien ih kervā koataman). pieñ' šājalā'. pieĵjeka kalekū koatan wuāĵehtit, tlje pēĵjeln aktam uhĉe pauonum wueĵĉhtā-jēt. tlje-jēñ štahkie' tānniä paunāsne, tlje krēwie parranā tū^una tāĵje štahkie mietie, ějĵepuh kusse kennā puĉktet' tai mijen šāĵjelas pieni kuimie. tālliā monna ih akta viālie mǫĵitajen, kalekien kabañum piāĵi'. tlje hujtskap nākien uhĉe ĉoromū (v. ĉoromum) ih skopmakum karreĵien tann ĉoromun sāĵepan. tālliā tihte ĉoroma haĵeketā, nūllōĉe, mǫn tlje kervālikkā karratamma, tlje skopmahka kahĉela. tlje viālie ĉoroma nākien, tlje nannāslikkā karrāĵien ĉoromǫn sāĵepan siāmma lāĵin, kuktie tann autiepāsa. tlje tihte haĵeketa, nūllōĉe, ih krēviem parakštaĥtā, toľovotā. tālliā wuēstak ĉoĉĉĉan, fuērĥketen, thūhĉēñ rūleka. tlje tihte ĉoroma krēviem paltā tāistie stāĥkā-matteĥistie, toľovota ĉomp po ĉomp, kussegǫ poatā haĵekon(-kǫn) tunn mijen monnon kolmatñ kamrātn palt. tlje tihte kervā (kerēvā) ĉālemie' atnā. nāmā tah ěĉse ĉālemie' ih ai warĵesā, men ějje hiewie' kannā wuēinih, mī tihte krēviem toľovotemienie. tālliā ai nāmā ĉar-

raka tah ičse šlaura čälemie', miññec (v. miññec) keačān tlje k̄ihčije tamm n'äljetqm kamrātām: «mah totna kannā wuainā', m̄ tihte piroksūtie? takā škuonča tihte toľovotemienie? män wuoinuq alovas kqm̄te čähps s'äjepie.» — tlje tihte n'äljete kamrata jeahtā: «tuh kuēkte pačč-ojja' škupmakom karraťama čormon säjepan, tlje tihte toľovote.» — män tle monnā', mah liemen čoaččamienie, fuor^sketemie-nie, armie krēwie hajekam'en'e čomp tüppelte-tappelte tann paunān nille, tälliä thapa alovuhtuövien, wuējnien, tihte čoroma kakā wuolktit tamm mū krēwim kautilāsan. täll'a mōättā' ciehtijimen šikki', ih warredit para čarraka toľovodit tamm čorromom, viⁱ, kuktie fihkelien; män eččimen čorromum fihkh kgnnā. miññec keačān paltijimien tamm čorromom tuhka luks, tlje hilla krēwim hiäviejijimien stēssar-dahti'. tälliä opara kallerä'ken, thülēräkon parrahkā tihte.

Egyszer négy őrző őrzött keményre fagyott hóban, rossz legelőn (jegeskérgű hó és rossz legelő [volt]). A kutyák elfáradnak. Nappal haza akarunk hajtani, egy kis domb fölött hajtani. Sok karós boglya [volt] azon a dombon, hát a nyáj elszéled mind azon boglyák mentében, sehogyan sem bírtuk tovább juttatni a mi fáradt kutyáinkkal. Ekkor nekem és még egynek eszünkbe jutott, ijesztőt fogunk csinálni. Hát csakugyan kiszemeltünk egy kis másodéves üszőt és egy köpönyeget kötöttünk az üszőnek a farkára. Az üsző ugrál, szökdel, de rosszul volt megkötve, hát leesik a köpönyeg. Ekkor még egy üszőt szemeltünk ki és erősen odakötöttük az üszőnek farkára ugyanazon módon, mint az előbbire. Hát ez ugrál, szökdel és a rénnýáját megijeszti, kergeti. Kezdetben állunk (ketten) nevetünk, mulatságosnak véljük. Az üsző a nyáját elijesztette a szénaboglyák mellől, kergeti csapatonként, míg futva a mi kettőnknek harmadik társa mellé jön (t. i. az üsző). Hát ennek rossz szemei vannak. Dörgöli a szemét és csak nézi, de nem bírja meglátni, mi az [a mi] a nyáját kergeti. Ekkor megint erősen dörzsöli csipás szemeit, végtére kérdezte a negyedik pajtást: «vajjon te sem látod, mi az ördögöknek [való]? vajjon farkas az, a mi kergeti? de nagyon széles fekete farok látszik». Hát a negyedik pajtás mondja: «ez a két hunczut (tkp. kopaszfejű) köpönyeget kötött az üsző farkára és az kergeti». Hanem mi ketten, a kik ott álltunk, nevettünk, mikor a nyáj csapatonkint szaladt, onnen-innen a

dombra, elkezdünk megijedni; láttuk, az az üsző el fogja hajtani (tkp. vezetni) az én nyájamat a hegység legmagasabb részére. Hát a bundákat le kellett vetnünk és ugyancsak erősen szaladnunk, kergetni azt az üszőt, hogy talán megkapjuk, hanem nem kaptuk meg az üszőt. Végre elijesztettük az üszőt oda kelet felé, hogy a nyáját meg birtuk állítani. Hát nagyon veszett egy játék [volt] ez.

2.

Kuk mi je tästie täjemān jghtajijimie, tlje puitimie tunn Fiärš-tälen rattan, tlje mi je lieratēmienie keisā-ruončā', ih mū kuine allom miñnemust. mānā ruončēn, mānā rieremienie. kampul hunne lie miñnesn kučēmienie čerr uhče snarrā-pahkom. tlje hunne šluāmekom wučinije, tamm lauuta täi šnarrai sēisa. tällä ruonča pīļļiji, hajikāle (v. -lā), kuktie piēstele, wuélkā hajiken wuolose plūāviem, mānā jis viättaltahkšn ščēāhkan oiijīn, piāstele ščēāhketē, tlje kjau-niše parr ruončēn sāiran mietie. mijje pīļļijepā tann čarraka, kuktie kiūtā, jilkie parr skiālpōse. mān lāhka, miñnā (v. miññā)-ruonča lamčēn trāmpšte, kukteā parr šnahkāratta; nūmtie štērie tumm aute-ruončēam. tällä fuit nūmtiā fihkilimie. kōgpšum mānā lūhkanatuma šonntāre kājjesā.

ih mū šū'ne jiss ai toaramienie ai kuoktenā ruončēnā. kōosātā kōsse uhče juhken křokse, tällä huk täšniā štērie, kussā mannā wīt-nūm ičēn ruončēam nannas šnarrase viättih, kukte nō'rum viāhkietit. tihte ai jāštāsattī tū'ne kiūt', sājjerā'. kallie piejje šmallose tähtie fālešte. akte ruončā tarvonī. kājjesā šlūmpurdie, ičēn ruončēste kahč' kannā. tammtālā lānkata.

Mikor mi innen taval elköltöztünk, azon fiertali hegyi útra jöttünk, hát vezettük a húzó réneket; az én feleségem pedig leg-hátul vala. A gyermek a rénen, a gyermek nyargalt. Egy vén kutya szaladt utánunk egy kis bokros dombon keresztül. Hát a kutya egy lemminget látott, ez után szökött a bokrok közé. Ekkor a húzó rén megijedt, [nagyot] ugrott, úgy hogy elszabadult, meg rohanva lefelé a lápon (lápos földön); a gyermek pedig oda volt kötve a nyereg fejére, leszabadul a nyeregről és csak lógott a rénnek az oldalán. Mi annyira megijedtünk, hogy kezünk, lábunk csak úgy

reszketett. Hanem szerencsére az utána levő húzó rén belelép a gyeplőbe, úgy, hogy megbotlik; így visszatartotta azt az előtte levő húzó rént. Hát így mégis megkaptuk (megfogtuk). Persze a gyermek oda ütődött a tehervivő edényhez.

És az én szolgálóm meg szintén viódott (küzdött) két húzó rénnel. Hurezoltatott egész egy kis patak árkához és aztán ott visszatartotta, a míg én a rénemet egy biztos bokorhoz birtam kötni, úgy, hogy odajutottam segíteni. Ez is egészen összeütötte magát, kezeit, oldalait. Nehány napig beteg volt ezen utazástól (úttól). Az egyik húzórént megromlott. [Ugyanis] a tehervivő edény oldalán lóbálózott (oldalát verdeste), de nem esett le. Máí napig sántít.

3.

Monna kum supestiten ičen sōlokā āhčien pīr.

Mu āhcie līn alovas vātnār. tāi miññemust jāpiejⁱ alovas štüorra ünāštā utñiejīn, juktie ičīne ašt' mōrhtsi (v. moťse) "ōri' kannā. mǎn tān miññemus jāpien āndqn štüorop ünāštā štittji. aktī aikien jeahtā: «im mǎnnā faštōgrhken, kuktie kaķkum vittni' kaikum iđrowih (iđrowui').» — tiss jiānūpm eārowā, tiss jeānobo vātnā thūhčiji (v. -jin) šāttā. tānn čakčēn čīče lukki kakčie līn lāttnie' tarejamienie; tlje wuñijīmie, mǎnn ünāsta utñiejīn. tū^{ne} piejjem nuķtse kussātarhk kaska-jijjīn wuīstie, kussādark lie lāttnie' puēktietamma. wuīstie jaulā' līⁿ tǎlliā. jaulitie prūkiqipie āltin škorvui' (škorwi') piāšt' wuānesta. tlje āhcie ai kakā wuānite ih piāšt škorvui' (škorwi'). kuotšte wuālkā iēhkeņ ih muppien iēhkeņ, jeahtā, kaķakā poqštata pū^{ti}, ih šnēhps kuīt prūkuq arri^e (arrih). tlje wuēlkin kujitskq wuēniť iēhkeņ.

wuānese puitin očēde, mǎitie kaķakā utñi' koatan, mǎn tlje kūlije tānniū wuānešn hiejā. wuālkā taħkā ih kakā tāsniū arrih uhče pu^lkom. kuh taħkā tałowā, tlā prūqamā toaštete tamm ai s'amma lējinā para kuh jeačā prūrā-alamačem (alamačit). āhčīū mǎje seitā waččajitan, mǎn ijji fiħkh kann (kannā), tljā kujitskq urro tāsniū tamm mam puđlkať. tāsniū līn jēna karjil', mū^t viānes, ih mūt' viāries. tann autebun jāpien liepuh ihke štüorq sūiniū-škārā' tōroqoma, tlje tann autšte tamm līn tah mūt' karjil' kiāp^{ka} almačētie. tlje kuīt

fäjedä', hälle aktám alamqčem fihkelie'. tälliä aktä qarjilä älkste narrätitan tann autibun jāpien süinie-škāran tiäte. i^e kuit ähčä mājje täinäiniä prūk' švōru' takkārāč, men tuhte lättie, mī huskse parr narratä ih rū^utä; tlje kuit ciähtä miññnes keačan švōrōditan. qarjilä kuit tälliä kiäpoča reaktä ih uluksä settije. prūrhamā mājje jeahtä: «ih kqk' missä nümtiä sämenä tossvoritan», män i tuhtä štēssarušt' kann (kannā), husskese ulukona, čiäkčā, rū^utä ih narratä läikan. ähčie kuit tlje wuälkä täštiä, juktie wuäinā, qarjil' ošsol' satnum č'iⁿä ötalēkki'. kuh tlje täštiä waččije, tlje hulukšä' miññnelistie ih rautä', kuh kalkā tlje wačči' aktem uhče juhkom, mī pījälñ uhče kaššam kalakā ih mann toarest lñ prūviä. tlje tah qarjil' pälkiäštiä' pījjeln tamm prūviäm tann kaššn sī'sä. tlje kuit larhkenijñ ändon čärrekebä, än ku' čiäčkēstallñ karjelistie. täšnie kuit tlje källäse, kussä vuipšm^uqvoa. tlje waččije ih kalakā [tlje] heimere wāran. mājje kuit tammtā, ijj hoisah kann, män lukñāna wāran leikan ih waltä tah ičse oččema wārā', maitie atnā tännie aktne kartienišnie, mī lñ ičse käinā piälešn. tah lättie' kuit tallā wuäinñ, atte leä fuärhkas männeškī (v. männeskī) kietie šišnie veäračama. tah kuortällie', kušnie lije vearačama, tlje kuit sorrñä, atte lie tännie piije wuänon hiäješñ viäračama ih täšniä lie tamm fuärhkas lättie' völfäräčama, mqhh satnom nümtiä hanteremq. tiⁱtiä lätteste piühkstāhtä, kalekies škutti' par wqgka huhciditan sū wārāh, maitie lie tissä lähpoma. tah mājje eäh sith kann huhciditan ih eäh pāj' wuälkih kann, män ijj arrātar^a jah kannā, seitā parr vqgkq lukñonitan. lättie' čiähtie' puikti' wārāh ih tlje wuälkä. ih anneče čiärovu šišnie lñ ai. poatā tann wārie-rattan, tiärvose aktám süiniä-wuījñim. tihie ai wūinñ, kuktie šērūtede. tihte wuäjä käinomse ih ähčie jis ičse käinom. iččēn mqnn kann kuhkelda tästie tlje leä šnahkārām q aktñ uhče juhkse ih jāmomq.

tihte wuijje, mam rō^okin tänniä wāre-rättšn, supstqm q, atte leä wuäinama källiä sījje, kušnie leä čakhāšema ih paratoma. sō satnan kuit leä tihte, atte qarjil' lies mur^shkemä tamm mü ähčäm, kuktie täštiä tamm jāmiejijñ (v. jāmiejijñ). kuluma piejje tähtiä kiečstā, sänn kuotste wuälkñ, tlje mājje sītijim wuélki' ähčien moitse, män iččim fihk' kannā. tlje čiččie pīrrije kuéktä karr' wuélki' muötse

(v. mötse). tah lukñonie' hujtskq ih kaunie' āhčiam juhkon kruksn. wuélkieje' wuānesá, láttiem pirrišieh wuejāhtiten tann wuānse (wuān^{se}), kušnie pišslkū^wuwin eh tann wuānān kerhkā-kō^luse (v. lase) piejālkijjin (v. piejālkū^wwujijjin). tann maññan kihčelkū^wwujijjin, kie tihte, mī leā hanteradama āhčiam tann wōštieslikkiā, kuktie supeštijjin; mān iččen kieh kann tāistie, mah wuāinama, sit' sārni' satnan. aktā láttiē, mī leā lienčenā viārātammā, tihte māje, škaloče, kuorhtalloma tai fuārhhkas láttiāi mietie, men ilē' leā poatama kgnn mieli', kieh tah. förhōrā kuiktien aikien māje arrajijjin tann sāken pīra, ih jidhtijin, attā māje fihkin miālih, kie tihte šlōuwoma mī āhčiam, mān tlje iččin viāliā kaulasjuoh kgnnā, k^oapp tihte viāries niārra šettin. jeača' láttiē kuit viāntie', tihte, mī čoaččahtammā tamm sākom, leā mautā' waltoma.

Mesélni fogok az én boldogúlt atyámról.

Az atyám nagyon munkás volt. Az utolsó években nagy, sürgős teendője volt, úgy, hogy majdnem alig ért rá aludni. Hanem a legutolsó évben még nagyobb sürgős dolga támadt. Egyszer azt mondja: «én nem értem, hogyan fogom győzni, mindezt megtenni». — Mennél többet dolgozik, úgy tetszett neki, annál több munka lesz. Azon ősszel, 78-ban, hótálpakat csinált volt; hát láttuk, mennyire sürgős munkája volt. Egész nap folyvást dolgozott egész éjfél feléig, míg a hótálpakat elkészítette (tkp. annyira vitte) [hogy elkészítette]. Karácsony felé volt. Karácsonyra mindig megszoktuk szerezni a kenyérhez való dolgokat a faluból. Hát atyám is el akart menni a falukba és a kenyérhez valót megszerezni. Elmegy hazulról este és másnap este, mondja, vissza fog jönni.

A falúba jött, megvásárolja, a mi kellett a házba (tkp. a miket kell bírni a házba), de hallotta, abban a faluban lakodalom van. Elmegy oda és ott akart maradni egy kis darab ideig. Mikor oda jön, a vőlegény őt szintén ugyanolyan módon fogadja csak mint a többi lakodalmas embert (násznépet). Atyám ugyan el akart menni, de nem birt, hát csakugyan egy jó darabig (tkp. ezt, mit darabra) ott maradt. Ott sok paraszt volt, néhányan barátságosak és néhányan haragosak. A megelőző évben ugyanis nagy szénakárt tettünk, s ezért az a néhány paraszt haragos volt a lappokra. Most bizony örültek, hogy egy lapp embert kaptak. Hát egy

paraszt elkezd szemrehányást tenni az előbbi esztendei szénakár miatt. Bár atyám nem szokott ugyan oly szívesen felelni ilyeneknek, hanem az a paraszt, csak egyre támadta és rugta, [nem hagyta békén] hát végre mégis kell neki felelnie. A paraszt pedig ekkor igazán megharagszik és kidobta. A vőlegény ugyan mondja, ne bánjon így a lappal, de az nem hagyta abba (állapodott meg), künt egyre rugdalja, taszigálja és szemrehányást tesz mégis. Az atyám pedig ekkor elmegy onnét, mert látja, a parasztok őt egészen meg szándékozzák rontani (ölni). Mikor aztán onnan elment, utána mentek és rugdalták, mikor egy kis folyón át kellett mennie, a mely egy kis hegyi völgyön keresztül folyik és a melyen át egy híd volt. Hát a parasztok belevetették a hídról a mélységbe. Ekkor bizony még jobban megütötte magát mint mikor megrugdaltatott a parasztoktól. Aztán ott fekszik, a míg magához tér. Ekkor [tovább] ment és haza a hegyre akart [menni]. Érezte ugyan, hogy nem bírja, de mégis elindul a hegyre és elveszi vásárolt holmait, a melyeket abban az egy tanyában tartott, a mely az útja mellett volt. Azok a parasztok pedig azonnal látták, hogy gazemberek kezében volt. Ezek kérdezik (tudakozódnak), hol volt vala, s ekkor elmondja, hogy abban a felső faluban lakodalmon volt és ott találta azokat a rosszlelkű parasztokat, a kik véle így bántak. Ezeket a parasztokat unszolja, siessenek csak hamar előkeresni (keressék csak hamar elő) az ő árúit, a melyeket itt hagyott. Ezek ugyan nem akarták előkeresni és nem engedték menni, hanem nem marad, csak gyorsan el akart indulni. A parasztoknak gyorsan elő kell hozni az árukat és ekkor elmegy. Egy kisse részeg (tkp sörben) is volt. Oda jön ezen hegyi útra, előtalál egy szénavivőt. Ez is látta, hogyan el volt látva (bántalmaztatott). Ez útjának hajt és atyám is a maga útjának. Nem olyan messzire onnan belebotlott egy kis patakba és meghalt.

Ez a [széna]vivő, a kit előtalált a hegyi uton, elbeszélte, hogy látott néhány helyet, a hol ült és vérzett. Tehát mégis igaz az, hogy a parasztok törték össze az atyámat, úgy hogy attól halt meg. Három nappal azután, mióta hazulról elment, ugyan el akartam menni atyám elé, de nem bírtam (v. de nem lehetett). Ekkor az anyám megkért két embert, menjenek eleje. Ezek csakugyan elindultak és megtalálták az atyámat a folyónak árkában. Elmentek a faluba, megkértek egy parasztot, hogy szállítsa a faluba, a

hol megmosatott és a falunak temetőjébe temettetett (tkp. tétetett). Azután vizsgáltatott, ki az, a ki atyámmal oly csunyán elbánt, a mint beszéltek; de azok közül, a kik látták, senki sem akarta megmondani az igazat (tkp. igazán). Egy paraszt, a ki tisztviselőül volt, az ugyan, a mint mondják, nyomozta azon gonosz parasztokat (tkp. parasztok után), de nem sikerült megtudnia, kik azok. Kihallgatás ugyan kétszer volt e dologról és mondták, hogy ugyan megtudták, ki az, a ki megverte atyámat, hanem többé nem nyomoztatott (tudakoltatott), hová lett az a rossz ember. Más parasztok pedig azt hiszik, hogy az, a ki a dolognak élén állt, vesztegető pénzt vett.

D) Dalok.

1. *Tāte uhče wuälie.*

*Fārelige, fārelige jūllemä
tanniä wālečišniä.
emma mannä kiähkš', meijepg
kałakā monnen lāwočen waimam
kajekieliet.
pootie' lāwoma,
kałekien kahtiäs waimā' laukotit,
mam ejje kak' kiäkann hiävi'
kajekieliet.*

Ime (tkp. ez) egy kis dal.

Bajos (veszedelmes), bajos az élet
e világban.
Nem tudom meg, ki
akarja kettőnknek jegyeseknek szívét
széttépni.
Jöjj jegyesem,
közel sziveket fogunk összekötni (kössünk össze),
a mit nem fog senki se bírni
széttépni.

2. *Uhçe wujäliä čeulahka (čewulahka) näiton pějjera.*

*Rqštamāla kiüt-päälešn,
 karēnie-maltie kiäte-päälešn.
 mannta-tappta! ež kakk' vienti'
 mannom oqčëi'
 šilaponä kollenä, šilaponä kollenä.*

Kicsi dal egy kevély leányról.

Egy tallér fél kézben (az egyik kézben),
 rózs-pálinka fél kézben (a másik kézben).
 Hejehuja! ne hidd,
 [hogy] megvégy (megkapj) engemet
 ezüstön aranyon, ezüstön aranyon.

IV. Snaasa-högar (Snaasa csúcsok).

Beszélgetések.

Monna aktem piernam tan hejjeran kroamatam, tallä monna tam tolovotem aktem piejjem, tallä pëäst'em toarešt sturre j'ëanam, tallä cëhtiem šlōutit én egy medvét megsebeztem a tavasszal, ekkor én azt üldöztem egy napig, aztán egy nagy folyón át jutottam, ekkor kénytelen voltam abbahagyni.

monna puotam oktak, il'e' äcie kanna minënešn egyedül jöttem (tkp. jövök), atyám nem volt velem. — *mejje tiek'ie poatam[a]* ide jöttünk. — *tiekie puotede* jöjjetek ide! — *monna mū äciem wuëinam puoti'* (v. *puotit*) atyámat látom jönni. — *mije kōlomes (kōts) tšäne* (v. *tšäšne*) hárman (hatan) vagyunk itt. — *mū äc'ie püöraka*; *mū äc'en kuékte mănā'* (v. *kakkih*) atyám jó; atyámnak két gyermeke van. — *cicëde Snāsen araji* anyám Snaas hegységben lakott. — *monna tam mu äcste fihkim* ezt atyámtól kaptam. — *monna kuékte pōc' wqtam mu ācan*; *mū äc'en pōc' čorrokha* két rénszarvast adok (v. *adtam*) az atyámnak; atyám szarvasai kövérek. — *tihte skōjišn* ő az erdőben. — *monna wačie' konna škojjes[e]*; *ieh totne škojjesa kanna wačë'* én nem megyek az erdőbe; te sem mész az erdőbe. — *tuh kŭl'ā'* (v. *kŭl'e'*), *kuktie mijje (monna' kuoppok) šmāretip (šmāretin)* ők hallják, hogy mi (mi ketten) beszélünk (ketten beszéltünk).

V. Tranris hegység (Tronde wärie).

A) Mesék.

1. Stālā ih ulumuče.

Stālā akten aikien piärnum fihkelä (-le), tilje tullum pieja. tlje akte ulumuče poatā. stālā ogriemienie. tlje tihte ulumuče šläpčie stālān suätkom ih čiehpā aktem suekiem, tulluse piäjā, stālam koske, ka k̄u^uh̄, mijje tihte čuɔjā tullušn. stālā pillije, täipā šiätkom, wuélkā parr ruohten. piärrne šiähk^este kahča, äandan čirrekeba pillije. ulumuče kuhktimienie stälqse (stäluse), ka wuéreti' saanam j'ällpšit buff^eejštie. ij pqt stālā wuäretie'. wuélkā äandan čirrekeba ruohten. tihte ulumuče tamma piärnum fihkije.

Az óriás egyszer egy medvét fog, aztán tüzet rak. Hát egy ember jön. Az óriás aluszik. Ekkor az ember kilyukasztotta az óriás zsákját, levág egy nyirfát, a tűzre teszi, az óriást felébreszti, hogy hallja, mi az, [a mi] ropog (tkp. hangzik) a tűzben. Az óriás megijedt, fogja a zsákot, megy ugyancsak szaladva. A medve kiesik a zsákból, még inkább megijedt. Az ember [oda] kiáltott az óriásnak, várjon, segítse meg őt a vad állatoktól. Nem várta bizony az óriás. Megy, még gyorsabban szaladva. Az ember megkapta a medvét.

2. Piejjen n^eeida.

Aktn aikien piejjen n^eeite čahkšemienie piejjet pahkš k̄ämpüštienienie. tlje akte pāhče wuēinije, tlje nākā para suolk ih lje (ih tlje) piäksese, stäjerie para čärrāka, koššie piejje n^eeite toivahtiji, atta ka tann^e kuininä arrēt. tilje k̄asse (v. kass = kalekies) jahtajit. piejjen n^eeite jeahtā t̄ese källese, atte ka pū^učum vuoj^eetet. tihte ka ruónčam liärtet. tilje tihte pāhče wuēinā, atte ruónča kuōsedimienie, tilje tann varraka f^uälje tihte piejje n^eeit. tlje tihte n^eeite juo kuotiem toitqmq, tilje jiähtā, atte kałakā kuotien ruohpenum kapčü' kułoma jēj'. tilje wuójltahtā, tilje äredn wuélakama piejjen n^eeitā rešt (n^eeite dest), tihte pāča para uktok tanne koqtan fihki čuhktiwi'. täšniä fihki hōkkadatti' uhče smāvo kuclie', i mann jēnum fihk' kennā.

A nap leánya.

Egyszer a nap leánya fent ült egy dombon, fészülködött. Hát meglátta egy legény, aztán csak titkon (lopva) odalopódzott s megfogta, erősen tartotta, a míg a nap leánya megigérte, hogy ennek a felesége lesz. Hát költözködni akartak. Mondta a nap leánya az urának, hogy ő hajtsa a rénszarvas nyáját. Ő majd fölszerszámozza (befogja) a húzó rént. Látja az ember, hogy a húzórén igen sebesen megy [rohan], nagyon gyorsan ment a nap leánya. Hát a nap leánya már sátort csinál és mondja az urának, hogy fődje a sátor tetőnyílását három éjjel. [Ez azonban] elfelejtette, hát reggel elment a nap leánya onnan. A legény csak egyedül maradt a sátorban és éhezhetett (tkp. kapott éhezni). Ott kis apró halakat horgászott és nem igen sokat kapott.

B) Elbeszélések.

1.

Monna akten aikien tairiemīnie jijjim. monna uhče tan aikien. tļje snōlke poatā ih aktem pū^ucem peāksā. monna wuēinim, tļje mannā piļļim, monna hūksēm para čarraka ih kuh snōļkum wuēinam, tļje ruohtem koatan aktn čēāran āhčan supcstet, atte monnā snōļkum wuēinuma. monna čüāhtum koatān ruohti', tļje tan čirrekā manna piļļijim. im lie' monna aldri tāptema wuēinqma.

Egyszer legeltettem egy éjjel. Kicsiny [voltam] azon időben. Hát jön egy farkas és egy rénszarvast megragad. Én láttam, megijedtem, ugyancsak erősen kiáltottam s mikor a farkast látom, szaladok haza egyre sirva az atyámnak elbeszélni, hogy én farkast láttam. Haza kellett szaladnom, oly nagyon megijedtem. Nem láttam én sohasem olyant.

2.

Monna, āhčie ruónčīnā vuojemienie. monn ai aktene ruónčene vuojemienie paurān. kuhkelde kalekien wūesta' wēcēt. tļje koāššie kahkse talowuma vuoiemen šīs, tļje rāvo hajikela, mū ruónča piļļie. monna uhče, v'ēšie, ruónčam p^uāl' steārit kennā, tļje piāsela, hajji-

kelä palta āhčien ruónčam. tū^{ne} kiereč marhkā, ruónča piāsā, wuélkā kiärčine tann kahks. tlje āhčie viättä ičse ruónčam ih lāhpā monnom tassa, wuélkā tūoptit tamm nūppiem ruónčam, ih tann kuhkiem šättä. monna tū^{ne} karavongma tann čärrāka, annan āhčie poatā poastln. čiähtien jijjim "ōret kuosen nūölešn. nūppien piejjēn āskā paurān poastln tlje lieulos kīreč (kīereč), im manna fihk' čahkast kih poastln. manna šajlam tann^e čärrāka, annan koatan poatam.

Én, az atyám húzó rénnel hajtottunk. Én is egy rénnel hajtottam az éléstárba. Messziről sajtot akartunk hozni. Hát mikor messze jöttünk az erdőbe, róka ugrott föl, az én húzó rénem megijedt. [Minthogy] én kicsiny, gyöngé [voltam], a húzó rént nem bírtam visszatartani, hát elszabadúl, odaszökik az atyám húzó rénje mellé. Az egész szán szétmegy, a húzó rén elszabadúl, nagyon messze megy a szánnal. Ekkor atyám megköti a rénszvarvasát és itt hágy engemet, elmegy megfogni a másik húzó rént, és nagyon sokáig oda marad. Én egészen megfáztam, igen nagyon, míg atyám visszajön. Kettőnknek éjjel egy fenyő alatt kellett aludnunk. Másnap aztán visszamentünk a tárházba. Hát nehéz [volt] a szán, nem ülhetek hátul (vissza felé?). Nagyon elfáradtam, mire hazajöttem.

VI. Undersåker hegység (Soahkan wārie).

A) Beszélgetések.

Kie alakonā kuhktemienie ki lārmáz (kiabál) künn? — eāh tah tuost' kuhkeäti^t nem mernek azok lārmázni. — mainie kṛātnā['] tū^{ne} piejje mit morógsz egész nap? — piärrnā krātnā a medve morog. — kie uksum capmā ki zörgeti az ajtót? — im monna siätet' külskutti', mam tatnā jiehtā' nem törődöm avval, a mit mondasz. — monna söurum alakeng kū^lum rauki' a juhót hallom künn bégni. — tašnie stuora vuépsā hālietejja; tihte pū^{cse} seitā hāliehtit mán mannā kalakum pūwi^t; vuépsā paskā, ploakātahtā moqtiem jūrum itt egy nagy bögöly röpült; egy rénszarvasra akar röpülni, de én meg fogom ölni; a bögöly sok állatot szűr (csíp), kínoz.

Mū čajjevā' (čajevā') pakčēt' fáj a hasam. — monna kahčem jih surmom cuōpkim liheste elestem és kitörtém az ujjomat (tkp.

az ujjomat letörtem az izéról). — *joqktan monná kiätam äimenä posktallijjim, tan piejjen tlje älikeste pgnnqkij* (v. -ki') tegnap a kezemet egy tüvel megböktem, ma hát elkezd dagadni. — *taktare jiellajahtä tam fiäilie alamučom* az orvos meggyógyítja ezt a beteg embert. — *monna petnikite vatnanoma* nincs pénzem, hijával vagyok a pénznek.

mejjä kalekü' tū^ukum puertän preiti' (v. *luéppi'*) a kendőt az asztalra fogjuk teríteni. — *mejjä kalekü' vuäbänan tullum pieji' ih laipii' pissi'* a kályhába tüzet fogunk rakni és kenyeret sütni. — *mū koatšn kaml' škihke* (v. *pruohka*), *att eäpu' mejjä mätet' ki' autšn kuh mijjen ähcie koatän talowä* házamban régi szokás, hogy nem eszünk előbb, míg atyánk haza nem jön. — *tan piejjen monna waccēm koat'en šise, čakkašim, prihček joukujim* ma bementem a házba, leültem, kávét ittam. — *moattie, mi puälehkom šeitä* sok [van], a ki a pálinkát szereti (tkp. akarja).

im monna teitie kāmukitie puälh (puälj) *utñih, maitie tatna munnän k'ōroma; tah aļovas kārčie munnän* azokat a cipőket nem használhatom, a melyeket te nekem varrtál; azok nagyon szűkek nekem. — *täitie warjite, maitie koārije puēktij, juo täitie atngmq* azokat a ruhákat, melyeket a szabó hozott, már azokat használták. — *monna vuobenien piälešn* (v. *piälešn*) *čoaččam* (čoaččijem) *ih ičen warjä' poaltam* (poaltama) a kályha mellett állok (álltam) és ruhámat elégetem (elégettem). — *mū kajepa kahčemq wouļuse, manna šittim krukñih, armiä kalakam pejjise waltī'* kalapom leesett, le akarok hajolni, hogy fölvegyem.

joktan monná ičen äitekištie stuorra čälogom (v. *pröövim*) *fihkim* tegnap szüleimtől nagy levelet kaptam. — *mejjä čiče viell-čäh, men vīte jāmomq, tlje par ķeäks tālie* mi hét testvérek [voltunk], de öt meghalt, hát csak ketten [vagyunk] most. — *tihte pähče ähčebun pläirešn* ez a fiú atyjára üt, atyjához hasonlít. — *monna lākam tam pähčem sōalādimie autšte* (autšte), *tlje stuora tuntura* (v. *klipmuj*) *šattä* megvertem (tkp. verem) ezt a fiú lopásért, hát nagy láрма támadt (tkp. támad).

mah liäh kouļuma, ahte tū koatie-pielien ŧaktera proūrusa? *mah miäl', kuštie kalakā tihte iče proūtskätiem waltī'* hallottad-e, hogy a te szomszédodnak (sátorfedednek, sátoártársadnak) a leánya menyasszony? tudod-e, honnan fogja ő a hozományát venni? —

tuoh kuéktā lāvec ; tuon nüppien wahkan kałakā tai heäje šuttī' azok ketten jegyespárok, a jövő héten fog az ő lakodalmuk lenni.

akterā wārešte jahtajijjin nüppien wārān, tlje tassa aktem kuotiem tarejajin (v. *tarejajijjin*) az egyik hegyről a másik hegyre költözködtek, aztán ott egy sátrat csináltak (építettek). — *ki kuotiem cäkkimienie* ki építette a sátrat? *im monna miäl' kannā* nem tudom. — *tačkā ałovas ohče skouwa, jallan muor'* (poaltems muor') *fihki'* ott nagyon kis erdő van, alig kaphatni fát (égetni való fát). — *täte wārie, kukkā mejjā waccu', ałovas pṛāṛa* ez a hegy, a melyen megyünk, nagyon meredek. — *tihte stuora lihpiä marhkaneija* ez a nagy szikla szétrepedt (meghasadt, szétment). — *kaltie, amma täiman krüchkiyim, ałovas kiäñqlq* a kút, a melyet taval ástam, nagyon mély. — *wuöinuä Soahkan vuelelišnie stuora fuóršie* (v. *karrečie*) ; *tihte kūṽua kähkse soqki'* Undrsäker alatt egy nagy vízesés látszik; az messze hallatszik zúgni. — *juhkon appqṛq* (v. *kättie* v. *viättara*) *ałovas čäppies* a folyó partja nagyon szép. — *tate jeanā ałovas kammqtā, tuote nüppie jeanā äntan kammtepq* ez a folyó nagyon széles, az a másik még szélesebb. — *toaräst jeanam ałovas čäpies pṛüwie* a folyón át nagyon szép híd van. — *tan piej-jen wüosts karejabjeje tan jāpien* ma első mise [van v. volt] ez évben.

mam tättie fiällešte šit' tareji' mit akarsz csinálni abból a deszkából? — *tihte klakhā, am oašestejišn monnä juóktan oaččajijim, tihte cučpkołtaħšn* (v. *cüöpkonomma*) az a bot, a melyet tegnap a kereskedőnél vettem, az széttörött. — *mū kulleke riñan pānatiuowum ; monnä čiehtum häinestit* a késem eltompúlt; meg kell köszöriülnöm. — *tanna ałoman ałovas viekska kiät', jeh tihte tam kisse klāħkam pučllī cüöpkih kuékt'en hāran* ennek az embernek nagyon erős kezei vannak, és ő ezt a vastag botot (durungot) ketté (két felé) bírta törni. — *tihte pāhče jeahtā, satne vieksāqkq, vieksahkappa monnäste ;* — *poqtieh kjampan* ez a fiú azt mondja, ő erős, erősebb mint én; — *jöjj birokra!* — *monnä kierkiem settijim jau-rān ih tihte wuajajejja potnan* a követ a tóba dobtam és az elmerült a fenékre.

tułlu pṛeakā, armie puellā a tűz pattog, mikor ég. — *stuorra tułło puéllaji taitie koatete* nagy tűz támadt a faluban (tkp. gyúladt ezekre a házakra)). — *nougota* (v. *kiaht*) *tułlum piejēma skojjise, tästie tilje stuora tułło šattā ; tālie anne tihte puolemienie ; tejjā ai*

wuéinijeterä, tihte puol'emīnie valaki tüzet csinált az erdőben (meggyújtotta az erdőt), hát nagy tűz lett (tkp. lesz); most is ég még; ti is meglátjátok, [a mint] az ég. — piejje koartā čerrekä a nap erősen éget (süt).

B) Mesék.

1. Piärna jih reäwq.

Piärna jih riäwq wuoje-tälliem seällät' (seällädiin). tlje aktu 'ehkedn waccieh, virmie' cäkieh piärne ih reäwq. tlje aretn virmie' šakkäh, tlje jēn küelie' fihkh kennä. tlje reäwo wuélkā, tann 'ehketn wuoje-tällēste wuojēm mātada. tlje tałowā piärnan koaikā, tlje piärnä kihčije: «kuppenä liäh vierätamma?» — «fättarinä čuöčema. tlje juo wuoje-tälliem kaskā mātātamma. tlje akten piejen piärnan peälešn ogrā tlje viht (nappādest) wuélkā, wuojim kalākā mātādijit (-di't). tlje piärne kihčije: «kuppene liäh vearätamma?» — «fatterinä liēm čuöčema». tlje nüppien 'ehkedn wacci' kälēkies akčē (akčēn, aktēn) wuoje-tälien koaikā. tlje wuoje-tällie juo nahkqmā. tlje piärna jeahtā reävoše: «tatna liäh wuoje-täliem mātātama, nahktama (nahktama) tūnu kaik.» reävo jeahtā: «tatna (v. taanä) tällniä helle mātātama, nahktama.» piärna moarateäwa jih jeahtā, kälēkies oarajijit piejje-pealan wuēinih, keän rauwušte wuoj' wuöčäh. tlje piärna nahkstamma, tlje reävon rauwušte wuoj' wuočäh. men koh tlje piärne nahkstamma, tlje reävo wuoj' nāmā piärnan rauwoše. piärnä tann čerrekä (čirrekä) nahkstamma, tann käreve piärne tihte, ij (ijje) lieh tqmatqmq kennä, kuh reäwo piärnen rauwoše vuej' nāmqma. tlje reävo koska pejjise jih jeahtā: «čuöčel' päjjise wuēinih, kiän rauwušte vuej' wuöčä'» tlje piärne čuöčelä päjjise, tlje piärnan rauwušte vuej' wuöčäh. tlje piärna moarateawā tlje t'qllōvq reävum. reävo roqtn (v. ruöchen) nealan hajekälä. tlje piärna reävum jielkište fihkela, tlje reävo jiehtā: «tlje māj ič' leäh para viät-tiem kākciemīenie; kakcie' čerrekä!» — pirnä skāmiekooatä jēh luđitā reävon jielkiem. tlje reävo piäsela. piärna wuélkā tästie. tlje reävo piärnōm arkete tan käreve: «tatna, mī tan stuorra exäč mon-nom jaksij, mī tann ohče.» — piärna moarateäwa jih jeahtā: «koašš

akt (v. koaššie akt) kaḷakam tatnum kākcih, koaššie jāmah.» —
 ʔeavo jiehtā: «cū, cū!» ārkā, «taana, mie ʔan jalla, eʔāc mannām
 puélih jaksī', mannām, mie ʔann wuelaks.» — piārnā kīāpota.

aktn aikien tlje kalekies hogkkij, tlje eččen nāgen kuelie' fihkhe
 ki'. tlje āreʔn ʔeāvo wuelkā hogkkij, tlje jēn kuelieh fihkiye, tlje koa-
 tān wuelkā. tlje piārnā kihčije: «kumtie tatna tan jēn kuelie' fihk'?»
 — reāvo jiehtā: «čiahtom pott manna tann jēn kuelieh fihkih.» —
 pirrne jiehtā: «liārat' (bihkumt') monnom ai, kumtie kaḷakum tann
 jēn kuolieh fihkih.» — «hōajā, pihkumtūt kaḷakom.» tlje jeahtā:
 «wāccieh, aktn iehkedn š'eipiem piejh jauran, āreʔn tilje jēn kuelieh
 fihk'.» — tlje iehkedn piṛna wuelkā, jauṛan š'eipiem peajā, aredn
 tlje piārnen š'eipie kalgomq. tlje piārna viāntā, jēn kuelieh, tlje
 tgmqtā lieuḷos, iji puā' lutnih kih. tlje hajékela (-kala) čerrečā, tlje
 piārnan š'eipiā puórhkana. tlje piārna moaṛateāwā reāvosē, armia
 satnam lieka nūlliāhtammā, sū (sō) tlje siāipiā puorhkana. reāvo
 poaksta nūlkieslākan, armie piārna tann joamān. tālie piārnan pqr
 (pqr̄ra) oaneks š'āipie. tlje piārne š'āipet f'ālemi'nie tālie ai. —
 tihte piārne tan aikien jāmiejeja.

A medve és a róka.

A medve és a róka vajas puttonyt loptak. Hát egy este men-
 nek, hálókat eresztenek a medve és a róka. Reggel a hálókat ki-
 húzzák és nem sok halat kaptak. Aztán a róka elmegy, azon este
 a vajas puttonyból vajat eszik. Jön a medvéhez, kérdezi a medve:
 »hol voltál?» — «Koma voltam (tkp. komául álltam)». Hát már
 a vajas tálat középig megette. Egy napon a róka mellett alszik,
 aztán ismét (újra, másodszor) elmegy, hogy majd vajat eszik.
 A medve kérdezi: »hol voltál?» — «Komának voltam.» Másnap
 este együtt kellett volna nekik elmenni a vajas puttonyhoz. Hát a
 vajas puttony már elfogyott. Ekkor a medve mondja a rókának:
 »te etted meg a vajjas puttonyt, fogyasztottál el mindent». A róka
 mondja: »talán inkább te etted meg, te fogyasztottad». A medve
 megharagszik és mondja, feküdjenek le a nap felé, hogy lássák,
 kinek a seggéből csöpög a vaj (tkp. csöpögnek a vajak). Hát a
 medve elaludt és a róka alfeléből csöpög a vaj. De mikor a medve
 elaludt, a róka a vajat a medve alfelére keni. A medve nagyon

erősen aludt, az a gonosz medve nem érezte, a mint a róka a medvének az alfelére kente a vaját. Aztán a róka fölkelte és mondja: «kelj föl megnézni, kinek a seggéből csöpög a vaj.» A medve fölkel, hát a medve seggéből csöpög a vaj. Ekkor megharagszik és kergeti (üldözi) a rókát. A róka egy gyökér alá ugrik. A medve a rókát lábánál fogva megkapja, hát mondja a róka: «bizony csak a gyökeret harapod (szó szerint: ugyan nem vagy, csak a fenyőgyökeret harapdálóban); harapd erősen!» A medve kezdi magát szégyenleni és elereszti a róka lábát. Ekkor a róka megszabadul. A medve elmegy onnét. Hát a róka a medvét nagyon erősen (tkp. rosszul) csúfolja: «te, a ki olyan nagy vagy, nem érsz (tpk. érsz) el engemet, a ki olyan kicsiny vagyok». — A medve megharagszik és mondja: «valamikor [úgy] megfoglak harapni hogy (tkp. a míg) meghalsz». — A róka mondja: «ejnye, ejnye!» gunyolja: «te, a ki olyan magas vagy, nem bírsz engemet elérni, engemet, a ki oly alacsony vagyok.» — A medve mérgeledik.

Egyszer horgászni akartak, s nem kaptak semmi halat sem. Hát reggel a róka elmegy horgászni és sok halat kapott, aztán haza megy. A medve kérdezi: «hogyan kapsz te annyi halat?» — A róka mondja: «kell nekem bizony annyi halat kapnom.» A medve mondja: «taníts meg engemet is, hogyan kapjak oly sok halat.» — «O, igen, meg foglak rá tanítani». Aztán mondja: «menj, egy este tedd a farkadat a tóba, reggel aztán sok halat kapsz.» — Hát este a medve elmegy; a tóba teszi a farkát. Reggel a medvének a farka oda volt fagyva. Fölkel a medve, hát a farka oda volt fagyva. Ekkor a medve azt gondolja, hogy sok hal az. Fölugrik, érzi [hogy] nehéz, nem bírja fölemelni. Ekkor erősen ugrik, hát a medvének a farka szétszakadt. Megharagszik a medve a rókára, hogy őt úgy bolonddá tette, hogy a farka szétszakadt. A róka jó izűen (tkp. édesen) nevet, hogy a medve olyan bolond. Most a medvének csak rövid farka van. És a medve farok nélkül jár most is. Az a medve akkor meghalt.

2. Akta pieljets kolle.

Tihte mealā, küēlie kaḷḷakā ʔaḷowī' (taḷowuj) taḥkā. tije tann frūa jeahtā tassa: «aḡmēa ʔaḷowā taḥkā jih kihēije: mam lieh tare-jamienie? tije kaḷakā j'ēhtij: ākšan nīrḡam. — armae kihēije: mann

kiäwota (kuhkies) äksan nírra? tilje kalakā j'ēhtih: kaskā oqks'em.
— jeh armae kihčije: mah nan vūälokom uunñh? tilje kalakā j'ēhtī:
hōaja, ohče patt, män k'äkk'en aļovas ohče rājīkie. — armie kihčije
kušniä tū kqmmā? tlje kalakā j'ēhtih: hi'erkeän (v. hi'erēkiän) koq-
tien šišn'ä. — armie kihčije: kušniä tū taktare? tlje kalakā j'ēhtī:
tihte jaur'e-peälešn. — armēa kihčije: man kuhkie nüppien koqtān?
tlje kalakā j'ēhtih: tūon pahkan noglešn.»

tlje küelie talowā. tlje pieljets kolle moarahka pienom aanā
(v. atnā). tlje pienä šäjetā (v. šeitā) kakci' küeliem. tlje küelie
jeahtā: «ass tuhkā!» — pieljets kolle jeahtā: «äksan nírram.» —
küelie jeahtā: «puerrak!» — pieljets kolle jeahtā: «kaskā oqksiem.»
— tlje küelie jeahtā: «ka thoaskan leä'? kušniä tū kqmmā?» — piel-
jets kolle jeahtā: «hōajā, ohče patt, men k'äkk'en aļovas ohče rāji-
kie.» — küelie jeahtā: «mah kallānammā (v. kallātahkšn)? —
kolle jeahtā: «mū taktare jaurie-peälešn.» — küelie kihčije: man
kuhkies nüppien koatān?» — pieljets kolle jeahtā: «il'e' kiäki' veärä-
tamma mañan küeliem.» — küelie jeahtā: wuélki'h tuonen koqikā!»
— kolle jeahtā: «tuon pahkan noalešn, kaltie-peälešn.»

Egy siket ember.

Ez tudja, tisztviselő fog oda jönni. Hát azt mondja neki a felesége: «ha ide jön és kérdezi: mit csinálsz? akkor mondja: fejsze nyelét. — Ha kérdi: milyen hosszú [lesz] a fejsze nyele? akkor mondja: az ág közepéig; — és ha kérdi: van-e némi söröd? mondja: igen, egy kevés van, de a hordónak nagyon kicsiny a lyuka. — Ha kérdezi: hol a feleséged? mondja: a lóistállóban. — Ha kérdezi: hol a leányod? mondja: az a tó partján [van]. — Ha kérdezi: milyen messze van a másik házba? mondja: ama domb alatt [van]».

Hát jön a tisztviselő. A siket embernek mérges kutyája van. A kutya meg akarja a tisztviselőt harapni. A tisztviselő mondja: «kusti!» — A siket ember mondja: «fejsze nyelét!» — A tisztviselő mondja: «jó napot!» — A siket ember mondja: «az ág közepéig.» — Aztán mondja a tisztviselő: «vajjon megbolondultál? hol a feleséged?» — A siket ember mondja: «igen, egy kevés ugyan [van], de a hordónak nagyon kicsiny a lyuka». — A tisztviselő

mondja: «vajjon jóllaktál [már a bolond beszédből]?» — Az ember mondja: «a leányom a tó partján [van]». — A tisztviselő mondja: «milyen messzire van a másik házba?» — A siket ember mondja: «senki sem volt a tisztviselőért (tkp. után)». — A tisztviselő mondja: «menj a pokolba (tkp. a halálhoz, ördöghöz)!» — Az ember mondja: «ama domb alatt, a kút (forrás) partján (mellett)».

3. *Véassās tāče jih cōren frū^u a.*

Akta véassās tāče wāccā aktn cōrn koqikā jih aktum togłpiem lō^onestahtā. tlje štuorra cōrre jeahtā: «koaššie tātna toalpiem fihk' lō^oni^h, tlje tātna (v. taana) wāccāh, tam jū^ukt'». tlje tihte veassās kołle jeahtā: «ījjič patt; monnq kałakum feaťāh óqččih.» tlje pott tihte stuorra cōrre kaulātamma, jih tuolpiem lō^onije. tlje kołle wāccā aktn oasⁱestejen koqikā jih feaťāh oaččā, tlje makštā (makš^tā). kóqsie kallāngmmq, tlje waccije tāstie, jih aktn łopma-čejelusn niłle kahčela. tlje tan cōren frū^u wuéinije, aštie lieķa toalpiem lō^onastah-toma (-tāma), tlje tihte tann cōren frū^u a čōrvo tamm veassās koł-łom, tlje jeahtā: «armie mū pealesn oarāh, tlje kałak' vī^tam luhkiem fihkih.» tlje oarā tann frū^un pealešn, vī^tum luhkiem fihkije. tlje wāccā tan cōren koaikā ih jeahtā: «tū^u frū^un pealešn l'ām (v. liā-gum) ogrroma, tlje vī^tom luhkiem fihkijijim; jirrete piejjen kałakum ai tačkā waccih.» — «tlje kałakom tatnom waltih ručstq-koatān.» — nüppien piejjen tlje ai wāccā tačkā, tlje oarrā pealešn ai, tilje kułumum (kołomom) luhkiem fihkije. tlje cōre tačkā tałowā. tuhte kū^ułujē (kuołujē), cōre tačkā tałowā, t'ljē kuokkorte sūānkan nealān jih tilje tihte cōre jeahtā: «arm ih tl tam veassās kołłum puéktie' tlje kałakum tatnum pū^uwih.» frū^uwa jeahtā: «i^om lieh monna nan véassās kołłom (v. -łum) wuéinama.» — tlje tihte cōre wuélkā jih tlje tihte veassās kołle wāccā tann cōren koaikā ih jeahtā: «tū^u frū^un pealešn l'ām ogrroma, tlje l'ām kułumum luhkiem fihkema; jirrode piejjen kałakum ai tačkā.» jā wāccije. tlje cōre jeahtā: «tat-nom kałakum ručstq-koatan wuólktit.»

nüppien piejjen tilje ai tihte veassās kołle wāccā tačkā, jih tlje tograta tann cōrn frū^um jaur^e-pealesā, warjāh kałekies pēssī', tlje tihte frū^uwa ičse cōrum kuhče, kałakā viehkietit jaur^e-pealese war-

jāh kuittih. tlje tihte cōre jeahtā: «armie ih tl tam veassās kēl̥lum puéktie', tlje kaḷakum tatnum jauran sēttih.» — «fihkh tarajih, kumtie sēit', imme lieh kuit monna nan veassās kēl̥lum wuēinama.» — tlje tihte cōre wuēlkā koatān. tlje p^uōrije (v. p^uōrije) jēn cōr' tēse koatān, tlje jēn cōr' tāḷevie' tahkā, jih jeahta, sū frūwa jeačāh veassās kēl̥lum atnā (aanā), tamm kalekies pū^uwih. tlje tam veassās kēl̥lum lievies hirkie-koatān cākama, kaḷekies tašnie pū^uwih. tlje frūwa ēēps sōurum tahkā luāitā, tihte tū^ukom atnā čogrvie kaskšn. kuh tlje tahkā tāḷevie', kalekies waltih ih pū^uwih, tlje cōre oksom rihpsta ih kuh tlje rihp^osta, tlje ēēps sōure taḷowā ulukse. tlje tihte cōre pīl̥lje, fiāilien šattā ih jāmā. tlje tihte veassās kēl̥le tam puēikies frūwum fihkije. tlje stuora heājēm tarejā, tlje tihte veassās kēl̥le stuōre poūtne šattā. tlje keākte mānā' fihkiji; aktē jāmiejejjā tallā, nūppie koḷoma vahkā jⁱēliejejjā. tlje tēe frū^uwa ai fiāilien šattā, tlje tihte veassās kēlle pqr uktok pācā. tihte ūmorote hāile.

A szegény paraszt és az úrnak felesége.

Egy szegény paraszt elmegy egy úrhoz és egy huszonöt örés *) darabot kér kölcsön. Hát a nagy úr mondja: «mikor te a huszonöt örét kölcsön kapod, elmegy, megiszod azt». A szegény ember mondja: «nem bizony. Én eledelt fogok venni». Hát a nagy úr csakugyan meghallgatta és a huszonöt örét kölcsön adta. Aztán az a paraszt elmegy egy kereskedőhöz és ételeket vásárol és eszik. Mikor jóllakott, elment onnan és egy hóhatárra lebukott. Hát annak az úrnak a felesége meglátta, a kitől a huszonöt örét kölcsön vette, s az úrnak a felesége hívja ezt a szegény embert és mondja: «ha én mellettem alszol, ötvenet fogsz kapni». Hát az asszony mellett hál, ötvenet kapott. Akkor elmegy az úrhoz és mondja: «a te feleséged mellett aludtam, és ötvenet kaptam; holnap szintén el fogok oda menni». «Akkor én tégedet a börtönházba teszek (tkp. foglak venni)». Másnap is elmegy oda és ismét mellette hál, hát harminczat kapott. Ekkor az úr oda jön. Amaz meghallotta, az úr oda jön, hát az ágy alá mászik s az úr mondja: «ha a szegény embert elő nem teremted, tégedet meg foglak ölni». [Azt] mondja

*) Svéd aprópénz.

az asszony: «nem láttam én (semmi) szegény embert». Aztán az úr elmegy és a szegény ember oda megy az úrhoz és mondja: «a te feleséged mellett feküdtem, és harminczat kaptam; holnap szintén oda fogok [menni]». Avval ment. [Azt] mondja az úr: «tégedet a börtönbe foglak vetni (tkp. vezettetni)».

Másnap a szegény ember szintén odamegy és annak az úrnak a feleségét a tó mellé követi, ruhákat akartak mosni. Hát az asszony megparancsolja az urának, segítse a ruhákat a tópartra vinni. Az úr mondja: «ha elő nem adod azt a szegény embert, hát tégedet a tóba foglak dobni». — «Tehetsz, a mint akarsz, még sem láttam én semmiféle szegény embert». — Ekkor az úr haza megy. Aztán sok urat hívott meg a házába, hát sok úr jön oda és mondja [nekik]: az ő feleségének egy másik szegény embere van, ezt öljék meg. Hát az a sok úr bedugta a szegény embert a lóistállóba, hogy majd itt megölik. Ekkor az asszony egy fekete birkát eresztett oda, ennek csöngetyűje van a szarva között. Mikor oda jönnek, hogy vegyék és megöljék, az úr kinyitja az ajtót s mikor kinyitja, hát a fekete birka jön ki. Ekkor az úr megijed, megbetegszik és meghal. Aztán a szegény ember megkapta a gazdag asszonyt. Nagy lakodalmat csinálnak és a szegény ember nagy gazdává lesz. Két gyermeket kapott; az egyik azonnal meghalt, a másik három hétig élt. Ekkor a felesége szintén beteg lesz, s a szegény ember csak egyedül marad. Nagyon búsul.

4. Čēhps söure.

Aktn aikien akta kōlle, tihte čēhps söurum aanā. söure hirkie-koatien sisnie vearātamma. tlje tihte kōlle wāccā tan hirkie-koatien sīⁱse, tlje tihte tam čāhps söurum ulukse luāitā. tlje tihte wuélkā aktn štuora (v. -re) cōren koatān. tlje štuore špōjilum wuéinā, tlje wuéinije ičemše tāšnie, tlje tihte söurā paskijāhēā, kōāššie špōjilum marhkuā. tlje stuore cōre talowā, tlje tihte wuéinā, miē tuhtq, tlje tihte wuéinā, iče tuonā, pillīje, tlje jāmā. tann cōrn frū^uwa kalakā wacciⁱ pījje-laptsā, tlje tihte wuéinije tam čāhps söurōm. tihte wuélkā wōuluse tah trāhpⁱ (t^rrāhp) par šnāičān, kahčela ih tlje tihte jāmiejjeja. tlje šō^ong kalakā wacciⁱh čācien (čācien) mietie, tlje tihte wuéinije tam frūwum ih tam cāhps söurum. tlje wāccā tann söurn aitrn

koaikā, tlje tihte söurn ājitera kāhtā bö'tih stuora lukkiem. kuh tihte cōre kuol'je tamma, mam söure toitqma, tlje rūpmala tästie, tlje wāccā aktu prūwien toarest. tlje aktu kōatān talowā ih täšniä fiäilie lāttieh. tlje tihte cōre ai fiäilien šattā. tlje kaḷakā tästie wāccājit poastln toarest tam prūwien, tlje oqjā' jämmekeš, tlje kaḷčela pīj-jeln tam prūw'em, tlje patnena (paanena).

A fekete birka.

[Volt] egyszer egy ember, annak volt egy fekete birkája. A birka a lóistállóban volt. Hát ez az ember bemegy a lóistállóba és a fekete birkát kiereszti. Ez elmegy egy nagy úr házába. [Ott] meglát egy nagy tükröt, abban meglátta magát; hát a birka szúr, a míg a tükröt széttöri. Jön a nagy úr és ez nézte, mi az? Hát látja, maga az ördög, megijed és meghal. Annak az úrnak a felesége a felső emeletre akar menni, s ez [is] meglátta a fekete birkát. Ez [ugyan] csak ijedezve megy le a lépcsőkön, elesik és aztán meghalt. Hát a szolgáló vizért akar menni és ez meglátta az asszonyt és a fekete birkát. Aztán elmegy a birkának a gazdájához és a birka gazdájának szívat kellett fizetnie. Mikor az úr meghallotta azt, mit csinált a birka, elszökik onnan és egy hídon keresztül megy. Egy házba jön és ott beteg emberek (parasztok) voltak. Hát az az úr is beteg lesz. Aztán onnan vissza akar menni a hídon keresztül, hát a feje szédül, aztán leesik a hídról (tkp. a hídon) és elmerül.

C) Elbeszélések.

1.

İcen koatšn manna fiäilien šuttējijim (v. šuttum), ih mejjā fūatat nahkqma. tlje manna kaḷlakqma wacci' virmie' cāki. tlje štuora piäkka. tlje iče kaḷkum sū'kkih jih kūčlien jóamp'e kaḷlakā viermieh cāki'. tlje vgrqkq patnijim. men tilje saukum čerreke, tlje kättiem nōttejijim. tlje kättiem kaḷakajijimien virmie' cāki'h. tlje koatān wuélkijijimien, tlje āraṭn (āreṭn) virmie' šakkajijimien, tlje j'ēn kūelie' fiḷkijijimien, jallān koatān p'ūllijijimien kuēttih. tlje čoalājijimū' jih pēssejijimū' kūelie', tlje tuoli'tijimū' t'ljē makseäh-tijimū'.

A magam házában beteg lettem és mi étel nélkül maradtunk (tkp. végződöttünk). Hát én el akarok menni hálót eresztetni. Nagy szél [van]. Nekem eveznem kell és a tisztviselő kisasszonyának a hálókat eresztenie. Csakhamar megfeneklettem. De erősen evezek és a partot elértem. Hát a parton akartunk hálót eresztetni. Aztán haza mentünk és reggel a hálót kihúztuk, sok halat fogtunk, alig bírtuk haza vinni. Aztán kitisztogattuk és megmostuk a halakat. Aztán megfőztük és megettük.

2.

Akta kōlle vinnēm waltā jēh liānc'em miññešn jēh tlje wuēlki-jijjin jaurien toarest ih til'e kalekies wājēšie[s] skoqhta'tijit (-tīt). tlje kōlle miješka tiāvonum wuēinije. tlje liāncem čōqřōβq tēse kōaikā jēh jeahtā: «tū^m kalekien mannā' skōuhtī'». tlje mieška-tievona pīl-liejjā, kōh tūtite kuōlojijji (v. kuōlojejjā), tlje hajekela. tlje kāhte-jin pienēm (v. -num) luōiti'. tlje pīena tolļovq, kōqššie jaksela, tlje ʒahtā čerrekā. tje kūolie jēh kōlle jaksā, tlje kūolie skōuhtiji (skōi-htiji, -tijejjā) jih tlje tievāra, tlje tievona jāmā. tlje ķerjenā sūttijin, featāh fihkjin, tilje ūowujijjin.

tlje müppie kōlle tahkā tałowā jih ai waišieh kałakā skoqhta-tijit, tlje wuēinijejjā, tuh waišiem fihkema. tlje tuhta ai wuēlkā. tlje kōlle kałakā skōihtema waišien peālešn arri' jih kūolie wuēlkā hi^r-kien mietie. tlje koatān tałowā, tlje kōllen rū^kije kihčije, kušnie sū kallqpg, tlje jeahtā (jiehtā): «waišien piālešn.» tlje wuēlkijijjin poastatā škōjise waišien mietie.

Egy ember vesz egy csónakot és a tisztviselőt magával s aztán elmentek a tavon át és jávorszarvasokat akartak löni. Hát az ember egy borjas jávortehenet látott. Ekkor a tisztviselőt magához hívja és mondja: «azt fogjuk mi ketten meglőni». Erre a borjas jávortehén megijedt, a mint azokat meghallotta és elszalad. Hát a kutyát el kellett eresztetniök. A kutya üldözi, a míg eléri és erősen ugat. Hát a tisztviselő és az ember eléri, aztán a tisztviselő lőtt és eltalálja, a jávorszarvas meghal. Megörültek, eledelt kaptak és megnyúzták.

Ekkor egy másik ember jön oda és szintén jávorszarvasokat akar löni, hát látta, azok jávorszarvast kaptak. Ez is elmegy.

Annak az embernek, [a ki a hivatalnokkal volt], a meglőtt jávorszarvas mellett kellett maradnia, a hivatalnok pedig lóért megy. Haza jön, hát annak az embernek a felesége kérdezte, hol az ő férje, s azt mondja: «jávorszarvas mellett». Aztán visszamentek az erdőbe a jávorszarvasért.

3.

Akta alamuča skojjum wacciemienie, tlje piässan mihtie šeahtā, tlje skcuhtie (wuāčā), men ečči tiävrärh ki'. tlje piässa hajekälq. tlje piänom šnipkije (v. luēitā), tlje piänä tqlovuje, tlje jaksqla. tlje piässa prēkije, tlje piänä pīlloje, tlje piänä k^oauwā š'eipenā poatā poastote. tlje alamuča räipq (v. thoiije)-keačān waltā, tlje kuāpā ko^oššüä jaksala. tiävrärä, tlje nuāwā, piärka' hjuhco jih tlje tuoliem cakkā. tlje koqtān wuēlkā viehkiei mietie, men alovās kallakās ällekīe, ie toaret' kennā, tlje uktok (oktok) wuēlkā tlje kuēttā piärkā' kōqtān jī' tlje kuhēe älēkiām, kalakā toarēdītn. tlje patt tan āikien toarēdējja. tlje stuorra maisam moisetä, tlje koatān wuēlkijijjin jih tlje krū^otum cākkijjin (v. cākkijijjin), kalekies piärkā' tu^olttī^t; tlje maks^eāhtijjin.

tlje viht wuēlkij ai vīerä skōjisä (v. -se), tlje waišiem skcuhtiji (wuāčiejjja) ih tlje tiäiv^eetije (tiävara). tlje wuennesä wuēlkā hirkiem mietie, kalekies piärkā' kuēttiehtit wuennäsä (wuonnäsä). tlje tan koll^ese, mī hirkiem lö^onije, tlje tassa lukkije täl' wqtā (wottā) jih tlje piärkā' tuokī (tuokije); kakciem lukkiem fihkije (v. fihkij) autste. tlje koatān wuēlkije, tlje khuinqq kerjenä šattā. tlje källepq piässen tulj^eenā wuēlkā wuennesä (wuonnäse), tlje stuorra nommom fihkije tulj^een autšte jih stuorra nommon skcuhtema autšte. tlje kuinapa kerjenä šattā, armia keäktem stuorra lukkiem fihkema tuolj^een jih wuočema autšte.

Egy ember az erdőben járt, hát medvével találkozott (tkp. medve közé kerül) és lőtt, de nem találta el. A medve elfut. Ekkor elereszti a kutyáját, a kutya üldözi és utóléri. A medve megmérge-sedett (morgott?), hát megijedt a kutya, aztán a kutya lelóggó farkkal jön vissza. Ekkor az ember a kutyát kötél végére veszi és nyomozza a medvét, a mág eléri. Eltalálja és megnyúzza, a húsát felakasztja és a bőrét kipecezkeli. Aztán haza megy segítségért, de

nagyon lusta fia volt, nem megy vele (nem követi); hát maga megy el, haza hordja a húst, és megparancsolja a fiúnak, kövesse őt. Hát ekkor [mégis] csak követte. Aztán nagy terhet visz [a hátán], haza mentek és hát a fazekat oda tették [a tűzre], hogy a húst megfőzzék, aztán ettek.

Aztán ismét elment szintén vadas erdőbe, jávorszarvast lőtt és eltalálta. Aztán a faluba ment lóért, hogy a húst a faluba vitesék. Annak az embernek, a ki a lovat kölcsönözte, annak tíz tallért ad és aztán a bőrt eladta, nyolczvanat kapott érte. Aztán haza ment, hát a felesége megőrül. Az ember a medvének a bőrével elmegy a faluba, hát százat ¹⁾ kapott a bőrért és százat a lövésért. A felesége megőrült, hogy kétszázat kapott a bőrért és a lövésért.²⁾

4.

Akta *kolle wāccā, virmieh čaučeta (seallatā), tlje kūelie moqrā-teāwā, tlje stioubuna* (v. *stiabonā*). *tlje tiūinka šattā, tlje akta pieljets kolle ai tahkā alowā jih kūoliem viehketā. tlje ečči suol-kolle nan* (v. *nāgen*) *viehkīe fihkh kannā, tlje teāptallā, tlje kūolie ruosta-kogtān wuolktā. tlje suol-kollen rū^ukije fiāilien šattā, tlje tamm ai waltie' källepun koajkā. tlje küllepa kaļakā kuļoma jāpie' ruosta-koatšn čahkāšit. mūn tlje jeača kolle kūelie šattā, tlje suol-kollen rū^ukije tunn nüppien kollēse vitem luhkiem wattā, armie källebū viehketā ruostg-koatšte* (v. *-šta*). *tlje jeača kūelie waltā ruoste-koatšte, tlje par aktem jāpiem kaļlakā arri'. tlje suol-kollen rū^ukije kerjenā šattā.*

kuh tihte kolle ruosta-koatšte pēasā (v. *piesalā*), *tlje kūelien kū^usom (kuqsom) sealota jih tam pa:wā skōjisn. tilie wuélkā kujene-buštie, tlje kūolien h^{er}kiei mēhtie šeahtā, tlje aktām hierk^{em} pauwā, nüppiem hierk^{em} waltā, tlje rupmala. kūolien kākkih wuēinama, kuh kuosem jeh hirkiem puw^eejij* (v. *puw^eejijā*). *kuh šüäkč^eejija, tlj akta koatān wuélkijejā jih kūelān sornā. tlje kūolie muorateawa jih*

¹⁾ T. i. kronát. Egy svéd krona = 56 krajczár o. é. Egy kronában száz öre van.

²⁾ Svédországban a különböző vad állatok elejtéséért díjak vannak kitűzve. Erre céloz az elbeszélés, midőn azt mondja, hogy százat kapott a lövésért.

*taḷowā (v. t^oḷewā), koaššie jaksā, tlje waltā, koatān wuólktā (v. -te).
 men tlje suol-kolle berṛā kūliem, ijjič minnie sārniḥ sū kujenesā,
 ahta satna kūosem (kū^usem) jēh h^{er}kiem pauwoma, tlje sū kujenā
 fiäilien šattā jēh tihte jāmā. tlje tihte suol-kolle perṛā kūliem čāp-
 pies-lākan, ij¹kalak' sārni' kiāse ḡennā, ijjič kiāse ḡennā sārni',
 ijjič pieljets kollese kih sārni', tlje tihte tallā soṛnā (sor^{ne}) sū
 ṛū^ukijāsa, tlje tihte tallā fiēil'en šattā. satna kalakā wotti' tānn
 kū^usen jēh h^{er}k'en autšte, mann jēṇum par šaitā. t¹lje šloḡhpojejjā
 kūelie suol-kollem ṛū^ukijen koaikā.*

Egy ember megy, a hálókat ellopja, hát a tisztviselő megha-
 ragszik, megbünteti. Törvényülés lesz, hát egy siket ember is
 odajön és a tisztviselőt segíti. A tolvaj ember nem kapott semmi
 segítséget és megfogatott (a bűn rábizonyúlt) és a tisztviselő börtönbe vetteti (tkp. vezetteti). Ekkor a tolvaj embernek a felesége beteg lesz és ezt is elviszik a férjéhez. Az embernek három évig kellett volna a börtönben ülnie. Azonban másik ember lett tisztviselő s annak a másik tisztviselőnek a tolvaj ember felesége ötven [krónát] ad, ha a férjét kisegíti a börtönből. Az a másik tisztviselő kiveszi a börtönből, hát csak egy évig kellett ott lennie. A tolvaj felesége megöregült.

Mikor ez az ember a börtönből kiszabadul, ellopja a tisztviselőnek tehenét és megöli az erdőben. Aztán elmegy a feleségétől, a tisztviselő lovai közé kerül, az egyik lovat megöli, a másik lovat fogja és elszökik. A tisztviselő gyermekei látták, mikor a tehenet és a lovat megölte. Mikor meglegste, az egyik haza ment és megmondta a tisztviselőnek. A tisztviselő megharagszik és üldözi, a míg eléri, aztán fogja, a börtönbe (tkp. házba) veti (tkp. vezeti). Hanem hát a tolvaj kéri a tisztviselőt, hogy semmikép se mondja meg a feleségének, hogy ő a tehenet és lovat megölte, [mert] akkor az ő felesége megbetegszik és meghal. A tolvaj ember szépen kéri a tisztviselőt, ne mondja meg senkinek, senkinek se mondja, még a süket embernek sem, [mert] ez azonnal megmondja a feleségének és ez azonnal megbetegszik. Ő majd ad a tehénért és lóért a mennyit csak akar. Ekkor a tisztviselő kieresztette a tolvajt a feleségéhez.

5.

Aktu aikien akta källe řājā kuinupm pūcij koaikā. ije khui-
 nopp šit' kennā wuélkih pūcij koajkā, källepa kalakā wuélkih. tlje
 källepa jeahtā (jiehtā), satna nahkaren, šeitā oarajijit. tlje khui-
 nubu kāhtā pūcij koaikā wuélki'. tlje piässa (piérna) talowā tann
 kammān koaikā. tihte kammā näipenā křopmasā. tlje kerjenā šattā,
 tlje pūc' lähpā jih tlje koatān wuélkā kallapōn mietie. tlje kallāpāsa
 sořna, satne liega biernam (piässam) křuppmasamma. tlje i kallāpa
 (kallopa) jāhkieh kennā. tlje vüššō jih jeahtā: «jāhkieh kalak' patt,
 armie monnā riektā jeahtām (jiehtām). eččim lüün' tilje koatan talo-
 wuma, riss (v. armiä) ečči lüün' sätнан.» tlje källepa korōvořā (-te)
 jih togratā (v. -te), tlje huitskap sätнан piérnam liegā křuppmā-
 samma. tlje källepa kerjenā šattā jih nūewā. koh tlje kallāpa jū nūo-
 vuma jih' piärkā' kjuhcamā jih tuolien cakkmg, tlje mąiset' koqppok
 stuora māisam, tlje koatān talewieh. tlje piärkāh wuérkijin (v. paana-
 jįjin v. patnajiįjin), tlje kallāpa wuélkā piärnan tuoljen mietie ih
 tuoljenā (-nä) wuélkā vuonnāsā jih tuoljem kuellān tuākā (tuokā).
 küelie stuorra nūmmom tuoljen autste wgttā jih stuorā nūmmom
 vuočema autste. tlje koatān wuélkā. tlje kluingpāsa sořne, satna liegā
 kēéktiem stuora nūmmom fiikkema tuoljen autste. kluingpa kerjenā
 šattā.

Egyszer egy ember elküldi a feleségét a rénszarvasokhoz.
 Nem akart a felesége a rénszarvasokhoz menni, az ember men-
 jen. Azt mondja az ember, ő fáradt, aludni akar. Ekkor az asz-
 szonyinak kellett a rénszarvasokhoz menni. Hát egy medve jön
 az asszonyhoz. Az asszony a késsel leszúrja. Ekkor megöri, [ott]
 hagyja a rénszarvasokat és hazamegy az uráért. [Azt] mondja az
 urának, ő medvét szúrt agyon. Nem akarja az ember hinni. Ekkor
 megharagszik [az asszony] és mondja: «bizony el kell hinned,
 hogy igazat mondok. Nem jöttem volna haza, ha igaz nem volna».
 Ekkor az ember felöltözik és követi, hát csakugyan igaz, hogy a
 medvét agyonszúrta. Megöri az ember és megnyúzza. Mikor az
 ember már megnyúzta és a húst felakasztotta és a bőrt kifeszítette
 (kipeczkelte), mind a ketten nagy terhet visznek és haza jönnek.
 [Ott] a húst eltették, aztán az ember elmegy a medvének a bőréért
 és a bőrrrel elmegy a faluba és a bőrt a tisztviselőnek eladja. A tiszt-

viselő százat ad a bőrért és százat a lövésért. Aztán haza megy. A feleségének mondja, ő kétszáz [tallért] kapott a bőrért. Az asszony megörült.

6.

*Akta källe jën pūc' uunije. tlje pūc' porta. khuingpa kallqbm kuhce (rājā) kalakā (v. kakā) wacci' pūc'ij koaika (pūc' ohcidiit). kallopa jēāhtā: «wacci' tātna, mie koatšn oŕroma.» — khuinopq wuélkā pūc'ij koaikā. tlje kallopa wuélkā jes porŕta pūc' ohcidit, tlje rōurum wājaltahtā koatān; tlje waišien wihti šeahtā. i rōurum min-
nešn utnījeh (v. uunījeh) kennā, tlje kāhtā koatān jāreki' rōurun mietie. tlje wuélkā koatera, tlje rōurum waltā minnešn, tlje wuélkā, tlje porŕta pūc' kaunā, tlje teitie wuej'ehte (v. wuoŕ'ehte) khuinubun koaikā. khuinopq kerjenā šattā, armiā liegā porŕta pūc' kaunāma. tlje khuingpa (-nopq) sorna, satne liekā vierum (waišiem) wuēinama. tlje kallqpa kihčije: «kukkā tamma?» — tlje jēāhtā: «tunn wārien noalešn.» — tlje kallopa jeahtā, satna ai aktum waišiem wuēinama, men rōuram (v. rōurum) koatan liekā wājaltahtqmq, tlje kāhtā tann mietie. tlje kallopa wuélkā tann waišien koaika, tlje wuēnije kuose noalešn čoččāmienie. tlje skōūhtije, tlje waišiem tiāvāra, tlje waišie kahčela, tlje nīewā, tlje piārķā kjuhco, tuolj'em cakkā, tlje khuinopun koaikā wuélkā. khuinopq jiehta, kallakā wacci' hirkiem lōⁿstāhtih kuēlište. kuēlie hirkiem loⁿua, tlje wuélkā, piārķā kuētete tūⁿā tuoljem jih kuēlien koaikā. tlje kuēlie oqččā tuolj'em jih piārķā, tlje kakciem stuorra luhkiem wottā piārķai jih tuolj'en autste. tlje koatan wuélkā jih khuingbāsa sorna, satna kakciem stuorra luhkiem fihkema tuolj'en autste. tlje khuingba kerjenā šattā. nuppien piejjen kallopa fiāilien šattā jih jāmā. tilja nahkqmq.*

Egy embernek sok rénjei vannak. A rének oda vannak. A felesége parancsolja az embernek, menjen el a rénekhez (réneket keresni). Az ember mondja: «menj te, a ki itthon voltál». Az asszony elmegy a rénszarvasokhoz. Hát az ember is elmegy az oda [levő] réneket keresni, de a puskáját otthon (tkp. haza) felejtí, és jávorszarvassal találkozik. Nem volt vele a puskája, hát haza kell térnie a puskáért. Haza megy, a puskát magával viszi, aztán megy, az

odalevő (elveszett) réneket megtalálja; és ezeket odahajtja a feleségéhez. Az asszony megőrül, hogy az oda [levő] rénszarvasokat megtalálta. Aztán mondja az asszony, ő jávorszarvast látott. A férj kérdezi: «hol [láttad] azt?» — Mondja: «azon hegy alatt». Hát az ember mondja, ő is látott egy jávorszarvast, de a puskát otthon felejtette, s érte kellett mennie. Megy az ember a jávorszarvashoz s meglátta egy fenyő alatt állva. Hát lőtt, a jávorszarvast eltalálja, a jávorszarvas elesik, aztán megnyúzza, a húst fölakasztja, a bőrt kifeszíti, aztán az asszonyhoz megy. Mondja az asszony, menjen el, kölcsönözzön egy lovat a tisztviselőtől. A tisztviselő kölcsön adja a lovat, aztán megy, a húst a bőrrel együtt (tkp. vele a bőrt) elszállítja a hivatalnokhoz. A hivatalnok megveszi a bőrt és a húst és nyolczszázat ad a húsért és a bőrért. Aztán haza megy és a feleségének mondja, ő nyolczszázat kapott a bőrért, hát a feleség megőrült. Másnap a férj megbetegszik és meghal. Hát vége.

VII. Anaris hegység (*Kask-čūvulkan wārie*).

A) Beszélgetések, beszéd-töredékek.

Mah tuoñes' tann'e Švōrišn milyen lappok vannak Svédországban? — *tann'e Soahkšēn wārien alamuč' arrāmīnie* itt Undersåkerban hegyi lappok laknak. — *kušnie hölltst' (arrā') tū"na alamuč' kiešeg* hol tartózkodnak a lappok nyáron? — *mūt' arrāmīnie orjil rattšēn, mūt' tann'e nuorta rattšēn, mūt' jillie rattšēn, mūt' lūilie rattšēn, men tū"na kaik jāllq wārene arrāmīenie* némelyek déli szélen (részen) laknak, némelyek itt éjszaki részen, némelyek nyugati részen, némelyek keleti részen, de mind magas hegyeken laknak. — *māhtere štievunlikke k'ärki' nüppi kiel'* jól meg bírjátok érteni egymás nyelveit? — *k'ärkū' pqt* értjük bizony (mindenesetre). — *alamuč' arrāmīenie jāllq wārene ai tälēvega* a magas hegyeken laknak a lappok télen is? — *hoajā, tälēvega pott vuemenä jes arrū'* igen, télen bizony meg erdőkben lakunk. — *mānn autšte tuoñes' minn'e wārešte ih vuāmān* miért mennek le a lappok a hegyről és az erdőbe? *puorebu poacā' koqtuq' (v. koqtā') vuāmēšn (vuāmene), puorebu purhvie* jobban legelnek a rénszarvasok az erdőben (erdőkben), jobb a rénzuzmó. — *kušnie uunije' tuoñes' ičs warjā', kuktie (man kuhkiem) liev'es*

wārene hol tartják a lappok ruháikat, mikor (a meddig) a hegyekben vannak? — *roqfan šišnie uuñije' ičse warjā'. il'e' roqfa wārešn kennā, men vuūmešn tarhvište toihltkqmmā (tarhvenü kapčetaqmmā); iepu' täšnie arrāh kqnnā, täšnia pqr thūjč' utñū'; men iepu' pqt pqr roafā' uuñie' (utñie'), jeačā' pott kuqtie' ai uuñū' (utñū'); tlje uuñū' pūwriem ajje. tihte pūwrie il'e' toihltkqmmā jōretse (jogretse), men toihltqmma nūljen (n'ēljen) j'ēlkien, ih tassa wuérkū' tūnu kaik (tūnum kaikum), maitie uuñū'; mijen warjā' (warjite), maitie utñū', kuktie kalekū' j'ēlih: pearkā', wuéstā', kqmpā', tūnu muättam, raukam, tuoljem, méasarahk', jauvardahk'. tuh pūwrie' ai timperdahkšēn sāks škuekšēn (vūāmišn, vuāmien šišnie). — čakčeka tlje vuojem tarejū'. a turfasátrakban tartják ruháikat. A tőzegasátor nincs a hegyen, hanem az erdőben turfából csinálva (tőzeggel befödve); ott nem lakunk, ott csak a holmikat tartjuk; de bizony nem csak turfasátraink vannak, más sátraink is vannak; hát puvrie-nk is van. Ez a puvrie nem földre van építve (csinálva), hanem négy lábra van építve, és ott tartunk (tkp. oda rejtünk v. teszünk el) mindent, a mink van: ruháinkat, a mink van, hogy éljünk: a husokat, sajtokat, édes sajtokat (sv. myseost), minden budát, nyers bőrt (sv. fäll), bőrt (sv. skinn), rénborjuböröket, kicsiny rénborjuböröket. Azok a puvrie-k sűrű erdőben vannak építve (ácsolva). — Ősszel aztán vaját csinálunk.*

Monna wuñihtum altakum, ruónčum koatāmāsa kihajtom a nyáját (tkp. a réntehen és rénökörállományt) a legelőre. — *ājitera pūcum paitā* (v. *wuñitā*) *wārān* a tulajdonos kihajtja a réneket (tkp. rénszarvast) a hegységre. — *mejja kakkū' toarērīt saanum, (tummā); tejjā kalekera kuori' pūcen luoittum* mi követni fogjuk (öt); ti kövessétek (nyomozzátok) a rén nyomát. — *ruónča pōlem švakhā nālñie kuittiemienie* a rénökör a terhet a nyergen viszi. — *pōle aļovas liulos, ijje ruónča puēļ' kuittih kannā* a teher nagyon nehéz, a huzórén nem bírja vinni. — *tuhta ruónča lie štievon kiešēmq* (v. *kiesiye*) *ruónča* az a rénökör jó huzó (v. vivő) rén. — *kuhtie monna čakčeka fuālim ih kieraķa, tlje čiehties pūc' jēnim kiesi'* (v. *kiesi'* v. *šakki'*) mikor én ősszel költözöm (tkp. megyek) és tavasszal, akkor a rénszarvasoknak sokat kell huzniok (vinniök).

qlqmuče nūcwuma pōc'; tāliē lie čirreka mālien az ember rénszarvasokat vágott le; most nagyon véres. — *atnā jēnum poacām* sok rénszarvasa van. — *stuorqba lahkie pūcste jāmāmq tann tälvien*

a rének nagyobb része (fele) meghalt a télen. — *akta`unijejja alta'*, *nüppie ruónča' utnijiije ih juökiijn* (v. *-kiijjin*) *kaskäms* (*koutä*) egyiknek voltak réntehenei, a másiknak rénökrei voltak és elosztzkodtak (ketté osztották, megcseréltek). — *tuhta altä miešenü* abban a réntehénben borju van.

Eäh alamuç' jielie' raunai kuimie çonksn a lappok nem élnek a parasztokkal együtt. — *tuonks alamuç' juhtie' wärien kogikä*; *ieh mätie' tū`n kaik valtje miñhešn*; *aileks varjä'*, *maksü' laihpie' ruofan šša* a lapp emberek a hegységre költöznek; nem bírnak mindent magukkal vinni; az ünnepi ruhákat, az ételt a turfa-kunyhóban hagyják.

Monna tan pijen alikstqm sāmien liärih ma kezdek lappúl tanulni. — *munñ'en alovas kerävü liäri'* *tamma* nekem nagyon nehéz azt tanulni. — *kuktie tamm j'iehtie' sāmien* v. *kuktie nūmtie jiehtere sāmene* hogyan mondják (mondjátok) ezt lappúl? — *monnā' čiehtien nūmtie jiehtie, ijjič nūmtie* kettőnknek így kell mondanunk, nem úgy. — *iän mñnnā' jiehtie'* mi ketten nem mondjuk. — *monna aanam tün'en ännü mam akt jiehti'e* van még neked valami mondani valóm. — *tuhte karmanejja toivätejja* (*toivuta*) *munñ'en mām akt, men wäjeltiehtejjeja*; *monna čiehtam muitäjähti'e* *tummu* az az ember ígért (ígér) nekem valamit, de elfeledte; emlékeztetnem kell őt. — *tihte saanan, mam jiehta'* az igaz, a mit mondasz. — *tuhte šeitä pueräpqt* (*pueräpqt*) *kiärki'*, *iän monnā* ő jobban akarja érteni mint én.

Čoijjā' (v. *čajjevā*) *kalekie'* (v. *škurštimienie*) megy a hasam (tkp. hasak). — *oijjā' sairet'* fáj a fejem (tkp. fejem) — *suova poatā* (v. U. *mū čälemiesannā čallamān* v. *čälemete*) füst jött (tkp. jön) a szemembe. — *monna liem puoltqmq ičen kiätqm ih tālie akte plidimā* nálhie megégettem a kezemet s most egy hólyag van rajta. *tunn autebun vahkan tlje monnā štuorra färečišnie vearadim* a mult (előbbi) héten nagy veszedelemben voltam. — *monnā pillijim tan čerreka*, *monna škilpscm tū`nā krähpien* olyan nagyon megijedtem, [hogy] egész testemben remegek. — *tqtnā čüchp' ičet surmom* (*pilkem*) megvágod az ujjadat (hüvelyedet). — *parret'emienie nū`nie*; *tū su`rma ai kałakā pqrreti'* vérzik az orrom; a te ujjad is vérezni fog. — *ečem autšen friškiä arrā'* (v. *autepa aikien ečči lie' monnā friškiä*); *monna jāmemeq* (v. *jāmatahkes* v. *jāmelqč*) *šuketoma fiškema* azelőtt nem voltam egészséges; halálos betegséget kaptam. — *mānā čerreka*

fiäilien; monna *pillum*, *ijjič kuhkiem jiel'*; kann ai *jāmā tann iehkedn* a gyermek nagyon beteg; félek, nem sokáig él; talán még ez este meghal. — *mānā jāmoma* a gyermek meghalt. — *tuhte kārmaneija čälemie pielet az az ember fél szemü* (tkp. fél szem nélkül [van]). — *tukka waccā akte piljets kārmaneija* amott megy egy siket ember.

Ailiks-piejen čõnkun tũ'ne lukkies (jĩmolos) alamuč' ih pir-rije' jipmalum (-lom) vasárnap össze gyűlnek mind a keresztény (hívő, istenfélő) emberek és kéri az istent. — *tan p̄jen lušte vuojet̄jjan kuotšn*; *mej̄jā kū' tahkā jarri^e*; *jārrama k̄ā čäppies arr'* ma nagy mulatság [lesz v. van] a vendéglős (tkp. fuvarozó) házában; oda [megyünk] majd táncolni; a táncz szép lesz.

Mam taitere mijjise mit csináltok nekünk? — *mej̄jā taitũ' ičemiese kāmuk'*; monná *tarejam ičsense kāmukum* csinálunk magunknak cipőket; csinállok magamnak egy cipőt. — *mainie tamm taitā'* mivel csinálod azt? *pupmenā árral*. — monná *šitam mām akt* (v. *kuhtem akt*) *tarejē'*; *kaunose tāsnie akta nāpara* valamit akarok csinálni; van itt egy furu? — monna *kam tuitie muõrete juõkie keäktien hārān* (v. *koutā*) azokat a fákat ketté fogom osztani. — monna *seittem moarā' purtien nealan* a csontokat az asztal alá dobom. — monna *liem föjjān pajema kahčē'* majdnem elejtettem. — monná *skjühctam* (v. *-tum, -tõm*) *kierkiem tuhka jih tievetum* (v. *tieverum*) *viäkkum el* (tkp. oda) dobtam a követ és a falat találtam el. — *immuč viele* (*viele*) *tistie tareje'* numetie nem fogom többé tenni. — monná *säjjām tumm oqksiem* meggömbítem (hajlítom) azt az ágat. monna *mātam kiepieslikke tarejē'* könnyen meg birom tenni. — *tuhte lie tummq puorako toitoma* ő jól csinálta azt. — *ukse čerreka stekkel̄tahkšn*; *iepu' mej̄jā māktie' ri^epstit*; *mej̄jā čuóvorũ' uksum* (*-sõm*) *säjjetahtē'* az ajtó erősen be van zárva; nem bírjuk kinyitni; föl kell az ajtót feszítenünk. — *mej̄jā čereka vitnešējjũ'*, *men parrq forjāves* erősen dolgoztunk, de hát hiába. — *alkovišniä* (v. *alkuon*) *tann vātnā liä heävān* kezdetben jó ennek a munkája. — *tallak liä' alikstiemienie vüõnšit* mindjárt elkezdesz dolgozni. — monna *tīpm štiiũkom jih lættem shkuihtiem* fogtam a puskát és egy madarat lőttem. — *m̄qnn jēne* (v. *jēne*) *fihkum mennyit kapok?* *tatnā aktum šloparum feikk'*, *pejjeln kēkte lukkie šloāmpā'* egy krónát kapsz, azon fölül husz öret (apró pénzt). — monná *kannā kal̄kam tienšit jēnepm nüppien*

vahkän talán többet fogok keresni (verdienen) a jövő (másik) héten. — *monna valtam ičsänse mäsäm* (v. *monná moisotqm*, v. -tom) terhet veszek magamra. — *maisä liulos, kieppies a teher* nehéz, könnyű. — *monna noutam hammarienie rüütiem* kalapálom a kalapáccsal a vasat. — *mam lieh čuohpomienie?* mit vágsz? *monná čuohpomienie kuotien cäkkie'* sátorczölöpöket vágok. — *tihte jebeja qlmuče riehtä viäkkän vuštie* ez a bolond ember a falnak fut. — *tuhte vüejä kaskä viélmam* az a folyó közepén uszik. — *monna pajem* (v. -jam) *arr'i' čälemum* abbahagyom az írást.

Kuktie laipii' taitü' (v. *tarejü'*), *tarejüh tiäjjem* mikor kenye-
ret csinálunk, kovászt teszünk. — *kuktie piärkastühčüm* (v. *stuh-
čüm*) *fihkera kuotien oivistie* (v. *ičstistie*), *tlje kalekerä jüöki'* n'eljen
härän mikor a húst megkapjátok a házi gazdától, osszátok el négy
felé (részre). — *monna täptom laipiem vuojisen* (v. *vuoišen*) a kenye-
ret vajba mártom. — *kaska-pieijen čiehtä pu'rtiem tükadit* (v. -it)
délben meg kell az asztalt teríteni. — *tunnä kaltejišniä nülkies
čäcie, kakkü' jü'kie' tästie* ama forrásban édes víz van, inni fogunk
(igyunk) belőle. — *kuhtenä* (v. *keinie* v. *kiesnie* v. *kušnie*) *fiäta*
(v. *fiära*)? kiben (kinél) van étel? — *monnešn, munnonä* v. *mun-
nešne* (tännie lättenä) *kaunose fiäta* bennem, kettőnkben v. -nél
(ezen madárban, tkp. -nál) van étel. — *kuktie j'enum ölum jaukā,*
tlje kierumta ha sok sört iszik [az ember], akkor megrészezsik. —
tuhte alamuče čirrekä juokoma (v. *jü'kol'tahk'sen*) az az ember nagyon
ittas (részeg).

Snarta lietera nahkaren? *kalakum läč'i' siänkam tijjis* (v. *tij-
iise*)? álmosak vagytok már? megvessem nektek az ágyat? — *mi
munn'en šättä, monna liem šnarhta* (v. *jü*) *nahkaren* a mi engemet
illet, én már álmos vagyok. — *monna oaram purtien nuolešen* én
az asztal alatt alszom. — *oijje-tuotoka miukse a vánkös* (fejalj)
puha. — *im monna ugrih* (v. *uorih*) *kih, monná par fahkäs* én nem
alszok, csak szundikálok. — *monnam kaunä oari'* engemet alva
talált (tkp. talál). — *monna nüokotim* (U. *niäkatim*) *tan j'en
čappies nahkara'* *tan jin* (v. *tann nahkamq jijnin*) nagyon sok
(v. annyi) szép álmokat álmodtam az éjjel (a mult éjjel). — *jei-
jekä čiehtum čiččelit* éjjel fel kellett (tkp. kell) kelnem. — *āredn
čiččelim monna pejjese, iħkedn oarajim* reggel fölkelek, este lefek-
szem.

Āredn monna ičem pissqm, tuhte ai ičemše pässä reggel meg-

mosdom, ő is megmosdik. — *mah tejjā ičemt pissejēt?* vajjon megmosdotok-e ti? *mejja pisedup ičemiem* mi megmosdunk. — *monna kalkam* (v. *kakkam*) *oijjam kampstūt* (v. *čahkie*) fésülködni fogok. — *tuhte n'eita kakkā* (v. *kā*) *oijjam kolkie'* az a leány majd kifésüli a fejét. — *tuhta kajjepq lie tū^uq*; *tuhte kapta lie tunnq* az a kalap a tied; a kabát az övé. — *tihte rent orro* ez egészen ujj. — *tuhte alamuče lejja čappies varjai šišnie, men tlje akta fuerrā talowā jih nūlie* (nū^olie) *rent poacās* azon ember szép ruhában volt, de egy rabló jött és egészen meztelenre vetkőztette.

Tujje alamuče šišnie (v. *kaskšīn*) *kaunum aktqm alamučem, jām tqmtqm* (v. *-tōm*) amaz emberek között találok egyet, a kit ismerek. — *iepu' liū' mejjā vučingma tummu sējjan* (v. *fōran*) *čiče jāpie' nahkamq* (v. *čiče jāpie kīčeste*); *men mejjā tamtajijjū' tallā* (v. *tallak*) nem láttuk őt, mióta hét esztendő elmúlt (hét eszt. óta); de mi azonnal megismertük. — *taanana māhtam monna tuin'ā ohponēt* te általad megismerkedhetem vele. — *im lie' [monna] kussikennā joukomq* (v. *rō^okoma*) *tōmmq*; *im monna kuotsen altriki rō^ok'* *tqm^a* sehol sem találtam őt elő; sohasem találom őt otthonn.

Čičie mānam reivai šise linteminie; *mānā nommomenie čičebon ničie'*; *čičie wottā mānese ničiem* (v. *nommotā mānam*) az anya a gyermeket pólyákba takargatja; a gyermek szopja az anya emlőit; az anya csöcsöt ad a gyermeknek (megszoptatja a gyermeket). — *monna kieltam mānam kārkhse* (*k'ārkhse*) *krištnešit* viszem a gyermeket templomba keresztelni. — *mejjā uunijejjū' fatterlākosa tunn mānesa komák* voltunk azon gyermeknél (tkp. birtuk komaságnak azon gyermeknek). — *mū kuinu mānešn* (v. *kissok* v. *šoimuma* v. *vacciemienie mu kuinu*) feleségem teherben van. — *āhčiā (āhčebq) jāmiejeja ih čiče mānā' māññan pāhcin j'ēli'* az atya meghalt és hét gyermek maradt hátra élve (tkp. élni). — *monnā liem āhčiātqpot* atyátlan vagyok. — *munn'en āhčien waimam vuesete* irányomban (tkp. nekem) atyai szívet mutat (tanúsít). — *āhčiā formstallejeja* (v. *-stalleje*) *ičse ālekiem* (v. *ālekiemše*) az atya megölelte a fiát. — *kuhtn* (v. *mānn*) *āhčiā tihte kinek* az atyja ez? *tuhte alties* (munnon *kō^oppokon*) *āhč'ā (āhče)* az az ő (a mi kettőnknek) atyja. — *kui* (*kunn*) *āitek' tah kiknek* (kinek) a szülei ezek? *taje* (*tann*) *āitek'* ezeknek (ennek) a szülei. — *mi* (*makkar^s*, *kuktems*) *alamuče tuhte milyen* (miféle, minő) ember ő? — *kārmānejja, jihte* (v. *mi*) *poatama* (*lejja tāšniā, jam vučinam,*

jan āhčüä jāmqs), *kiämtā* (*thoassā*) *alamučē* az az ember, a ki jött (a ki itt volt, a kit látok, a kinek az atyja meghalt) bolond ember. — *mah alamuč' lieves tuh* melyek emberek ezek (azok)? — *čün-küima alamuč'* összegyülekezett emberek.

Monna uastam oqšičeštejiste mam akt; tihte tjuorcs lejjā veszek a kereskedőtől valamit; ez drága volt. — *atnā tam akčigem sākarum* (*thūcm, päkkām*) *fālī'* (*tyčkī'*) ez a kis jószága (holmija, darabja) van eladni való. — *tuhtā plējjište* ez (az) ólomból való. — *plāwos šattā* kék lesz. — *mī tihte* mi ez? *poštols neipiä* (*kulkie*) éles kés.

Šnurruka (v. *-rokā*) *lie krāšie' päjjisä pu'rkemq* (U. *pogr-kemq*) a disznó a gypet (tkp. füveket) fölturta. — *takteka čam-meta čäcien niēlan* a vízi buvár a víz alá bukik. *monn[a]* *ai mātām čammadit čäcien niēlan* én is tudok a víz alá bukni. — *lättien soajā' lieves cappies* a madár tollai (tkp. szárnyai) szépek. — *tašnie* (v. *tāsne*) *kaunose jēn lattiei piäšie'* itt sok madárfészek találkozik. *tunn^{ie} lättsen kounuse kierekie* azon madárban egy kő van. — *kuektielistie* (v. *kuektln*) *viēlmam kounuse muor'* a folyó két oldalán (két felől) fák vannak. — *kīē tainie lantene kounos' tjuurije'* nincsenek (nem találkoznak) ezeken a vidékeken hódok. — *tuhte vince, jamm wuēinā'* *viälman*, *tihte lie mū ičen* (mijjen *iči* v. *ičemie*) *vinc* az a csónak, melyet a folyón látsz, az én (a mi saját) csónakom (csónakunk).

Kih vuinie' tuitie lättete nem látod azokat a madarakat? *im tālie ma ki' vuinie'* most semmit se látok. — *monna wuēinam aktēm lott^{ie}em*; *tihte häleta porta* egy madarat látok; az elröpül. — *pocč' kahčie' woułuse lättste* a tollak leesnek a madárról. — *lättie häleta pijjeln mū oiĵjam*; *monna šitām häletit tunn lättēnā* (*tui lättie kui-mie*) a madár fejem fölött repül; el akarok (szeretnék) repülni avval a madárral (azon madarakkal). — *tihte munn^{ie} ičemse jir-rokse lättene*; *tah munn^{ie}ē' käkkies lättene šittī*, ezen tojás madárrá változik; ezen tojások madarakká lesznek (válnak). — *mam* (v. *kiem* v. *kuktem*) *wuēinā'* kit látsz? *munna wuēinam kō^opičem wacci'* *tušniä* mind a kettőt látom ott menni. — *munna wuēinam namtems* (*tümtems* v. *tumtems*) *alamučēm*; *immi lie' nümtems* (*takkarum*, *tukkarum*) *wuēinama autšn* (*sēn mū mānatītem* v. *mū māna päleste*) ilyen (olyan) embert látok; nem láttam olyant (ilyent, olyant) azelőtt (gyermekkoromtól fogva). — *kušnie akt liem wuēinqmq* vala-

hol láttam. — *koššie ih koššie fihkim wuéini' alamučem imitt-amott* (hébe-korba) láthattam embert. — *mah wuénā' kuhtem akt látesz valakit? wuinū' (-nūh) kaskum látjuk egymást.* — *jāpien mañan* (v. *miññelte*) *wuénam tatnqm* egy év mulva látlak tégedet. — *tuhte munn'en warēsā* a rám néz.

Kieštie (*kiēštie* v. *kuištie*) *šit' (v. sūt')* *nāgon* kitől akarsz valamit? *tatnešte* v. *taanešte* (*tutnešte* v. *tuunešte*) tőled (kettőtöktől). — *mam šeitā* (v. *seitā*) *monnešte ičsenstā* (*munnešte*) mit akar tőlem magamtól (kettőnktől)? *kukkite mietie čorvō pōstln* messziről vizsgál.

Tū"ñ kaik mieliē', tihte mannāšinie kih iānt' mindenki tudja, [hog] ez semmire sem alkalmas. — *tuhtā taukata* (v. *čiānada* v. *iānta*) *j'ēnsāse* az sokra alkalmas (taugen). — *monna čiāhtijim pilkih tann autšte* meg kellett ezért büntetnem. — *monna kum tatnum lōnašit, kuktie liāh hēävān* meg foglak jutalmazni, mivel jó vagy. — *tuh pāč' aļovas ķerēvā* (v. *ķervā*); *čiehties puoramit*; *kuktie iĵje' šit' pucramūt, tlje kum mannā puoriettahti'* azok a fiuk nagyon rosszak; meg kell javulniok; ha nem akarnak megjavulni, majd megjavítom őket. — *monnā stuorra kiāmtā'* (v. *kiāmtam* v. *dūmmieriēm*) *liēm toroĵoma*; *plūĵviestaļļom* nagy bolondságot csináltam; szégyenlem magamat. — *šit'ijin čāučadīt, men tilje suclki* (*suclkon*) *piĵjeli taļowuin* lopni akartak, de a tolvajokat (a tolvajt) rajtakapták (tkp. a tolvajokra v. tolvajra rájöttek). — *aļovas vuokon* (v. *jarvog*) *liekele*; *fuonā tumm vēčie'* nagyon merész; ördög vigye! — *tunn āhčā liā hiāvān, tū āhčā puergbq, mū āhčā pueramus* az ő atyja jó, a te atyád jobb, az én atyám legjobb. — *arretn* (*šitterā*) *hēven* legyetek ketten (maradjatok) jók! — *tuh kuēkte krann'es qļmuč' trehtamienie kaskāms*; *monnā jāhkqm, attā koĵp-pok skļtām* (v. *skoltām* v. *fieliēm*) *uunije'* (v. *utūije'*) az a két szomszéd ember czivódik (pöröl) egymással; azt hiszem, hogy mind a ketten hibásak (tkp. hibát birnak). — *wuinijen jēn fiēlie'* *kaskum* sok hibát látunk ketten egymásban. — *mejĵā kaļekū' lūčkōdit kaškams iktegas* szeretni fogjuk (szeressük) egymást örökre. — *čietū' jilĵsattī'* *kaskom* segítenünk kell egymást (egymásnak).

Mah tū āhčā kuotšnā (v. *hēimsn*) *otthonn van-e az atyád?* *mĵnūie kuotsen qrrā* milyen házban van? — *monna čiehtam ainekan arri'* *kuotšne* mindig otthonn kell lennem. — *mejje liepu' tālie kuotšen* (*kuotien šišnie*) most a házban (szobában, sátorban) va-

gyunk. — *kiei äitek lievies tāsniä kinek a szülei vannak itt? — totna kuhkiem qłqkqñq šittiji'* te sokáig künn maradtál. — *tejjä lietere šisnie, tuh lieves qłqkona ti bent vagytok, ök künt vannak.* — *mejjä čonksne* (v. *čonksne*) *mi együtt vagyunk.* — *aččēn viera-*
dim munnä (v. *monna liem vieradqm q v. orroma*) *Mūvulišne a mi-*
nap Valbóban voltam. — *tann s'amma ti^erum iän mahtie'* vieradet
 (v. *arri'*) *kogppakiniä s'išen* ugyanazon időben nem lehetünk két
 helyen. — *kie tāsniä ki van itt? kiäk tāsniä lejjä valaki volt itt.*
mī akt (v. *kuhte akt*) *tāsnie valaki van itt. i kiekē'* (v. *i mī ki' v. i*
kuhti ki') *tāsnie arrä'* senki sincs itt. — *kuh* (v. *kiäh*) *tušniä v. mah*
lieves tušnie kik vannak ott? mejjä liepū' pijjene, tuhte lie vuilniä
mi fent vagyunk, ő lent van. — *mejjä tappuļun* (tuppulun) *pērjem*
a hegyen innen (túl) vagyunk. — *māñnie pielšne lēä'* melyik olda-
 lon vagy? *kušnie lie' v. kull'e' tatna hol vagy? fiär^shnenie s'išine*
mindenütt. — *monna kuhkenä arrāmienie; tatna kuhkiebišnie arrā-*
mienie än māñnä; tuhte kuhkiemušnie arrāmienie én messze lakom;
te messzebb lakol mint én; ő legmesszebb lakik. — *tuhti šijje*
kuhkie az a hely messze van. — *munna' arrāmienie lihka* (v. *kaht-*
šen), *tatnā' arrāmienie kahtiebišnie* (v. *lihkubišnie*) *iän munna',*
tah kahtemus arrāmienie mi ketten közel lakunk, ti ketten köze-
lebb laktok mint mi ketten, ök legközelebb laknak. — *monnā arrā-*
mienie nuortenä (örjenä, lül'enä, jillenä) *én éjszakon (délen, kele-*
ten, nyugaton) lakom. — *monnā māhtam viäset* (v. *ārri'*) *tāsnie*
én lakhatom itt. — *mū krannä arramine mihtä mučite monnom*
szomszédom velem épen szemközt lakik.

Kiēinie (kiei *kuimie*) *lieh taļowuma* kivel (kikkel) jöttél? *ič tuji*
kōppaki kuimie velük kettejükkel; *monna taļowum āhčēnā atyám-*
mal jövök. — *mahtie* (v. *kuppilte*) *taļow', nuortstie hell orjiste*
melyik irányból jössz, éjszakeről vagy délről? monna taļowum wou-
ļuse perjiste lejövök a hegyről. — *monna tallā taļowum azonnal*
jövök. — *monna taļow' ki'* nem jövök; *im monna māhtie' taļovui';*
im föjjāñ mātie' taļovui' nem bírok jönni; alig bírok jönni. —
jiehtā munn'en, monna kum tahkā taļovui'; monna tahkā taļowum,
tļje čēi (ečči) *lih kuotšne kannā; monnum iērrije* mondja nekem,
 jöjjetek ide; ide jövök, hát nem volt otthonn; engemet elbolondí-
 tott. — *tatna taļow' orjilta* te délről jössz. *ižič minnie taļovui' ūtan*
ļättenä (u. *lattije kuimie*) *ne jöjj madār* (madarak) *nélkül! —*
monna förbōurum, ižič tiekie taļovui' men taļovuje' lēk (v. *tauk*)

megtiltottam, ne jöjj ide, mégis eljöttél. — *mann autšte ih (ietra) lieh talovuma* mért nem jöttél (jöttetek)? — *kustie tałowa? kušties talávie'* honnan jön? honnan jönnek? *kuhkiemuštie talewā* legmesszebről jön; *tuhte tałowā kamčiemistie autln* hátulról előre jön; *tuhte tuštie porhta tałowā* onnan eljön; *jiehtie' tussā* (v. *soṗnan*), *ijjič [mū]* minélte *tałovui'* mondd neki, ne jöjjön utánam. — *tīmun māngan kā [satna]* kōtšen arrē' egy óra mulva otthonn legyen. — *tihte tałowā tallak palta monnom* (v. *mū palts*) azonnal mellém jön; *talovā hajekn futva* jön; *tałowā kalien aikien tiekie* gyakran (többször) ide jön; *tuhta tałowā pueremus tieresa* (sāiniā, *vqrqkq* v. *vqroqk*) legjobbkor (későn, korán) jön. — *kuhtenā tałowā* kivel jön? *moštie kuotste tałowa qłoks* melyik (milyen) házból jön ki? — *piejštie ī miki'* tałow' jörtse a napból senki sem jön a földre. — *mejja talovuiju'* jöktan ih *mañan wacc'eju'* tahkā (viele); *miñnemus tilje tałovuiju'* Ōrese tegnap jöttünk és aztán tovább mentünk; végre Åre-ba értünk. -- *kuktie tālevu' kanakan kogikā, čiehtu' pułovo-jélkiēn čöčtīt* (v. *pułovoje čahkānet* mikor a királyhoz jövünk, térdet kell hajtanunk (tkp. térd-lábon kell állnunk, térdre ülnünk). — *tejja tałovora* (v. *talevera kuhkelte* (lūiltā) messziről (keletről) jöttök. — *tuh talevie'* (v. *tālevie'*) tüpte mije autse, kuhbiebištie ān monná; *tātnā' kuoppok tālevora* (v. *tālevetn*) jilliltā ōk onnan jönnek élénk, messzebről mint én; ti ketten nyugatról jöttök. — *tatnā' ai čuonkan tałovujetn* ti ketten is összejöttök. — *min jēn' alamuč' tālevie'* hány ember jön? *kall'e (ains)* alamuč' talevie' néhány ember jön.

Maštie (v. *moštie*) *poatā'* honnan jösz? *im monná tištie viele* *muītājahti'* kih nem emlékszem többé. *monna muitie'* kih *tištie* nem emlékszem többre. *monna poatam kahtšte* (v. *lihkšte, lihk'ste*) közelről jövök. — *puotie' tiekie* (v. *tā'se*) jöjj ide! *poqtie' mānnenā viānan loose* jöjj velem a baráthoz. — *tihte poate munnenā ō kettönkel* jön. — *koššie lie' poatama?* mikor jöttél? *joktse ie'kedn* tegnap este.

Tuhte jeahtā, monna kum wacci' (waccie) čirrä (v. *rastā*) viélmam (pejjése perjem) azt mondja, menjek a folyón keresztül (föl a hegyre). — *monna lū^unom* v. *lucnöm*, v. *lū^unum* (totnā' *lū^unetn* v. *lū^unütn lū^unütn*) *waccema, jis lū^unom* (*lū^unütn*) *astam atnama* elmentem (ketten elmentetek) volna, ha ráérttem (ráértetek) volna. — *monna miehese waccam; monna čiähtom* (v. *börum*) *wacci'* tuhkā messze

megyek; oda (v. el) kell mennem. — *monna waccam söurie šise* (v. *kaskse* v. *kaskān*); *tū^une viäkse* (v. *viäkkan rājan*); *pīri-jarkan* birkák közé; egész a falig; körül megyek. — *monna waccam aktena lattena portā, men talawim ūtan lattien* (v. *lattet*) elmentem (tkp. elmegyek) egy madárral és madár nélkül jövök meg. — *waccieh tqtnā*; *waccies tihte* menj te! menjen ő! — *kossiā waccā' heimište* (v. *kuštste*) mikor mész el hazulról? *kqk' waccie pōstln tuhkā* menj oda vissza! — *kussq* (v. *kukkā* v. *kukkus*) *waccā'* hová mész? *koqppā tatnā waccā', lauļose hēlle jāļļose* merre mész, keletre vagy nyugotra? — *mainie alamučiniā sīt' wacci' škeakan* melyik emberrel akarsz az erdőbe menni? — *ījīd minnie wacci' kaskā vielmam* ne menj a folyó közepére! — *tihte waccā* autsukse; *orjisa, orja-bišnie*; *miññeln* v. *kañciemāsa*; *miehciebāsa, kuhkiemāsa*; *ūmorota* előre; délre, jobban délre; hátra; messzebb, legmesszebb; lassan megy. — *kāka kuhkiebāsa wacci' ān munna* messzebb fog menni mint én. — *tuhta* (v. *tuhte*) *wacca portā tuhka monnešte* v. *monnon paltste*; *mū luitie*; *autšt'e*; *mū tuokste* v. *kañciemište* elmegy melőlem; tölem; előlem; megőlem. — *tuhta waccā tuhkā ih tiekie* ide-oda megy.

Koššie kakkien wacci' koatan (v. *hēimusa*) mikor megyünk majd ketten haza? *monnāh kien* (v. *kalkien* v. *kakkien* v. *kākkien*) *aken* (= *aktsn*) *waccie (wacci')* *nuppien* (v. *nappan*) *vueñese tunn mučitse* együtt fogunk ketten menni a másik faluba ő eléje. — *monnā' waccien autse (autln)*, *tuhte talowā miññelte* (v. *miññesen*) ketten előre megyünk, ő után[unk] jön. — *waccien tuhkā* (v. *tussā*) *vielman pielan mietie* menjünk ketten oda a folyó partja mentében. — *monnā' waccien pijjilte wouluse, tihte talova wuļlte pējjise* mi ketten felülről lemegyünk, ő alulról följön. — *monnā' waccien eite-lieñ kqhkse wouluse jaurie-pielam* messze lemegyünk ketten sétálni a tó partján. — *iān kopče* (v. *kō^oppok*) *mātie' ulukse waccie, mannā hēlle tatnā čiet' kuotšēn arri'* ketten nem mehetünk ki, nekem vagy neked otthonn kell maradnod. — *iepu' kqk minn'e wacci' takkā* semmikép se menjünk oda! — *tāplte* (v. *tāštie*) *waccū' porhta*; *mejja* (v. *mejja* v. *mejje*) *kākkū' wacci' tū^uñ kaiks perjen koaikā*; *čirra pējēn* innen lemegyünk; valamennyien a hegyhez megyünk; a hegyen át. — *mejja wacciū' šistie ulukse, tuh qļqkeltā tālewie' šisa* mi belülről kimentünk, ők kívülről bejönnek. — *mānn kuhkiem čiehtetn wacci'* milyen messze kell kettőtöknek mennetek? *monna*

čiehtam kuhkiem wacci', *tatná čieht' kuhkebm* (v. *kuhkeb^m*) *wacci'*, *tihte kuhkemust nekem* messze kell mennem, *neked* messzebb kell menned, *neki* legmesszebb. — *waccetn porta* menjetek el ketten! — *tejje kalekerá mějjěne ičenä* (v. *ičemienä*) *wacci'* ti velünk (magunkkal) fogtok menni. — *tah waccie' kuotien šiši'e* ők kimennek a sátorból.

Paj' munnum (*mąnnam*) *kqatere minni'* hadd menjünk ketten (hadd menjek) haza! — *tihte jiehta, atte monnā' kăkkien wacčatti'* (v. *wăčšatti'*) azt mondja, hogy mi ketten menjünk sétálni. — *tan pijjen jēn kuoššie' mū luinie*; *tah wuélkin monnešte* (v. *mū luitie*) *mañan kaska-pijen*; *tah wacien mū viänän koaikā* ma sok vendég volt nálam; azok tölem délután mentek el; barátomhoz mentek. — *štuorra routie hirkenä kalketn fulki'* (v. *fulkit*) a vasuttal (tkp. a nagy vas lóval) fogtok utazni. — *tihte nuortlte jahtā orjisa*; *tuh kuqppok nuortse jahtie'* ez éjszakeról délre költözik; azok ketten éjszakra költöznek. — *kussē lieterā tumm pāhčema?* alovás kuhkiem *kātā* (v. *samkū*) hová küldtéték őt? nagyon sokáig odamarad (késik).

Monna čuočam tāšnie ūtan jilpon (v. *jilpon wanā*) itt állok segítség nélkül. — *tihte mū autšn* (v. *autln*) *ahčěže čuóččä* (v. *-čče*) ő egy kissé előttem áll. — *tuhte čuóččo kuhkiem prūwien naļnie*, *tuhte nuppie mănā waccā prūwien niļle*, *tuhte koļmata talowā prūwien năltie voulose* ő messze a hidon áll, a másik gyermek a hidra megy, a harmadik a hidról lejön. — *hirkiä* (v. *šompa*) *č^uoččo tušniä* a ló ott áll. — *tuhte lēkije ičemse mū teakān* (v. *mū kamčiemāsa*) az mögém áll (stellt sich).

kārtñ autšn kounose stahkie, mejjā kalekū' čahkanit tussa a ház előtt pad van, oda (arra) fogunk ülni. — *tatná čaks' palta monnom* (v. *monnon paltsn*) te mellettem ülsz. — *kie čahksa mu kamčiemišnie* ki ül mögöttem? — *tatna čahkas' pučllkom monnešte* (v. *mū luihtie*) te félre ülsz tölem (tkp. egy darabot tölem).

kiese v. *kuhtse* v. *kuht'se* (*kieitie*) *šit' wotti' nagon* kinek (kiknek) akarsz valamit adni? *munna wattam ļattān* (v. *ļattesa* v. *lottse*) *mātadet* adok a madárnak enni. — *tatna kak' wotti' titie ļattete mātadet* adj azoknak a madaraknak enni! *wottie' munn'en tamq* add nekem ezt! — *tustie kak' wotti' munn'en lahkien, n'eljetasum, koalmatasum* abból add nekem a felét, a negyedrészt, harmadrészt! — *mam šitt' wotti' munn'sa* mit akarsz kettőnknek adni? *mam akt* valamit.

Monna tutn'en (taanum) *sitqm pörri'* kérni akarlak (kérésem van hozzád). — *monna loikarim tusse kúota täl'*; *kuktie tatna sūt'*, *tilje tutn'en ai mätam lučikárit* annak hat tallért adok kölcsön; ha akarod, neked is kölcsönözhetek. — *im monná naiks'* (*n'äiks'*) *tug autšte* nem hajlom meg előtted. — *wuéretie' jirretse várj* holnapig!

Monna waltam moarā' purtien noalēste fölveszem a csontokat az asztal alól. — *ižič minn'e porta waltie'*; *tihte mūa* ne vedd el! ez az enyém. — *kienn kuotie liekele* kinek a háza [ez]? *uñhete čereka kiätan šišn'e* erősen tartja a kezében.

Pieje pejjese kalakā (v. *čiččelā*) a nap fölkel. *pījje rattemienie* v. *pejjise čiččelimienie* virrad, a nap felkelőben van. *pieje tapā vuččera* a nap lenyugvóban van. — *jījje šattā pījjenā* az éjszaka nap-pallá lesz. — *pējjenā fikhū' aļovas jiks* nappal igen meleget kapunk. *kuktie il'e' pījje, i nan jiks* mikor nincs nap, nincs oly meleg. — *jījje tāhpā jamkelta šittemīnie* az éjszaka kezd sötét lenni. — *jāmikāls jījje* sötét éjszaka (? v. az éjszakák sötétednek?) — *koššie lie tānn jamkeltā tāsniā, kuktie mam ki' wuñie'* mikor van itt olyan sötét, hogy semmit se lát az ember? *koašš akt ai jemikelta arri'e* valamikor sötét is lesz. — *i orjena nāgen kih* (v. *koššie kih*) *tānn čielkot jījje kounos'* délen soha sincsenek ilyen világos éjszakák. — *tan pījen* (v. *piejjen*) *čāppies puoradahka* (v. *viäraltahka*) ma szép idő van. — *pījjen lamča' aļovas jiks* a nap sugarai nagyon forrók. — *ihkie mai mannies fīniā* (v. *čāppies*) *viäraltahka* (v. *puoraltahka*), *tlje höllste pqr stuopien šišnie* ámbár olyan szép idő van, mégis csak a szobában tartózkodik. — *aļovas mull'en kātā* nagyon poros az utca. — *munná aprie-riššiem tamtom* (v. *tamātom*) *nuonišnie* esőcseppet érzek az orromon. *tālie aliksta apari'* (v. *tālie aparājāhčā*) most esni kezd. *aprie-čāčie vuqčā thāčste voułuse jōrtan* az esővíz lecsöpög a tetőről a földre. — *alemien šattā, alikste tūmportit* zivatar lesz, kezd dörögni. *alemiā taļowā kuoppokon pie-liste* (v. *kuektielištie*) a zivatar két oldalról (két felől) jön. *čučnek' kahčie'* villámlik. *Hūren orjā reirse* v. *waccā* v. *Hūr suoktije* v. *Hūr skučče* dörög az ég (égi háború van). — *tuhtā waccā poqčcās oiijan ih poqčcas jilk'en čirėkemus* (v. *stuoremus*) *āprien* ő hajadon fött és meztláb megy a legerősebb (legnagyobb) esőben. — [*piäkka*] *possomienie* szél fú. *kuktie piäkka pussa, jaurien tlje stuora pāra'* *šuttije'* mikor szél fúj, a tavon akkor nagy hullámok keletkeznek. *viäraltahka ahčie piäkkqmienie*; *tū'n alamuč' minn'e' jaurien koaikā,*

kuktie kes fihki' prükie (v. *nuhčü*) *vincem*; *tah mäh tie' jën kuilie'* *fihki'* az idő kissé szeles; minden ember a tóhoz megy, hogy a csónakot használhassa; ők sok halat kaphatnak. — *ĩč* (? *eččie*) *piäkkq* (*piäkkö*) *qssuje* a szél nem fuj (tkp. fujt). — *tälie čuockema älikstä šittih* (v. *čöckiemahčā*) kezd hideg lenni. *tū^{ne}ne piäješn škialupsum čöckemistie* egész nap reszketek a hidegségtől. *auvas* (= *aļovas*) *čuockeme, čiahtijem monnä tuļļum piejit* nagyon hideg [volt], tüzet kellett raknom.

Mejja kü' waccie skōuse murjie' pihki', kiäkan lattäkum az erdőbe fogunk menni bogyókat szedni, kakukbogyót (*rubus Chamæmorus*). — *ije tuhtä muora nan fruktum* (v. *šattom*) *kuttie'* nem hoz az a fa semmi gyümölcsöt sem. — *plumman touftä čirrekä lüjckqlakq* a virág illata nagyon kellemes. — *čakčeka tilje laste' škējälä'* ősszel a levelek sárgulnak (elhervadnak). — *perje-kaskšn kassä* (v. *ťälie* v. *leikie*) a hegy között völgy van. — *juhko* (*viélma*) *kiänčols* a folyó mély. *uhčä juhka kqlakā viélmose* a kis patak a folyamba folyik. — *pājim čāciem kajektit* (*vuočatahtih*) *jōretsä* hagytam vizet csöpögtetni a földre. *kuktie lietä čāciem jōretse* (U. *joqrtse*) *kurekie'*, *tlje toqvā čiččela pejjise* ha meleg vizet öntenek a földre, akkor a gőz fölszáll (fölemelkedik).

Tihte rente lēäras ez nagyon nehéz. *liulus čöre* az úr nehéz. — *autepa aikien monnä' jēčleine* (v. *jēčläine* v. *jēččlikke*) *utnien* (v. *uunien*) azelőtt másképp volt nekünk. *tan tñn* (v. *tilje*) *liem monnä nuora* akkor én fiatal voltam. *mie kā mannešte sūtti'* mi lesz én belőlem? *tihte lie porta* az (v. ő) oda van. — *monna kum ičema jarkšit* (v. *jarkelit*), *tah ai jāraks' ičems* én megváltozom (átváltoztatom magamat), ők is átváltoznak. — *stālan liewo ngkqma aktñ tollōna* az óriás élete elfogyott a tüzzel együtt.

B) Mesetöredék.

Kanakan älekie toite tälie, kuktie tréank' perrä' (berrijev); mennejejä autse mñn kakhse mäh tiejeje, ih eččie aldrigi jiačā fiärä' utn'eh kih (uun'eh kih), *än kuh kous' ih vilje muorjie, jihti šattä skucksin. kuh tilje wāccā autse, poatā aktñ perjin kogikā ih perjen nälñ'e čöčče akte jallä suörvie* (sođrvie), *ih tilje funťerije ičese: «monna šitim ku'kkordit pejjese pieciem ih uunih, mah monnq*

nan palkam kaunam». kuh t^lje jⁱehtiejeje, čičejeje pejjese muorum. kuh tilje taļovuja pejjese suōrviem ih warjasē pīri-jarkan, tilje fihkije wuinih stuora knggan kuotiem kuhkenā, jihte škāineda pijjen wuīstie. t^lje šūōsedā tan čērreko ih jārākqlq pōstln tēi (īče) kie'. viāken (palkan) nālnie roukse aktem triānkum, jihte waccai ih tai-rij; ih pirrijejjā, mah ka (v. kalaka) fihkih maļosih warjā' ih fih-kije maļosi' warjā'. ih nūmtie tolotamq taļowā jallan kanagan kuqtān ih wāciejejjā kuotien šise ih vātnām kihčije, ih šattā (šittije) kanakan roinšejā (roin^ešejjā). ih mennā vuimien šišne varaki (varaka) ih seinte (šeinte) ih tunn stūntn tiete (eččie kuhkie) fōrān vājaltahtie īče sarakām ih šattā (šittije) stuorie, hievie, īj mīke (mīkih) kouns' tan plīāršn (plīār^ešn).

tilje kakkū' supestūt tann kanakan pīra, jihte cōrre pijjeln kana-kan kuotiem. tihte prūreš lejja ih uthejejjā īče trohniki (v. trōtniki) kiimie aktam takterum (-rqm). tihte laŋka hievies (hieviesappa), ān ku' jⁱēč' nⁱēit' (jⁱēčē nⁱēitā), ih tihte, jihte ka aktā aikien fihki' tqmmq šienenā, tihte kakkā māhti' uuū' īčemse luhkilige. kuh tilje prinsessa (kanakan taktera) šattā luhki vītn jāpien, fihkije jēn pare-īeje', men ī (eččie) nⁱēitā kiemke šit'. ih kuh tah pareneje' talevie' jēnup, jēnup, kanaķa šattā rente beite (beitem?), ī miel' kī', maitie kalakā teitie švōruje (švōrih). vaccāi īče takteren koaikā ih perrā, kakā warjašit, mam lūjokū (lūjokuq), men ī sī't' ke'. tilje šattā muorka (moaratiewq) ih jiehtā: «kuki^e ih īče šit' tareje' tqmm wuēljem, tilje kakkam monna wuēlje'». ih tilje šeitā īče kāingm minnie. men fraučā (nⁱēitā) utnietā pōgstln ih jeahtā: «monna māh-tam vuinie, attā tihte čiehtā (čeahtā) šittie, mam īčet vaimose piejiji'; ījīč minn^e jahkie', attā monna waltam mam tarhk, ūtan tuhta kq-ļqkā (kqļkā) mngnqm fihki', jihte māhtā rierie pijjeln tqmm klāse-perjem. tam lūjokejejjā kanaķa, mam taktera jiehtijejjā ih lūjokojejjā īče taktārā kihčemam ih pājā (pājije) aktum šūvesom jūhtī' pīra viērdam, ih tihte kakkā fihki' īče taktarum, jihte māhtā rierie pij-jeln klasi-perjem.

kuh tihte pieje taļowā, kuktie kanaķa jiehtemq (jeahtemq), tilje prinsessan lierlkejjā (v. lierlkievij) uļuksa klasi-perjen pejjise. tilje čahkqlkejjā pejjise perjem kull'a krauna ojjišn ih kull'a āpulum (ēh-

pela) kietšn ih tihte tann čāpies, at tūⁿ kaik sįjtın ičši lūwum vuokadet tann autšte. perjen nāalan čonkun' tūⁿ paren'e' hieries hirkīi kuimie ih škeingtimie šviāričiei kijimie ih tūⁿ alamuč' tālevie' tūⁿi hāreji luitie, kuktie kakkies wuini' tejjā stājārem. kuktie tū^{nu} kaik fārtiga (karevieš) šittijin, tilje pāsajin čogrēvede ih trump^{sa} (trumpeda) ih tallā ruihtijin tūⁿ pārēneje' ičše maktste akti nūpien mañan pijjeln jallq perjem. men perje lejā šlāipe (šujju'ka), kuh jēña ih tilje ānnu prāra. tūⁿ kaik talowujin ahčije pejjise, men uhče bułokq tūⁿ kaik kahčijin voułuse ih šittijejja pott, att akte ih nūppie čāpkijij kiātem ih jilkiem (mogram). tāstie čičelā štuora tōmpora, kuktie kūluje kuhkies palkede.

miadan tū^{nu} kaik šāttā, mānnā kanakan alekie pīra ičše rončai (vuéksai) kuimie kakhse kiāñols vuemān (vuemišn). kuh jīhkije kūlu tuntorom, tilje plēhkije siārmose (kietem pieji siārmosā) ih muitolq kuhkiem. tihte ai seitā tāšn'ā arri', kušnie tah nūppie' rierem'en'e.

A király fia most úgy tesz, a mint a szolgák kéri. Ment előre, a milyen messze bírt, és sohasem volt más eledele, mint diók és vad bogyó, a mi az erdőben nő. Midőn hát előre megy, egy hegyhez jön és a hegyen egy magas száraz fenyő állt és gondolta magában: föl akarok mászni a fenyőre és nézni, vajjon talállok-e valami utat. Mikor ezt mondta, fölmászott a fára. Mikor feljött a fenyőre és mindenfelé körül nézett, hát meglátta (tkp. kapta látni), hogy egy nagy királyi ház volt távol, a mely a napban (tkp. nap felé) ragyogott. Hát igen nagyon megörült és visszafordul a maga útjára (tkp. nyomára). Az úton előtalál egy szolgát, a ki ment és legeltetett. És megkérte, nem cserél-e vele ruhát? És így felszerelve eljön a magas királyi házba. És bement a házba és munkát kért. És a királynak pásztora lett; és megy az erdőben korán és későn és nemsokára hát elfelejtette a maga búját és nagy, jó lett és nem volt (tkp. nem találtatott) hozzá hasonló.

Most fogunk beszélni arról a királyról, a ki úr volt a királyi kastély fölött. Ez házas volt és a maga királynéjával egy leánya volt. Ez sokkal szebb (kedvesebb) volt, mint a többi lányok s az, a ki őt egyszer meg fogja kapni feleségül, az magát boldognak fogja tartani. Mikor a király kisasszony 15 éves lett, hát sok kérőket kapott, de a leány senkit sem akar s mikor a kérők jöttek mind többen és többen,

a király egészen fejét vesztette (tkp. tanács nélkül lesz) és nem tudja, mit feleljen ezeknek. Elmegy a maga leányához és kéri, nézze meg, kit szeret (ki tetszik neki); de ő nem akar. Ekkor haragos lesz (megharagszik) és mondja: Minthogy nem akarod megtenni a választást, hát én fogok választani. És ezzel a maga útjának akar menni. De a kisasszony (leány), visszatartja és mondja: Én láthatom, hogy annak kell megtörténni, a mit fölöttél magadban (tkp. a szivedbe tettél). Ne hidd azonban semmikép, hogy én bárkit elveszek; hanem az fog engemet megkapni, a ki föl tud nyargalni az üveghegyre. Ez tetszett a királynak, mit a leánya mondott. Beleegyezett leánya kérésébe és egy követet küldött körül az országban, hogy az fogja megkapni az ő leányát, a ki föl bír nyargalni az üveg hegyre.

Mikor az a nap jön, a mint a király mondta, hát a király-kisasszony kivezettetik föl az üveghegyre; aztán fölülttetetik a hegyre; arany korona a fejében és arany alma a kezében és ez olyan szép volt, hogy mindenki koczkáztatni akarta az életét érte. A hegy alatt összegyűltek mind a kérők jó lovakkal és fénylő kardokkal. Minden ember eljött minden vidékről, hogy lássák ezeknek játékait. Midőn mindnyájan készek lettek, hát befújtak a kürtökbe és trombitákba és azonnal szaladtak mind a kérők, a mint csak bírtak (tkp. a maguk hatalmából) egyik a másik után föl a magas hegyre. Hanem a hegy sima volt mint a jég és még meredek is. Valamenynyien egy kis darabra jutottak föl; de egy kis időre mind leestek és megtörtént bizony, hogy egyik és másik eltörte kezét és lábát. Ebből nagy zaj keletkezett, úgy hogy messze útra elhallatszott.

Mialatt mindez történik, a királynak a fia körüljár a rénszarvasaival (ökreivel) messze a mély erdőben. Mikor meghallotta a lármát, hát leült egy köre, arczára támaszkodott (kezét arczára tette) és sokáig gondolkodik. Ez is ott akar lenni, hol a többiek nyargaltak.

(Lásd e mese elejét a Tannes hegységbeli «A király fia és a kis ember» című mesében).

C) Elbeszélések.

1.

Mū kallā kučlēmienie aļekena akčēn (aktšēn) čāčie-jaurišn vir-mie kūime, vincene, čakēmienie Kassk-čūvulķan jaurēšn, i l'e (= ih tlje) tūjoki raunose (rauōnose) kuol'e' luhkie ji' vītēn kraunan autštē. tlje čakčeka karra tātē jēn kuolē'.

Az én férjem halászott künt egy tóban hálóval, csónakkal, kivetette az anarisi tóban (tkp. közép hegyhátnak tavában), és aztán eladta egy parasztnak a halakat tizenöt kronáért. Hát ősszel ívás idejében sok hal [van].

2.

Mah tatnā kalk' orjela wārešte ruōnčam uōštē ih tuhkā nurrtse j'wēlih, tāinie orjil r'ōnčēnā j'wēli' — nūrte glqma' wuēinije' (wu'jnie') orjil ruōnča' (roānčam), stearp' (stearpa, štiarba) orjigasi ruōnča' (roānčam), stearp' ān ķuk nūrtogasi ruōnča'. uhčep' tappl (tappol) orjiltā sarrovā' oččā', kuktie kaļakā stearp' pūc' šittī'. nuorht' glq-muē' orroma tappene kak'e jāpie' (jāpie'), tlje stearp' pūc' šittēma. tunn jāpien jahtajijēn postln, ķire-jāpien ičse (ičše) wārejja (wāriei, wārij) koaika. jū purhvie šittāma ičse lantse. men jēnā pōaca' postln talovoma. rauūnan hun' (hunna) tolvot' (tolvota), kakcie' tū"n pū"č' (v. pū"cte, pū"čete). uhčebu talova postln, tute jarna (v. ruūtē) veaka tostote uhčē pū"č', tū"n tunn juhkse (juhkon šisa) hun' tēāntel'e' (tēāntāllie'). akta pealla-ronča (ruōnča, roānča) uktuk talova postln taitie orjil wārete. ajitra (ajitāra) kuolie (v. kūluje, kūlujejja), tlje mōratūōvie, šitie alamučī pūc' kattalattie'. — tah pūc', jah pijjeln šittijēn, kuktie pien' lie' (l'ā') pōirqmq (sprīntah-toma) j'ānibide poacēte (jānāp pū"čete), leagale stūōvodomma (štūō-vodomma) ičse lantse, eāh (ieh) tištē (tiht'e) viel'e rihč' orjil wārete. Ale jū tāl.

Vajjon fogsz-e déli helységből rénökröt venni és oda (v. el) éjszakra menni, azokkal a déli rénökrökkel menni? — Éjszaki emberek látnak déli rénökröket (rénökröt), nagyobb déli rénökrö-

ket (rénökröt), nagyobbakat mint az éjszaki rénökrök. Innen délről kisebb [csapat] rénbikákat vesznek, hogy nagyobb rénszarvasok tenyészszenek (keletkezzenek). Az éjszaki emberek itt laktak nyolcz esztendeig, hát nagyobb rénszarvasok lettek. Taval előtt (tkp. azon évben) visszaköltöztek, tavasszal (tkp. tavasz esztendőben) a maguk hegyeihez. Már legelő (tkp. rézuzmó) nőtt a maguk országában (tkp. országukban). Sok rénszarvas azonban visszajött. A paraszt kutyái (kutyája) kergetik (kergeti), harapják az összes rénszarvasokat. A kisebb [rész] visszajön, ama vasút fogadja (azaz : föltartóztatja) a kicsiny rénszarvasokat, valamennyit ama folyóba ugrasztják a kutyák. Egy csöngős (kolompos) rénökör egyedül jön vissza e déli hegyekre. A gazda (tulajdonos) meghallotta, hát megharagudott, meg akarta a lappok rénszarvasait ölni. — Azok e rének, a melyek megmaradtak, mikor a kutyák szétugrasztották (szétszorták) a többi rénszarvasokat, [ott] maradtak a maguk országában (vidékén), nem mentek többé a déli hegyekre. Nincs tovább (tkp. ne már most).

D) Dalok.

1.

Uhče mǎnǎ stoukatimienie (stčukatimienie).

«mǎnǎ pogtie' (pō'tie') koatan,

aleh (al'eh) q̄lkena (alokona) karovon',

kiüt' karovon'.

pō'tie', muǎttam cǎkie',

ih kalak (v. kak) karavon'it,

kam^uc' cǎkie' kiütsen,

q̄ktuk (uktuk) pijevuje vuičattij q̄llakq̄ne.

al'e' tiht'e (v. tišt'e) allakenna varra',

tlje f^uarra waltā,

jis kuhkiem q̄lq̄kq̄ne arrā'.»

Kicsiny gyermek játszik.

«Gyermek, jöjj a sártorba,
ne fagyoskodjál (fázzál) künn,
megfáznak a kezeid.

Jójj, vedd rád a bundát (a bundás kabátot),
 nem fogsz megfázni,
 kesztyűket húzz a kezedre,
 [úgy hogy] egyedül meleged lesz künn hótalpon futni.
 Ne szaladgálj künn tovább (többé),
 [mert] hát elvisz az ördög (gonosz),
 ha soká maradsz künn».

2.

«Wáttie' (wottie') lāvie munnⁱen tam kuksiem,
 till'e monna kalkum (v. kakkum) wuóttok' wotti',
 heärvän lājvie mūa.
 manna kalkum ai heärvän vearādīt tütⁿi'en.»
 — «im till'e monna tatnum šīt' kenna,
 kuktie munnⁱen kuksiem šīt' wátti'.
 manna kalqam till'e jēčebm waltī'.
 im munna tatnum šīt' kenna (kena)».

«Add nekem, vőlegényem, a kanalat,
 akkor én czipőkötőt fogok adni,
 jó vőlegényem.
 Én jó is fogok hozzád lenni.»
 — Nem akarlak én tégedet,
 hogy te nekem kanalad akarsz (akarj) adni.
 Én mást fogok venni.
 Nem akarlak én tégedet.»

3.

Åhčie, iétnⁱe, vi^lla, ógppā,
 aika-ógrbole, aika-jīlpile
 pō^otie' akčⁱen.
 wāci' šéttien tujje šitie mietie
 pūc' keähčidīt, warjašīt,
 — män jēn pūc' utnien —
 tujjōnie šitsen, āhčiai, iétnⁱai häimosen.
 «pō^otie' villa,
 kalekⁱen pōstln koatere j^uēlie.

alemie, kóqltā aimā šättā,
 'än kō^otiem kennā kauān'.
 skuttien warķa, wuélkien,
 tilje alemie šättā,
 'än kō^otiem kenna kauān',
 ih jāmikelta šättā.

«pō^otie' kuine,
 kalekien ruónčam monnätiet (v. -tē^t),
 kalekien vučhpon (wuíhpon) vuānon häimose f^uēlih,
 šibijigh, māk' rō^oki',
 meādan leaķā kō^otsēn,
 aučēn (autsēn) ķu vuenäre wuélkie'.
 kaleķ^ēen skuttē' varraķa (v. varrak[s] skutti'),
 kierecem kār^hki',
 aučēn tle pū^ucu wuélkie',
 ruónča' peasā'
 tairie wuélkā
 pū^uc' noarastahti'.»

óqppa ruónčam očēi (óqčēij),
 tlje pārenebq (-bo) tałowā,
 vēāhk^ete ruónčam óqčēi'.
 tlje: «aktšen kalekien vuoji' vuonse,
 kalekien rō^oki' āhčēi, iētnⁱāi muōitse,
 kalekien toarerit mū sēⁱtsen (v. sēⁱtse),
 qrrih tašniā kē^ekte vuāhkā (vuōhka')
 viāhketit kāmok' muātta' kuori' (koqri'),
 alekiebās (v. -bāsa) pils muāttam,
 ih kaķak, kuktie kaķaķa pijewuji'
 kīrec-šišnie (kīrecen šišⁱe) pijjeln wārie'.

aučēn (autsēn) kuh wāran alemie šättā,
 puārābu skutti' varraķa,
 autsēn wāran alemie šättā,
 aļovas alemies wārie',
 aļovas kuhkiem f^uēli' kq^māta wārie',
 pijjeln kūtln juhti' kīerķas (v. kīrkies) lantse,

autšn ku' pū^uc' kārōvon.
alemie šattā, puell' čuóihki' kennā',
liekkere tū^uñ luottum (luottom),
puell' kūorih kennā,
tlje kārōvona,
kall'em lahkiem luotte wuóin' kennā.
aļovas kakhse wuélkā jellose
piákkān mietie,
tlje wuélkā aļovas kqhkse jellqse,
jillie rattien šijitse,
tlje kārōnā tāstie kautelās,
tlje puell' (puélj) kaunih kennā,
huskšit' čuóiki' ennan kaunih.
koššie poatā kuorih,
āhčiā talowā sārni' (sārñene),
atte pūc' tiäukoma.
«puotie' radki' (rarhki')
autšen kuh kārōvona (kārāvona),
tlje kqhkse wuélkā
ih ļounus kennā fihkih uhci',
ennan puell' kauni' kennā.
puotie', kalekien koatere čuóiki' (čuóiki'),
koššie pueradahte.
tlje kalekien n'ēstie' lēiki' (leiki'),
kqhkse kalekien puéli' čuóiki'
käutln mietie.

Atya, anya, férfitestvér, leánytestvér,
 unokatestvérek *)
 összejönnek.
 Menni akarnak más helyekre (helyek után)
 rénszarvasokat megnézni, megszemlélni,

---

*) *aika óarbole* = az atya vagy anya leánytestvérének fia vagy leánya; *aika-jilpile* az atya v. anya férfitestvérének fia vagy leánya.

— de sok rénszarvasaik voltak —
ama helyre, az atyák, anyák hazájába.

«Jöjj bátyám,
vissza fogunk haza menni.
Rossz idő, förmeteges idő támad,
nem találjuk meg a sátrat.
Siessünk gyorsan, menjünk,
[mert] hát rossz idő (zivatar) támad,
nem találjuk meg a sátrat,
és sötét lesz.

«Jöjj feleség,
szerszámozzuk föl a húzórént (tegyük rá a féket),
menjünk el az ipunknak, napunknak tanyájára,
süveket, sógorokat *) előtalálni (látogatni),
a míg otthonn vannak,
mielőtt a faluba mennek.
Siessünk gyorsan,
szíjjazzuk föl (kössük meg) a szánt,
mielőtt a rénszarvasok elmennek,
a rénökrök elszabadúlnak,
a pásztor elindul
a rénszarvasokat összeterelni [hogya legelőre hajtsa
őket].»

A hóg a rénökröt megfogja [hurkos kötéllel, hogya szán
elé fogja],

hát jön a völegény,
segíti a rénökröt megfogni.
Aztán: «együtt fogunk hajtani a faluba,
meg fogjuk látogatni atyánkat (tkp. elő fogjuk találni),
követni fogjuk [őket] az én [sátor] helyemre,
ott fogunk lenni két hétig,
segítünk cipőket, bundákat varrni,
a gyermeknek meleg bundát,
és [úgy] fogod [csinálni], hogya meleg legyen
a szánban a hegyeken át.

---

*) *šibijige* sógor a férj részéről; *māka* sógor a feleség részéről.

Mielőtt a helységben zivatar támad,
 jobban siessünk (gyorsan),
 mielőtt a hegyen zivatar támad,
 nagyon förmeteges idő a hegyeken,
 Nagyon messze [kell] mennünk a széles hegyeken,
 a hegység legnagyobb részein át költözködnünk (men-
 nünk) köves vidékre,
 mielőtt a rénszarvasok elvesznek (eltűnnek).
 Förmeteg támad, nem lehet hótalpon futni,
 befű (becsöpör) a hó minden [rén] nyomot,
 nem lehet nyomozni
 és eltűnik (elveszik) [a rénnáj],
 [mert] sok (tkp. széles) helyen nem látszik a nyom.
 Nagyon messze elmegy nyugatra [a rénnáj]
 a szél mentében,
 elmegy nagyon messzire nyugatra,
 nyugati szélek (irányok) helyére (vidékére),
 aztán onnan eltűnik a legmagasb hegyrészre,
 nem bírjuk megtalálni,
 egyre futhatunk hótalpon, míg megtaláljuk.
 Mikor jön (jönnek?) nyomozni,
 az atya jön mondani,
 hogy a rénszarvasok megjöttek (együtt vannak).
 «Jöjj szétválasztani,
 mielőtt szétmegy (eltűnik, t. i. a nyáj),
 [mert] aztán messze elmegy,
 ugyancsak kereshetjük,
 míg megtalálhatjuk. *)
 Jöjj fussunk haza hótalpon,
 mikor szép idő lesz.
 Készítsünk utravaló edelt,
 messze fogunk futhatni
 a magas hegység mentében.

*) E két utóbbi sor nagyon homályos. Szó szerint így volna :
 és nem találthatik keresni kapható, míg nem bírjuk megtalálni.

VIII. Oviken hegység.

A) Mesetöredék.

Tan siamma aikien fihkii k̄ului' sällöšte', jeh kuh watreše päj-jise, tlje wuäiniji aktum ville alamučum ičse autom. «kumtie tatne nöm̄tie čakhs' täšnie para aktok jē' tänn sq hujenišn?» — tlje tihte kanakan alekie jeahtā: «čiehtā pott manna hujinišn arri', jeh ikke nan trujjem utni'. tū autšte liem manna jahtājamma ičen āhčien elēmište, jeh em tešt'e tālie mamkih utni', im tišt'e jiälliem kanna utni', sqta nōvum vuoji' tann stuorre pirjise.

Ugyanazon időben lépteket hallott (tkp. kapott hallani) és mikor fölnézett, hát egy vad embert látott maga előtt. «Mért ülsz te itt így csak egyedül és olyan nagyon szomorúan?» — A királyfiú mondja: «kell bizony nekem szomorúnak (tkp. szomorúságban) lennem és épen nem vígnak (tkp. semmi vígságot sem bírnom). Te miatt költöztem el atyám országából, és most nincs többé semmim sem, nincs többé lovam sem, hogy föl bírjak nyargalni (tkp. hajtani) a nagy hegyre.

(L. e mese elejét a Tännes hegységbeli «A király fia és a kis ember» című mesében és az Anaris hegységbeli nyelvjárásban közölt mesetöredékben).

B) Elbeszélés.

Aktn aikien monnā' akte karre roinišemene mieskin. tle viälle (viällopa) ih oappapa poatā, kaka monnum löüsadit. tle supesta, atte rievum wuāčema, sän lie (= tilje, tlje) wuäinā, tihte riävo nälmiem gēhpij. tlje vuäntā (wäntā), atte liä jāmomq. tästie tlje wuäinije čäcie-ļqtäje' pruncšn vuojetemen, tle lähpā tamm riävum tessä ih huälkā, kakka teitie čäcie-ļottete wueči'. tästie tlje wāččā pōgstete tan riärun koaikā, kaka tlje waltih. poata tisse, tlje riävo lie kallešemene ("ōriemene) čoajan nällniä. tlje tihte poika kakā sīpšte čokštit. tlje tihte riävo čüöčele pejjise ih hahtije koh u'če piehe: va, va, va! jeh tlje wuäl'ā hajiken (varren). tlje tihte poika pāčā tann pahkse ih oijjā' ruopa tiitie ih jeahtā: «mi tihte u'če piehen oijjit, jihte (ikke) wuälkā mannešte pāhkanen?»

Egyszer mi ketten együtt legeltettünk borjazó időben. Hát a bátyám és hugom jönnek, [hogy] kettőnket fölváltsanak (tkp. jön, [hogy] fölváltsón). Hát elbeszéli, hogy egy rókát lött, aztán pedig látja, az a róka a száját föltátotta. Azt hiszi, hogy meghalt. Onnan meglátott vízi madarakat egy tócsában úszni, ott hagyja a rókát és elmegy, hogy majd azokat a vízi madarakat lövi. Onnan aztán visszamegy a rókához, hogy majd elviszi. Oda jön, hát a róka ott feküdt (aludt) a hasán. A fiú farkánál fogva meg akarja fogni. Ekkor a róka fölugrik és ugatott mint egy kis kutya: va, va, va! és aztán meg szaladva. Hát az a fiú ott marad a dombon és a fejét vakarja ezekre és mondja: Mi az a kis kutya fejű, a mi én tőlem szökve elmegy?

III.

Herjedal-lappmarki nyelvjárás.

Täñnes hegység (Teäñnesn wärie).

A) Beszélgetések.

Manna kähcìm, manna šitum mieli', kieštie taane tam fihkiji' (fihkijijji')? kérdezem, akarom tudni, kitől kaptad ezt? *mānna fihkim tam taanēst'e* én ezt tőled kaptam. — *manna kū'lujim tū hōtadim'em* (v. *hogtadim'em*); *manna pillijijim ēirreke* hallottam a fenyegetését; erősen megijedtem. — *monna lugunstum äinik* sohasem hazudom.

Mān kaml leä'? milyen idős vagy? *luhki vīte jāpie'* tizenöt éves. *taana lāgomu stuor* te meglehetősen nagy vagy. — *manna alkštimieni puēitka šittimini*; *ih taana puēitka šit'* kanna én kezdek kövéredni (kövér lenni); te nem kövéredel. — *mejja čuhtačì* (v. *-tačče*) *šittimieni*: *ietra puēl' čuhtačì šitti'* kanna mi soványodunk; ti nem soványodhattok. — *manna štierhk, munna tūño jāpie frisk (friškìe)*; *munna štierun voinum* én erős vagyok; mindig egészséges vagyok; jól nézek ki. — *i lē' vilēn kanna* nem bolond. — *akte čērka aktum kāl'm uunijejja* egy asszonynak volt egy ura.

Tihte marhkaltahkšn ez el van törve. *taita' šein* csináld meg lassan. *jū lie tāllā toituma* már meg van csinálva. — *stejjedi tam puoka* tartsd ezt a könyvet! — *taane koavajē' čāčem* te vizet merítesz. — *mejja astam uunuh mi ráérünk*. — *manna jēnim tan pijen arbētijim*; *tūnu piejje arbētijim* ma sokat dolgoztam; egész nap dolgoztam. *tan pijen lēm tam čōnkum(a)*; *jēnim foqtijim īcen* ma szereztem ezt; sokat szerzek magamnak.

Manna kahtsin ; kaht'ebāsan ʔalowum közel vagyok ; közelebb jövök. — poat'e' taañ ai jöjj te is ! munna puatam tallak azonnal jövök. munna poatam jalle'e ; manna wācam orjis(e), jaļluse nyugatról jövök ; délre, nyugatra megyek. — auti(u) wuélkijim előre mentem. — tan pijjem wuélkam járliigelāka kōgtre ma nehezen megyek haza. tuhte (tute) jeahtā, att immuē aldr^e (v. aldr^u) koatan ʔalowih ő azt mondja, hogy sohase jöjnek haza. — im manna wācie (v. waccie v. wāc') oḡni' nem megyek kérni (kéregetni).

Skuokie kahtsin az erdő közel van. — perje jallot voinu a hegy nyugatról látszik. — juhka ʔaļaka a folyó folyik ; čācie pijjeln ʔaļaka a víz kiömlik (öfverrinna). — ʔam kuot'em, am taañe wuēina', čōhpok az a ház, a melyet látsz, fekete. — āč'en ʔupm wuēinijim, ih tihte karvunejja az imént egy embert láttam és az eltűnt.

piāķka ainign egyre (folyvást) fuj a szél. ālemie šattā rossz idő (zivatar) támad. juñuneda villámlik. alikst abbarih, monna wuēinam, abramieñ kezd esni [az eső], látom, esik. i māt'e' abari' nem bir esni. ābrie poata mū pijjelišt (pijjelišt'e) az eső utólért (tkp. rám jön). — pijjevula šattā meleg lesz.

kounut isten áldjon meg ! (adieu).

Egy másik herjeādali embertől csak a következő mondatokat jegyezhettem le :

Kušte leä' ʔatne v. ʔuprte lēh hová való vagy ? wārešte a hegységből [való]. — manna ʔahka ʔa wačēi' (wāčēi') messze fogok menni. munna waccam pūc' uhēi' rénszarvasokat megyek keresni. tuhte ulumuče poata lūlia rattšt az az ember délről jön. — munna wuāinam (mejja ʔun kaiki wuāinam, tatna' wuēinit v. huēinit) urrukoat'em (v. kuot'em) én látom (mi mindnyájan látjuk, ti ketten látjátok) a lakósátrat.

ʔupma wārešne hó van a hegységben. — vuöstš meassa li ʔan jāpien joktan első mise volt ez évben tegnap. — tihte puōitie (čuhks) piārka ez kövér (sovány) hús. — pijjuls piejje meleg nap [van]. jammikelta sötétedik. — manna waccam ʔan jijjen n'āičan pealsn oarram megyek, az éjjel egy lányka mellett hállok. — mah le' šaju-lum fáradt vagy ? sajlam fáradt vagyok. munna k'lein beteg vagyok. munna čahksam leülök.

B) Mesék.

1. Stālan liewg.

Aktn aik^{en} källe ih čērķa (čērķa v. kujjinā). källe tograjejja čiče jāpie' akt^{ne} käll^{ne} (käll^{ne}). stālā (štuorra štierkā ulumuče) tam kupm šeitā lāki', kuktie tihte jāma (hauk lāki' v. pūwih). tan kupn čērķum šeita tⁱpi' čērķijinie. koaššie jū tah čiči' jāpie' nahkma, lahkadejja hauk lāki' tam käll^m (käll^m). mǎnnā aktem āleķ^m uunejiji. tǎnn^e āleķie ai šeitā lākih tam stālam (štierka glamučom), at kaļek^{es} štrōffⁱ tan autšt^e, at tihte pauwumā tǎnnā ā'čiam, kumtie puēllih tū ien^{em} tⁱpi' čērķijinie.

till^e āleķie jⁱēhtijejja ičⁱā eanān: «mah miel', kuš^{ne} tan q^lmučēn (stālan) liewo, at im mǎnnā māhtie' pūwⁱ tam? kihči' kalk' (kaļak'), kuš^{ne} tǎn liewg.» — till^e kihčijejja ien^e tam ulumučum (stālam): «kukka tū liewg?» — till^e svōruijejja: «kumtie l'āh tāl kuortallamienie?» till^e svōruijejja tan kuppse: «almie mǎnnā talowum nōdsa, till^e mǎnnā lākastallam tū liewuse (lieuse).» — till^e tihte stālā supestallijejja (sǎrnajejja) sū lⁱewun pīre (piere): «kancemen pūellemen jaur^{en} akte sō^{lo} ih till^e tǎnn^e sō^{lo}ušn aktā kǎrie, tǎnn^e kǎrešn akte sōude, tǎnn^e sōudšn aktā hāna, tǎnn^e hānešn munn^e, tǎnn^e muⁿišn mū liewo». till^e tan čērķān (čērķān) āleķie poqtama sū ien^{en} koģika ih jⁱāhta: «mah l'eh talle fihkima kū^{ll}uma, kuš^{ne} stālan liewg?» — till^e svōruijejja ien^e āleķan: «ju l'em fihkima kū^{ll}umā, mū āleķie! pūellemen jaur^{en} kancemen, tⁱmt^e (tⁱmētie) supestallijejja tihte stālā, sū liewo, ih tǎšnⁱā sō^{lo} ih sō^{lo}ušn (soulusn) kǎrⁱ ih tǎnn^e kǎrišn aktā sōude ih sōudšn aktā hāna ih hānešn aktā munn^e, tǎnn^e munnⁱšn tǎn stālan liewg.» tlje āleķie jⁱēhtijejja sū ēanān: «till^e čⁱehtem noude treānklejjij (treānklejjih) kihčtallih, mainie kaļkum māhtih wācci' tan puelije (puelema) jaur^{en} toarest». — till^e kihčijejja aktum piērnum ih snō^lkōm ih iⁿlāttⁱem ih taktākum, till^e tⁱmt^e wāciejejja. iče wāciejejja mihtie vinn^{cum} ruout^e riehpenen nog^lem (nuol^{em}) ih tⁱpie iⁿlāttⁱem ih taktākum ič^e koaika riehpenen nealan, kuktie eāxāc tah kuēkte pūelih; piērnum ih snō^lkem kahčijejja

sū^uki'. tan autšt^e piérne reps ih čē^eps kuol^{kh} aana, ih snöl^{ke} ai aana vālks ih čē^eps ih reps fliāhk' sū kuol^{ks}ne, koaššie lē^{ka} wuél^{ka}ma toa-rest pūeli^e (pūelem^a) jauri^m. till^e puqt^e tan sō^lose. tašniā tanna ulumučen liew^q lejjā, till^e tanna sō^luse pejjise wāciejijjin, till^e tałowujijjin tan karan. till^e pi^errna lākijejja ič^e auts j'el^kei (j'elē^kei) kijim^e, kuktie kārie marhkanejja (piérna murhkijejja kārⁱen p^qan^m) ih sōude ruohtijejja ulukse, ih snöl^{ke} ruohtijejja miññ^e-list^e ih tīpie sōudum fast ih reivajejja. sōudšte hānā hāl^ehtejjā ih hānan miññ^eelist^e isⁿ-l'ätt^ä hāl^ehtejjā, tīpi^ejejjā ih po^qrhk^qejja. hānešn munn^e lejjā ih munn^e kahčijejja čāčien š^ts[e] ih paanenejja (v. sahkadejja, vuojoi) bōhnesa. till^e takte^{ka} ča^tamudejja tann munn^een miet^e. vuosts aik^een takte^{ka} ča^tamudejja munn^een miet^e ih kuh^kem samgājejjā. kuht^e eččie tistie viel^e kuhkebm puél^l jēlih čāčien šisⁿe (voulušn^e), at ijjic wueiñt^t, till^e pejjese tałow^a ih ka^la^{ka} wueiñt^t. kuht^e jū lēga wueiñtamma, till^e nuppien aik^een (v. nuppišt) vou^lse (v. vou^lose) ča^tamadejja; till^e āandan kuhkebm šitti^ejejjā ān kuh tun vuosts aik^een, men tlje eččie kaunh kannā. till^e viel^e tałowuējejjā pejjesa, kuk^te ka^la^{ka} wueiñt^t, ih till^e kuk^te jū (dū) liega wueiñtamma (v. wuiñtamma), till^e ča^tamadejja koalmatn aik^een ih āandan kuhkebm samgājejjā, kuh tah kečktie aik^e. till^e munn^em kaunijejja jaur^een ba^qništ^e ih tałow^a pejjise čāčiem. till^e wueiⁱjejjā tihte pāhčē, att munn^e takte^{ken} nālmišne, till^e takte^{ka} kuott^ejejjā munn^em pāhčē ko^qika (v. kuoika). tihte pāhčē tīpi^ejejjā munn^em, tullum poaldajahtejejjā sō^luse ih piejema munn^em tan tulluse, at kalga (ka^la^{ka}) pūeli' (puellemēn tulluse). kuht^e alk^{sta} (alk^{sta}) pūellejahti' (puellajähti'), till^e tah sū^ukujijjin po^qstln (sū^ukijejja tihte pāhčē po^qstln), kuktie jū lēga tū^uñā toitum^q, mānn diet tihte wācie (wāccie). till^e tanna štīällesä (v. -sä) tałow^ujejjā, aštie wuél^kijejjā, till^e tallak wuél^kijejjā tahkā tan ulumučen koaika, kumtie (kumč^e) lantse tałow^ujejjā, tlje wueiⁱjejjā tihte ulumuče pūel^ejejjā š^tamma lājin, ämmtie kuh tihte munn^e, mam tullusi pieji^ejejjā jaur^een souluse.

tihte pāhčē wācc^ejejjā ič^e ien^een koaikā ih tū ien^e šüösidejja, kuk^te wueiⁱjejjā, sū älek^{ie} frišk^e pōqtoma po^qstln ih čirrkⁱ (čirre^ki) šüösidejja, att sū älek^{ie} (älek^{ie}) riinima ih att tihte tan nuh-

tega (puéllijejja) tam stālam lākih. till'e čērēka (čērka) āld'esštējja ič'e ālek'iem ih j'ēhtiejejja: «stuorra āld'es taanum, mū ālek'ie, att taañā tann stuorra ulumučen (stālan) lēwum viinima». — till'e čērēka ann'a lakčajejja tain'ā ič'e ālekin'ā, ann'a uhče liewq tann'ā ulumužšne jih tihte glqmuče (stālā) svōrujejja tann čērķāsan: «kumt'e mǝnnā supcstamma (supcstallama) tūⁿnan unde čērķāsan?» — jah (jah) til'e nāhpiēldējja ulumuče tullu-čittēm ih kūonum ičšis. tann ulumučen halmien kūomie pūel'ejejja, kuktie muskšejja jah till'e nahkajejja tann krōhp tullušt'e, tihte mī matiejejja (mah mātie') pūelih, tlje tullu jamkajejja ih tan liewo jamkajejja (nahkijejja) tulluñe.

2. Kanakan ālek'ie ih uhče ulumuče.

Aktu aikien akte kanagā. tihte t'imtie šū^ošidejja at vuočih, at eč'e jeāčebm miel' kannā, ān ko' vil'e pūci miñ^oelstie (-l'stie). oad'ejejja qllqk'ie (-k'ie) skūoksne ēhkeden ih ārdn (ār^edn) gierk-čēā ih pieneñā. lahkam uun'ejejja. aktu piejjen hēāntadejja, att eč'e nāgen vil'e-pūc puāļ' vuočī, kumt'e tihte uhcedejja kārmm klukkum āredistie. till'e ēhkede šittijejja, till'e šittijejja kōqtse (kuotre) rīdi'. till'e huēinije uhču ulumučum čīēikā (žīēikā, čīēikā) autelištie skūekšne. kanaga bāitā ič'e hierk'em, raidā tanna uhču ulumužen miñ^oelīstie ih tīpijejja, ih undōrt' tūⁿ kaik, kumt'e tihte wuēin'ejejja. tihte alavas (v. auvas) uhče ih stükken, čin (žin) kuh troļļ ih tann^o vuopt' vuoksēn kissegā kuh purševie. men tūⁿ, maitie kanaga smār'e-dejja, till'e eč'e šit' svōrih kannā. till'e kanaga moarra'tieva ih kahč'ejejja iče treānkide tīpi' tam vil'e kump ih paani' vēle, att ejječ (v. ijječ) talovuih (talowih) kāunan autstie. till'e kanaga wuēl-kijejja (wuēlkija) ič'e gārdienāsan.

till'e tannā tītšn kqmb l sēde, at kanaga ih tan čēānar' jūku-jijjin kahksi jijjim. tlje jūkujijjin ih supcstallijjin jēñum. koššie čahkasamma aktu aikien ih jūkuma ih rārā vuōinuma, tillie kanaga l'pijejja stuorra jūrn čogrvie ih jēhtijejja: «kumt'e tejjā tūhčedā mū vūočēmm tan pi'jjen? tan mieran eč'e ānne (v. ānne) šīēhtijejja, at talqvujijimu' kuatan tamta vil'e-jūrn». tah ulumuč' svōrujijjin: «tihte saanan, mam taane j'ēhta'. 'ēpuh tan nuhtega vuočim

alder kaun', kuh taana tū^uñ^{ie} lantsn.» — taptema supcse kanagam lūjjōkū tan jēnum nuhtigum ih kihcie īce folk, mait^{ie} kaļaka tan uhce ulumučasān (ulumučinie) tāitih. tah sū folk' j'ehtie': «kalk' uuñi' karltahkšn tam īcīt koqtsn^{ie}». kuh kanaga tam kū^ulujejjā, tļje šievut arrejēja štundum. tann miññelīst^{ie} čogrviem loon^{ie}ejēja ih j'ehtije (j'ehtijejjā): «manna šītim tāiti', ammetie tēja jiehtere. ijjiē tihte mū fiēilie šittie, kuktie tihte vilē kuppā piāsa. tim^{ie} luhperem manna, ihkibu ķiess (v. kījjes v. ihkibu ķuhte; — v. tihte, ihte) tam lueitā luous, tihte kaļka jāmih, ihkibu mū ēgen (īcen) ālekīe». — kuktie kanaga timtie j'ehtijejjā, tilie tah karmānejēja' kackums warja-sijjin. eāh lie' alder kū^uluma timtie supcstalluma ih tah riheijjin, at vūolga tanna ogijjan čakkse talovuma.

nuppien ārdn, kum^{ie} kanaga vuēptste, tillie maitajejjā, kumtie liega j'ehtemq (togivatgmq) ēhkedn. till'ie tllgk č'ēhta kahci' (ških-kih) kļappai mietie ih taitejejjā (pājā tāitih) uhce kuot^{em} kanagan koq^{en} lihka. uhce koq^{em} taitajijjin taistie stuora kļappuišt^{ie} ih paanāijjin štierhka lāš^{ie}ei kijimie, kuk^{ie} eēcie mī kanna puđ^{ie} rāhki'. mihtie palkam taitajijjin uhce kļukkum, kuktie feadām nahketit. kuk^{ie} jū tū^uñ tāitāhtahkšn, till'ie kanaga pāja vuólktūt auts vilļuč ulumučum, piejejjā koat^{en} šīs ih čieuten' ījiē tīpijejjā. till'ie tāšne čiehta tihte uhce ulumuče čakkašīt karltahkšn jijjim ih piejjem, ih wāccije ih f^uēlīje ulumuč' puqtije', ah kaļekes wuēinīh tam. mēn eāh kuht kuol' (kū^ul) tam pielki', eāh kū^ul kanna aldr at tihte supcstalla.

till'ie nahkqm prā puolk. till'ie heāntajejjā, at toarā šattā lantse ih kanaga čiehta kieši' toarose. kum^{ie} (kuk^{ie}) kaļaka wuēlki', till'ie ījiē fruose sārⁿo (sārⁿo): «till'ie lāhpam landum ih folkum (v. folkde v. ulumuč') tū kiātīj šīs. mēn aktum kalk toaivatit munnan, at vēle paana' ville ulumučum, kuk^{ie} ijjiē piāsīh ulukse, mēadan manna l'em porrtā». frū^u toivatejejjā puerrumusum tāiti', till'ie kanaga wattijejjā tū^unan uh^{ie} koat^{en} čieuten'. till'ie wācijejjā stuora vinnce, pejjisi kieššijejjā lertum ih kahksu wuēlkijejjā nuppieje lānd^{ie}. kukka talovujejjā, tļje viinijejjā. frū^u landsn čoačcamienie ih vārišimienie tan miññelstie, mēn čakkse (man ķuhkiem) puđlīja (v. puđlījejjā) wuēinīh tann škihpm. till'ie jarrkajejjā poastln kana-

gan koatan ičie taktrij (n'eitij) kijimie. koatsen vuertemienie, kuššie ičie källe talova.

kannage ih frū^u uunejijjin pra aktam mānam. tihte lejjā ann^e nuorra. maññan ku kannaga vuélkqmā, till'e h'eäntatejja, at älekke fuelte kanaga-kuat^ei p^era ih puot^eejja vilde ulumučen kuatan. till'e tassa čihkinejja stuokadit kull'e muorjin^e. kumt^e tiht^e stuokadejja, till'e tann kull'e muorj^e järrija (järrijejja) vill'e ulumučen kuot^een klukkun čitt. tallak vill'e ulumuče talovujejja uluks (lihka, autse) ih ščuhčestejja tam kull'e muorjem uluks. tam šiti^a (šitijejja) māna jēnem, till'e vučstora štuhčestejja muorjem ih vill'e kuppā vučstora se'ttije, ih timt^e stoakedejja kuhkiem stundum. till'e maññan (miññemusen) ūmurrda šitijejja, meādan tihte vilje kuppā kull'e muorjem uunejaja ih eččiⁱ šit^e watti' pogstln. tihte uhče pāhče piitt^eejja tamma, tan miññelištie hoatadijaja, tairatijaja, men eččie nāhtet' kannā, ih alkste č'āri^h (čārri^h). till'e vilje koppa j'ehtijejja: «wuón-tum taitejaja tu āhč'ā munnan, at karradejja mannam. taane vučstre fiht^e tam ičit muorjem, āmmie mannam vieikkēt' luous». — pāhče svōruja (svōrujaja): «kumt^e manna kałakum puāllih taanum luous taiti'? p^ara munnan tam muorjem wattā'!» — «manna wottam tam tu muorjem pogstln, āmmie taitā', mam manna j'ehtam. vāccieh ičit ien'en koika ih pidd', at kałaka kām^pštīt taanum. puāšših ih seal^d. čiuđen' eānet bāltstie (b^uāltstie), poat^e tiekie ih uksum rihpest'. till'e maññan māta' čiuđen' wattⁱ pogstln, kuktie ijjič kie kanna mielih».

kumt^e tihte vilje ulumuče šitijejja, timt^e taitajejje miññemusen māna. tihte vācⁱejja ičie ien'en koaika, piitt^eejja, at kałaka kām^pštīt ih sealadie čiuđen' tann b^uāltst^e. tan maññan ruohtijejja vou-lusā (-se) tan uhču koatan ih rihpšejja tan koatien uksum, kuktie tihte vill'e ulumuče ulukse talova. kuktie kalekes joukotīt, tihte ulumuče j'ehtijejja: «till'e wāttam tam tū kull'e muorjem, ammetie liem tōgivahtamma. till'e kałak' ald^es uunⁱ', ihte lieh mannam luous toikum. nuppien aikien, āmmie pāhōv', till'e štem vieikk'ehtīt ai taanum». — tⁱlle tāiniā wuélkā. men pāhče pogstln wācejaja ičie ien'en koaika ih keattā čieudn' šammā lājin, amt^e lēga tⁱp^mā (tⁱp^ema).

kukt^e kanagan kuot^een mielijijjin, at vill'e ulumuče wuélkqmā, till'e tāsniā stuorra rūōūtima šitijejja ih frū^u škikkie folk' kuortallih

[miññⁱelästie] palkai mietie. menn t̄hte porrtä, ih porrtä šittijejja. till'e frū^u j̄ñem sarkam uunⁱejejja (uunejejja), kuktie liega vuertie-mienie k̄ärm piejjem, at ičⁱe k̄älle koatan tałowih. till'e wuénā, at škihpe (skihp') toarest jaur'em tałova (talevie') ih jēna ulumuče čognkana jaur'en kattan at puerāstahti'. kumt'e kanaga landse tałova, t̄än ūdumus supeste (kihčie): «mah lietre vēle puunum[ä] tan villde ulumučum?» till'e frū^u k̄ata supest̄t, kumt'e liega kuora[am]ä]. kanaga šittije pō'de (tū^uñe) k̄iäpok ih jēhtijejja, at kalaķa stroff̄i, ihte tam toitumq, ihkubq k̄ijjäs. kanaga uhcijejja tū^uñ ičⁱä koat'em ih keäre māna' ih tū^uñ^e šittimq ulumuč' kaleķⁱes tałowui' (tałowⁱ) kanagan auts, men ečēⁱä k̄ie k̄anā miel'. till'e kalaķa kanagan äleķie fr̄amma (v. autse) tałowui'. kuktie kanagan autštie tałova, till'e jēhtijejja: «manna mielum, att manna ičēn āhčⁱän (v. āčⁱän) moqr̄ie (moqr̄n'e), till'e im liek puell' saan'em paanih; manna tihte lueitmq luous (v. manna tam l. luous)». — till'e frū^u šattā vi'lkqkq (vi'lokqgq) ordejjam ih tū^uñe nuppie ai, kukt'e tū^uñe lūjūkie kanagan äleķiem. miññemušn kanaga jēhtijejja: «ēžāč kōgssiä [kalig'es] ulumuč' jiehtⁱ' (aldre kalk' jiehtⁱ'), atte m̄nng čoapkama ičēn toivotassam. taana kalk' (kalak') jāmⁱ, ämtie lieh čeanādam, kumt'e lieh mū ičēn piärga ih mālie». — till'e kahčejja ičⁱä čeanar̄i^e, att kalēķⁱes vuólktit [tam] skeakan ih jāmietahtih. tan pāhčēn s̄ardiem (s̄arēdiem) kuottih kalēķⁱes tamm kanakse, at kanaga kalaķa vuīnih, at jū liev'es toitmq tann kahčemum.

till'e ulmuč' āngrd̄ijjēn ih tū^uñ kaik piñtijijjin kanagan äleķien autštie, men kanagan sm̄arēg ečēie tištie puell' t̄ipih kanna (kanaga ečēie puell' tištⁱe (viele) t̄iepih ičⁱ pāka' poastln). treänk' čiehtie' tūd'etit, vältie' pāhčēn kaskumse ih vāccie' ičⁱä veagum. kuktie kakhse skeakan talovuma, till'e t̄aidijim wuéninje', ihte snurrk' t̄aidiemienie. till'e jēhtie aktā nappan: «ečēie tihte vuéninje nuhtigq, at kanagan äleķiem jāmieht̄t; iepuč tam t̄aitih kanna, paj' hellštie ógčēi aktum snurr̄kum (snurr̄kum) ih tan s̄ard'em t̄ipih, till'e kaleķⁱes kaik jāhkih (trūih), at kanagan äleķien s̄arēdie». tihte nuppie tuhčū, at nuhtiga lākan supestalluma. oáčajijjin aktum snurr̄kum tahtie taidⁱejis̄tie ih kuettijijjin skeakan (tah lieves keattumq snurr̄kum skeakan), ih ūuowojijjin ih s̄arēdiem t̄ipijijjin. tahtie miññe-

lištie kahčajijjin kan^agan äleķiem, at kaļakā wuēļķih, ih j'eh-ti-tijijjin), ijjič (eččiä) koššiä (aldr) koatan (koatre) taļowih. tah kuappok jārkaļevⁱes kanāgan koatan ih tüşniä stuorra sarraga šit-täma, kuktie tah kan^agan äleķien jāmietah-täma (jāmamum) supc-stijjin.

A király fia és a kis ember.

[Volt] egyszer egy király. Ez annyira (úgy) szeretett vadászni (tkp. örült löni), hogy nem tudott mást mint vad rénszarvasok után [járni]. [Ott] feküdt künn az erdőben este és reggel sólyommal és kutyával. Szerencséje volt. Egy napon megtörtént, hogy semmi vadrénszarvast sem tudott löni, bárhogyan felkeresett [is] minden helyet (tkp. lyukat) reggeltől fogva. Hát este haza akart nyargalni. Ekkor meglátott egy kis embert szaladni (tkp. szaladva) előtte az erdőben. A király megsarkantyuzta (serkentette) a lovát, a kis ember után nyargalt és megfogta s valamennyien csudálkoztak, hogyan nézett ez [ki]. Ez nagyon kicsiny és csunya volt, épen mint az ördög és a haja sűrűen (vastagon) [volt] növe mint a moh. De mindenre, a mit a király szolt, nem akart felelni. Ekkor a király megharagszik és megparacsolja szolgálinak, fogják a vadembert és őrizték jól, hogy semmikép el ne szabaduljon (tkp. el ne jöjjön). Aztán a király elment a maga házába.

Hát azon időben régi szokás volt, hogy a király és szolgálai késő éjszakáig (tkp. messzire éjszakát) ittak, ettek és sokat beszélgettek. Mikor ültek egyszer és ittak és vígan voltak (tkp. látszottak), hát a király fogott egy nagy vadállat-szarvat és mondta: «hogyan tetszik nektek az én lövésem (vadászásom) máma? Eddig még nem történt, hogy vadállat nélkül jöttünk haza». Az emberek felelték: «Az igaz, a mit te mondasz. Nem találunk sohasem olyan derék vadászt (tkp. lövőt) mint te, az egész országban.» — Ilyen beszéd nagyon deréknek tetszett a királynak és kérdezte a maga embereit, mit csináljon a kis emberrel. Az emberei mondják: «tartsd őt fogva a te házádban.» Mikor a király ezt hallotta, csendesen maradt egy darabig, azután fölemelte a szarvat és mondta: «én úgy akarok tenni, a mint ti mondjátok. Nem az én hibám lesz, ha ez a vad ember kiszabadul. De azt (tkp. úgy) ígérem én, bárki (v. az, a ki) szabadon eresztí, az meg fog halni, habár az én saját fiam is.» — Mikor a király ezt mondta, hát azok az emberek egymásra néztek.

Sohasem hallották így beszélni és észrevették, hogy sör szállt a fejébe (tkp. jött a feje tetejébe).

Másnap reggel, mikor a király fölébredt, eszébe jutott, mit (tkp. hogyan) mondott (igért) az este. Ekkor azonnal parancsolni (küldeni) kell gerendákért és csinált (csináltatott) egy kis házat a király házához közel. Egy kis házat csináltak azokból a nagy szálfákból és ellátták erős zárakkal, hogy senki sem tudta feltörni. Az út közepén csináltak egy kis nyilást, hogy az ételt beadják (tkp. betaszítsák) [rajta]. Mikor már minden készen volt, a király elévezettette a vad embert, beletette a házba és a kulcsokat maga vette. Hát ott kell annak a kis embernek ülni fogva éjjel és nappal és járó és kelő emberek jöttek, a kik meg akarták nézni. De senkisémm hallotta őt panaszkodni s nem is hallották soha, hogy beszél.

Hát jó idő múlt el. Történt, hogy háború támad az országban (tkp. országnak) és a királynak el kell vonulnia a háboruba. A mint el kell neki mennie, azt mondja a feleségének: «most az országot és a népet a te kezeidbe hagyom, de egyet ígérj meg nekem, hogy jól megőrzöd a vad embert, úgy hogy ki ne szabaduljon, a míg én oda vagyok». Az asszony megígérte, hogy a legjobbat cselekszi. Hát a király neki adta a kis háznak kulcsait. Aztán ment egy nagy hajóra, fölhúzta a vitorlát és messze ment más országokba. A hová jött, győzött. Az asszony a szárazföldön állt és nézett utána, a meddig bírta a hajóját látni. Aztán visszafordult a király házába a maga leányaival. Otthon várt, a míg az ő férje megjön.

A királynak és az asszonynak csak egy gyermekök volt. Ez még fiatal volt. Miután a király elment, történt, hogy a fiú körüljárt a király házában és a vad ember házához jött. Hát ide leült játszani egy arany almával (tkp. bogyóval). Mikor ez játszott, az arany alma beleesett a vad ember háza-nyílásán keresztül. Azonnal ki (közel, előre) jött a vad ember és kidobta az arany almát. Ez nagyon tetszett a gyermeknek (tkp. ezt nagyon szerette a gyermek), hát újra bedobta az almát és a vad ember újra visszadobta és így egy hosszú óráig játszott.

Aztán (végre) bánat támadt, mert a vad ember megtartotta az arany almát és nem akarta vissza adni. A kis fiú kérte őt, aztán fenyegette, ígéretet, de nem használt és elkezd sírni. Ekkor a vadember mondta: «Rosszat tett nekem a te atyád, hogy elfogott (megkötözött?) engemet. Te visszakapod az almádat, ha engemet

kiszabadítsz (tkp. segítesz).» A fiú felelt: «hogyan bírjalak én téged kiszabadítani (tkp. szabaddá csinálni)? Csak add nekem az almát!» — «Én visszaadom az almát, ha megteszed, a mit mondok. Menj a te anyádhoz és kérd, hogy fésűljön meg tégedet. Vigyázd meg és lopd ki a kulcsokat anyádnak övéből, jöjj ide és nyisd ki az ajtót. Aztán visszaadhatod a kulcsokat, úgy hogy senki se tudja meg.

A mint ez a vad ember akarta, úgy cselekedett végre a fiú. Elment anyjához, kérte, hogy fésűlje meg és kilopta a kulcsokat az övéből. Azután leszaladt a kis házba és kinyitotta a háznak ajtaját, úgy hogy a vad ember kijön. Mikor el akarnak válni, azt mondta az ember: «most odaadom ezt az arany almádat, a mint ígértem. Köszönöm (tkp. fogsz köszönetet bírni v. legyen neked köszönet, bíráj köszönetet), hogy (tkp. a ki) engemet megszabadítottál. Máskor ha szükséged lesz, hát téged is meg foglak segíteni». — Azzal elmegy. A fiú azonban visszament anyjához és a kulcsokat ugyanolyan módon visszatette, a mint elvitte.

Midőn a király házában megtudták, hogy a vad ember elment, nagy sürgős-forgás támadt és az asszony embereket küldött [utána], nyomozni az úton. De ez oda volt és oda maradt. Ekkor az asszonynak sok gondja volt (nagyon búsult), mivel minden nap várta, hogy a férje hazajön. Hát látja, hogy sok hajó jön a tavon (tengeren) át és sok ember gyűl össze a tó partján, hogy üdvözlje. A mint a király a száraz földre jön, ennek legelső szólása (kérdése) az volt, vajjon jól megőriztettek-e a vad embert? Ekkor az asszonynak el kellett beszélnie, hogyan történt. A király egészen mérges lett és mondta, hogy meg fogja büntetni, a ki azt tette, bárki is. A király kikereste ez egész házáat s minden gyermeknek és minden felnőtt embernek a király elé kellett jönnie; de nem tudta senki. Ekkor a király fiának kellett előjönnie. Mikor a király elé jön, hát mondta: «én tudom, hogy atyám haragjában vagyok (azaz én okoztam atyám haragját), hát nem bírom az igazságot eltitkolni (elrejtteni). Én vagyok az, a ki azt szabadon eresztette.» Ekkor az asszony elhalaványodott (tkp. fehér arcú lett) és valamennyi többi szintén, mivel mindnyájan szereték a király fiát. Végre azt mondta a király: «sohse mondják azt az emberek, hogy én megszegtem a magam ígérését. Te meg fogsz halni, a mint megérdemelted, ámbár a saját húsom és vérem vagy.»

Aztán megparancsolta a maga szolgálának, hogy vezessék el az erdőbe és öljék meg. A fiúnak a szívét hozzák a királynak, hogy a király lássa, hogy végrehajtották a parancsát. Ekkor az emberek sajnálkoztak és valamennyien könnyörögtek a király fiáért; de a király nem bírta többé visszavenni a szavát. A szolgálának engedelmeskedniök kellett. Maguk közé vették a fiút és útjoknak mentek. Mikor messze jöttek az erdőbe, hát egy pásztort láttak, a ki disznókat őrzött. Hát az mondta az egyik a másiknak: «nem látszik az jónak, hogy a király fiát megöljük, ne tegyük ezt. Vegyünk meg inkább egy disznót és annak a szívét vegyük ki. Akkor valamennyien azt fogják hinni, hogy a király fiának a szive.» A másiknak úgy tetszett, hogy jól beszélt. Megvettek egy disznót a pásztortól és a disznót bevitték az erdőbe és megölték és a szívét kivették. Azután megparancsolták a király fiának, hogy menjen [tovább] és mondták, soha ne jöjjön haza. Ezek ketten visszatértek a király házába és ott nagy szomorúság támadt, midőn a királyfinak megöletését (halálát) elmondták.

3. *Kambul källe ih lienčie.*

Aktn^{ie} kardekišn^{ie} kambul källe. lienčiem uuärdä tahkâ. tiŋ^{ie} fundërih, kumi^{ie} kalek^{ies} jiehtih, kuktie lienčie tglowâ. kak^{els} pienem uunije. tihte piene šeitâ kakcih. lienčie jiehtejejjä: «ass tuhka piene!» — tuhte svöruq (svö^uruq): «ahšen úiddom taitamien^{ie}». — lienčie jeahtâ: «buärg!» — tuhte svörua: «mihtie óqkšiem». — kihčije: «kuppinie kuinum aana?» — svöruq: «jaur^{ie}pielšn (pielešn)». — kihčije: «männ kuhkie tunn váonesä?» — «allakqln tunn bahkan.

Az öreg ember és a tisztviselő.

Egy tanyában volt egy öreg ember. A tisztviselőt várja oda. Hát gondolkodnak, mit (tkp. hogyan) mondjanak, mikor a tisztviselő jön. Harapós kutya volt. A kutya meg akarja harapni [a tisztviselőt]. A tisztviselő mondta: «kusti, kutya!» — Amaz feleli: «Fejszenyelet csinálók». — A tisztviselő mondja: «jó napot!» — Amaz feleli: «az ág közepéig.» — A tisztviselő kérdezi: «hol van a feleséged (tkp. bírod a feleségedet)?» — Feleli: «a tó parton». —

Kérdezi: «milyen messze van abba a faluba?» «Ama dombon túl (tkp. kívül)».

4. Štierhke piärne.

Keäkté niäit', ah kalekies taidiemāsan wuélkih (wuélekih), till'e pejjese wārⁱem taidih. till'e čēps wuéksam wuijnije'; män kuktie kahtⁱebāsan ʔalowujijin, ʔill'e wučinijijin, att ečči lih wuéksa. piärne kūsⁿ nālenie rīdēmienⁱe. till'e akta wuélka ʔahka ih ka (v. kałaka) warjašⁱt, mah lieka ʔiht^e. till'e wuāinijijin (wuāinie'), at ʔiht^e piärne. wuélkie' kúotre (koqt^{re}) rúg^{htn} sarninie āčebun koqika. till'e āhčeba ʔahka štīāluk^ehā, till'e tih^te piärne ju krēvemienⁱe woulose tamm kauwam. kuktie āhčebg ʔahka ʔalevie, till'e piärne pur^svie farhmiem kuottēmienⁱe kūsⁿ nille. tle pīllijeäv^es (piell-), till'e wuālkije' (wuālkijijin) jienebū mietie. till'e kałēkⁱes ʔahka kēhtih. till'e aktⁿ ehkedn piärne ʔalowujejja ih kałka (kałaka) kūs^{um} mātadⁱt. till'e wūčejeäv^es ih ʔiēvārdijijin piārⁿom. till'e piärne šikkie ʔam kūs^{um} ih trauwā, at p^{er} tih^tā kūse wuočejejja. kuht^e tah wuāinijijin, att piärne sāittijejja pejjise kūs^{um}, till'e ʔah pīllējätt^e' (pīllijijin) ih wuālkie' (ruohtijijin) kōqt^{re} supest^t, mann štierhke tih^te piärne.

Az erős medve.

Két leány [volt], a kiknek el kellett menni legeltetni (tkp. legelésre), hát föl egy hegyre legeltetni. Ekkor egy fekete ökröt látnak; a mint azonban közelebb jöttek, látták, hogy ez nem volt ökör. Egy medve nyargalt egy tehénen. Hát az egyik oda megy, hogy majd megnézi, vajjon az-e? Hát látta, hogy az medve. Haza mennek szaladva, megmondani az atyához. Ekkor az atya oda [ment] puskával, hát a medve már leásta a tehenet. A mint az atya oda jön, hát a medve egy öl mohot vitt a tehénre. Ekkor megijedtek és többekért mennek (mentek). Hát oda akartak [menni] meglesni. Egy este jött a medve, hogy majd megeszi a tehenet. Hát lőttek és eltalálták a medvét. Ekkor a medve föl húzta a tehenet (t. i. a föld alól) és azt hiszi, hogy csak a tehén lőtt (t. i. az alfeléből). A mint ezek látták, hogy a medve fölvetette a tehenet, ezek megijedtek és haza mennek (szaladtak) elmondani, milyen erős a medve.

C) Elbeszélések.

1.

Akta källe čakčeka waiše[s] skōuse wuélkijeji (v. wuélkijejja) jih ka wuoči' (v. wüēčih), män tle akten katt'en miht'e šēhtijeja (tqlq-wa). till'e pienem viétta (karrgejja) čoqrvit (čoqrvede) jih kałaka nuowih, men tle kättia hajékla (-lejja). tle káhtā kuinubun koaikā wuélki', till'e kuinobbo (-nqbbq, -nqbg) puešatiewa. till'e káhtā f'ēlih pū'e' ohcedi't (pūci kogika).

Egy ember ősszel vadas (tkp. jávorszarvasos) erdőbe ment, hogy majd vadászik, de ekkor egy vad rénszarvassal találkozik (tkp. vad rénszarvas közé kerül, jön). Ekkor odakötötte a kutyát szarvaira, hogy majd megöli. De a vadrén elszaladt. Ekkor a feleségéhez kellett mennie, és a felesége megharagszik. Hát el kell mennie a rénszarvasokat keresni (rénekhez).

2.

Nielse aktn čakčēn (čakčēn) kułoma snōlk' wüēč'ejejja, tle luh-kie vīt rikstl' fihkijejja wūočēmen autšt'e.

Nilson (?) egy ősszel három farkast lőtt, hát tizenöt tallért (kronát) kapott a lövésért.

3.

Täiman manna hoqkkajim (-jijjim), tann jēn kuel'e' fihkijijim, till'e hoqkk-stauram č'äpkijijim. tle mū'tom (-tum) pišjeijijim tuoltetiijim. till'e viele hoqkkajijim, till'e kōatan wuélkijijim, till'e pū'ci koaika (v. koaikas) wuélkeijijim, till'e pū'e' kaunijijim. mǎnnā eččēn (ēčēn) manna kōatan (koatre) puélh puékteti't [kanna], tillie káhteijijim kuotre f'ēlih jēlpih miet'e. mǎnnā alqvas kalgas sū'n', till'e káhtum (káhteijijim) akták wuélkih.

Taval én horgásztam, nagyon sok halat fogtam, [úgy hogy] hát a horogvesszőmet eltörtem. Néhányat megsütöttem, megfőztem. Aztán újra horgásztam, aztán haza mentem, hát a rénszarvasokat megtaláltam. Azonban magam nem bírtam haza juttatni, hát haza

kellott mennem segítségért. De nagyon lusta szolgálóim [vannak v. voltak], hát egyedül kellett elmennem [a rénekért].

4.

Mihtšen manna arrajijjim (v. -jijjum) niélj'e jāpie' ih lje (= ih tilla'e) wuilkim (-kijijjim) skarañai kuóika (v. skarañise jahtajijjim) jih lē (= jih tilla'e) tam kiesiem täšn'ü arajijjim, miešie' ógčëdijim ih ālda' jēh le taid'ejijim jēh tilla'e wuilkijijim kieutiēlāsan, pūc' uhčëdijim.

aktn čakčn mejja rente pūcēt. kāhteijijimu' pūc uhčëdīt. tļj aktn kamb stogpše (stogpse) ih tihti ju miekcēltaħšn (v. miekcema). tilla'e eččuh täšniä puēlh arjih kanna, tilla'e jahtajijimū' bawoļša. tilla'e täsn'e akten jaur'en nūmma Krauča (Krauča?) tilla'e nahkqmq (nahkuma).

Kis hegységben laktam négy esztendeig s aztán elmentem egy magasabb hegységbe és ezen a nyáron ott laktam. Borjakat fogtam [a hurokkal] és teheneket; és aztán őriztem, aztán meg elmentem a magas hegységre, rénszarvasokat kerestem.

Egy ősszel mi egészen rén nélkül voltunk. Meg kellett keresnünk a réneket. Hát egy régi szobába [jöttünk] és ez már korhadt volt, és nem birtunk ott lakni, hát elköltöztünk nyirfás dombra. Itt egy tónak a neve Krauča. Hát vége.

5.

Mejje vīt poika', ah kaleķū' jiji' piejj'e' tājiti', tilla'e nuppien ehkedāsan taitih. tilla'e vieħkie poqt'e. tilla'e kuatre kalikū' f'ēlih, tilla'e waiš'en mihtie šiehteijijimū'. tilla'e wuelkijijim kuatre supčstīt. tassa tejjie āħčie' kalik'es tahka wuoči', män tilla'e eāh nāgen pienh uunie', tilla'e eāh kuappa taļowh kanna.

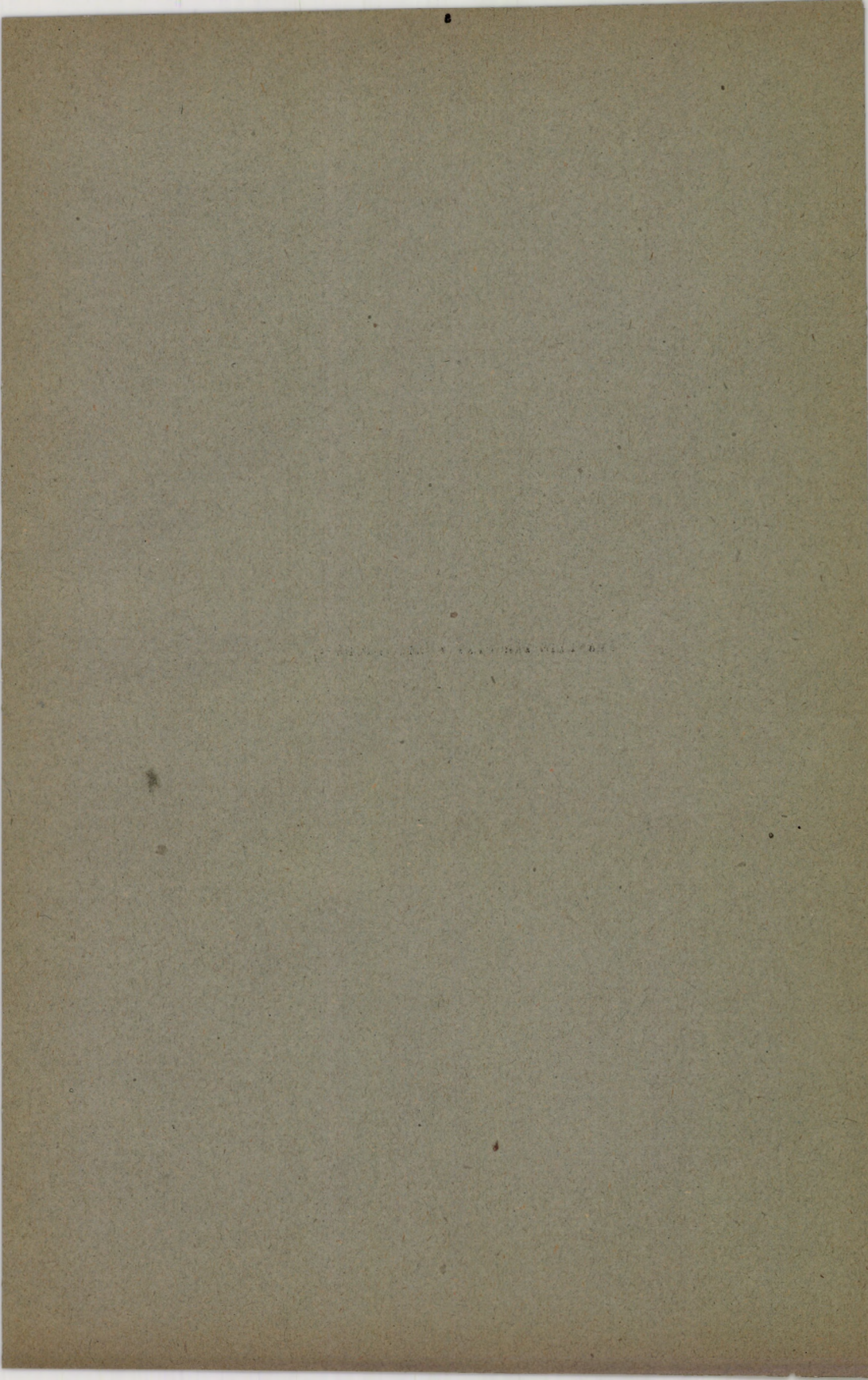
Mi öt fiú [voltunk], a kiknek éjjeleken, nappalokon át legeltetnünk kellett [a rénszarvasokat], hát más [nap] estéig legeltetnünk. Ekkor segítség érkezett. Haza akarunk menni, hát jávorszarvassal találkoztunk (tkp. jávorszarvas közé jutottunk). Elmentünk haza megmondani. Erre ezeknek az atyái el akartak oda [menn] vadászni (lőni), de nem volt semmi kutyájuk, hát nem jöhettek el.

SAJTÓHIBÁK.

Lap	6,	sor	7 al.	<i>kic^etemiem</i> helyett olvasd <i>kic^he^etemiem</i>
«	7,	«	14 «	<i>çacⁱe</i> <i>çacⁱe</i>
«	9,	«	10 «	<i>kalkⁱen</i> <i>kalkⁱen</i>
«	13,	«	18 «	<i>āvā</i> <i>āvā</i>
«	19,	«	11 «	<i>šuttije</i> <i>šuttije</i>
«	19,	«	10 «	<i>st^eällātāmq</i> <i>st^eällātāmq</i>
«	23,	«	9 «	<i>mā'ie'</i> <i>mā'tie'</i>
«	36,	«	17 «	(v. <i>lähkse</i>) (v. <i>lähkse</i>)
«	42,	«	10 «	<i>kukiäpāsan</i> <i>kuhkiäpāsan</i>
«	48,	«	10 föl.	<i>keä^kts</i> <i>keä^kts</i>
«	48,	«	2 al.	<i>leä'</i> , <i>jealloma</i> <i>leä'</i> , <i>jealloma</i>
«	48,	«	3 «	<i>mānā</i> <i>mānā'</i>
«	51,	«	13 «	<i>täll'ä</i> <i>täll'ä</i>
«	55,	«	11 «	<i>wuänā</i> <i>wuänā</i>
«	56,	«	10 föl.	<i>hauālā</i> <i>kaualā</i>
«	60,	«	11 «	<i>ēnum</i> <i>jēnum</i>
«	69,	«	11 al.	(<i>skorvi'</i>) <i>skorvi'</i>
«	69,	«	3 «	<i>puälkäta</i> <i>puälkäta</i>
«	70,	«	6 föl.	<i>jeahtā</i> <i>jeahtā</i>
«	73,	«	14 «	<i>jiällemä</i> <i>jiällema</i>
«	81,	«	7 «	(<i>seällädi^jin</i>) (<i>seällädi^jin</i>)
«	82,	«	3 «	<i>piärnä</i> <i>piärnä</i>
«	82,	«	11 «	<i>aredn</i> <i>aredn</i>
«	84,	«	1 «	<i>oäksⁱem</i> <i>oäksⁱem</i>
«	90,	«	10 al.	<i>uommon</i> <i>uommom</i>
«	100 és 102,	sor	7 és 4 al.	<i>ähciä</i> <i>ähciä</i>
«	101,	sor	15 föl.	<i>cappies</i> <i>çäppies</i>
«	101,	«	18 al.	<i>viälman</i> <i>viälman</i>
«	102,	«	10 »	<i>fieliem</i> <i>fieliem</i>
«	107,	«	15 «	<i>höllste</i> <i>hölltste</i>
«	110,	«	13 föl.	<i>fiikkije</i> <i>fiikkije</i>
«	123,	«	3 «	<i>čerëka</i> <i>čerëka</i>
«	125,	«	4 al.	<i>lⁱpⁱejja</i> <i>lⁱpⁱejja</i>
«	127,	«	14 föl.	<i>tⁱqⁱivatijejja</i> <i>tⁱqⁱivatijejja</i>
«	127,	«	15 «	(<i>čärrih</i>) (<i>čärrih</i>).

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.